ANNO M. DC. XXC.

HERMESIANDI.

AD DIEM XXVI. MENSIS

ANTONIUM IOHANNEM TAYLOR

EMBERICÆ DIŒCESIS EXISTENTEM

ANTISTITEM

IN QUE RITE VIRUM EXIMIUM DICI

EXACTISSIMÆ RATIONIS ADEMPTIONE DE

DEO

QUE BIBLIORUM OBSERVANDO

DIS INFERIORIBUS DECANO PROMOTORE VIGILANTISS.

RID HODIERNE INCOLATUS FACULTA-

DIOCESIUM PROFESSORE ORDINA-

DN. GEORGIO FINCEFBRECHT

CONSISTORII ET VICARIATUS PRÆSIDE

IN ALTERA ET IN ALIA

SEDIBUS ORDINIS

AUCTORITATE AC AMPLISSIMI

EX DECRETO ET MANDATO EIUS

DEO AUSPICE

OLIM

COELESTIS

WATERLOIS

DE

DIRECTORIO THEOLOGIÆ DOCTORIS

...ntroductio.

...m est illud Juliani JCti in l. 15. ff. ad L...
...uil. quod impunita esse maleficia non...
...orteat; item illud Gaij JCti in l. 70. i...
...ff. de fidejuss. quod pœnas ob maleficia...
...lvi magna ratio suadeat; quibus verbis...
...nnuere voluerunt, quanti communi uti-
...ut singula crimina debitis pœnis vindi-
...anè non minima Pars officij magistratus
...ft, ut vitia Reip. noxia, quantum fieri queat,
...itur, quod sit facinorosos homines per justa
...cia tollendo, ac velut putida ejus membra rese-
...o, ne reliquam adhuc sinceram ejus partem vitiis
...is inficiant corrumpantve. Ea tamen moderatio-
æquitas & cura in infligendis pœnis adhibenda, ne
quid duriùs aut remissius statuatur quam causa postu-
lat, sed perpenso Judicio prout quæque res deposci-
constituatur, *l. 11. ff. de Pœnis.* Et quemadmodum in-
quit Ulpian. in *l. 13. ff. de off. præsid.* ut in unumquem-
que nonaliter quam pro modo admissi animadverta-
tur; denique ut prudenter ab Impp. Gratiano Valenti-
niano & Theodosio, Matroniano præsidi Sardiniæ re-
scriptum est, id efficere oportet, ut metus ad omnes,
pœna verò ad paucos perveniat *l. 1. C. ad L. Jul. repetunt.*
Cæterum constat, ardui laboris esse, pervestigare,
quæ huic vel illi delicto pœna exactè respondeat, id-
que

que dignoſci ſæpè nequit, propterea 1. quia tanta occurrit varietas circumſtantiarum, quæ factum gravius aut mitius puniendum ſuadent; in moralibus enim circumſtantiæ mutant negotia; præterea nonnullæ res in moralibus ſunt quaſi extrema; aliæ vero intermedia: aſt quia hæc de extremis aliquid participant, dummodo ad hoc modo ad illud extremum propius accedunt, hæc quidem ſatis expedita ſunt, verũ intermedia difficultate non carent, quemadmodum in dolo & caſu fortuito perſpicuum eſt videre, inter quæ velut extrema, culpa (dum neque ſcientis & volentis neque merè ignorantis & inviti dici poſſit,) interpoſita eſt, ſic ut ex utroque velut conflata eſſe videatur, dum de utriuſque natura quicquam participat, unde evenit, ut dolus pœnam ſemper mereatur, & ad reſtitutionem damni obliget, mera in fortunia ſeu caſus fortuiti ad nihil horum; culpa autem velut media interdum pœnam mereatur & reſtitutioni obnoxia ſit, interdum non, prout ſcilicet dolo vel caſui fortuito propior eſt vel remotior. Verum hoc ipſum medium quod Ariſtoteles ἁμάρτημα, interpretes culpam vocant, cum ſit tantæ latitudinis, neceſſe fuit ad certitudinem aliquam huic rei afferendam certos gradus invenire, nimirum diſtinguendo culpam in latam, levem & leviſſimam; imò quidam inter quos & Bartolus ulterius progreſſi, eam in quinque partes partiti ſunt, neque tamen difficultatem omnem removerunt; Facile quidem fuit in genere talia ſtatuere, verùm in applicatione ad factum ſeu caſus obvenientes tanta difficultas in his reperitur, ut vix quid ſit intricatius, de quo mea quidem

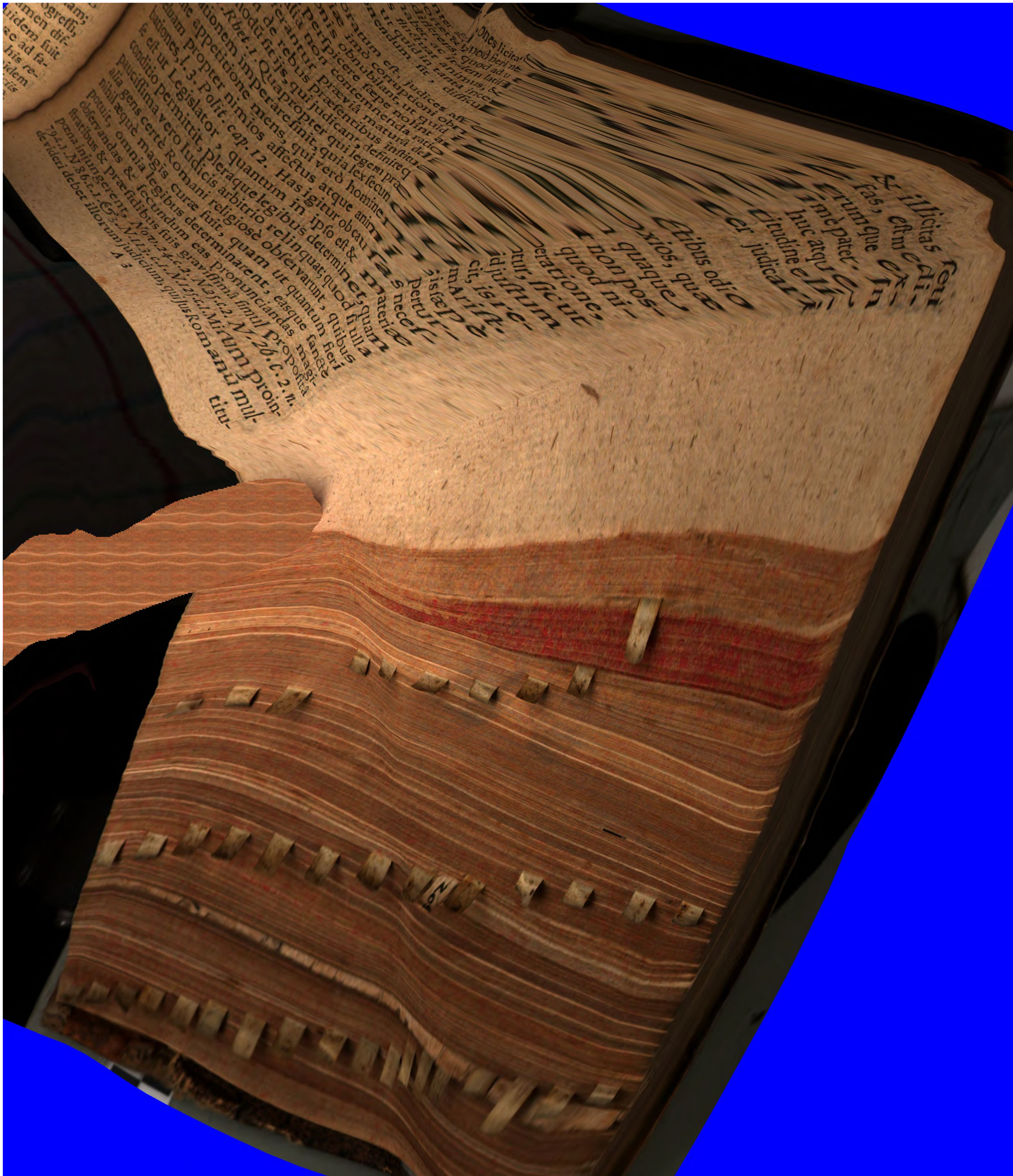

& illicitas seu
fas, est medi-
trumque ex-
timè patet. In
huc atque
titudine eli-
ter judicari

Etibus odio
oxios, quæ
quaque
non pos-
quod ni-
peratione,
ntur, sicut
id justum
cit, is re-
m Arist.
; is sæpè
pertur-
s neces-
materiæ
ateriæ
quam
quod si ulla
quibus
fieri
sanctè
magi-
propositâ
N. 26. c. 2. n.
Mirum proin-
titu-

Ones licitas
ferri ne
differens, quod ad u
habet, ac iidem latis
fluctuat animus, &
ut quid in tanta ince
nendum sit, difficul

oratum est, judices aff
iæ imò corruptioni obn
onis obnubilant, ut quid
perspicere sæpe nolint a
alia non contemnenda ratio
ferantur prævia matura de
n de rebus præsentibus instituta
modū sit ijs, qui judicant, definire q
Rhet. 1. Quapropter qui legem præ
ationem imperare sinit, quia lex secun
ne appetitione mens, qui verò homine
eluam propter nimios affectus atque animi
bationes, l. 3. Polit. cap. 12. Has igitur ob causas
se est ut Legislator, quantum in ipso est & materiæ
conditio permittit, pleraque legibus determinet, quam
paucissima vero Iudicis arbitrio relinquat; quod si ulla
alia gens certè Romani religiosè observarunt, quibus
nihil æquè magis curæ fuit, quam ut quantum fieri
potuit, omnia legibus determinarent, easque sanctè
observandas & secundum eas pronunciandas magi-
stratibus & præsidibus suis gravissimâ simul proposita
pœna injungerent, Nov. 24. c. 2. N. 25. c. 2. N. 26. c. 2. n.
79. c. 1. N. 86. c. 1. & 3. N. 113. c. 1. N. 125. c. 1. Mirum proin-
de videri debet illorum judicium, qui Jus Romanū mul-
titu-

A 3

titudine Legum laborare, easque ut signum ægræ ac corruptæ istius Reip. considerant, id quod obiter monendum fuit. Licet autem plerisque negotiis in Jure Romano peculiares leges sint præscriptæ, quas Iudices sequi debeant, ne in judicando aberrent, in tanta tamen negotiorum præsertim verò delictorum frequentia & concursu novis casibus subinde emergentibus (cum natura novas semper formas edere properet) evitari vix potuit quin quædam legibus indefinita relicta sint, id quod maximè in criminibus attentatis animadvertere licet, quorum pleraque Iudicis arbitrio punienda commissa sunt, idque non vitio Legislatorum, sed potiùs materiæ hujus conditioni adscribendum, quippe quæ non patitur certi quid circa eam statuere; cum enim & hæc interjecta sit inter cogitationem nudam & factum externum consummatum, & quidem tanta latitudine, determinatio circa hanc admodum est difficilis; Interim Romani LLatores huic difficultati mederi cupientes, quo magis Judicis arbitrium constringerent ac coärctarent, & quoad fieri potuit, etiam in hoc genere nil quicquam indeterminatum relinquerent, in aliquibus delictis non solum atrocioribus (ut quidam falsò existimant.) sed & in levioribus quibusdam solam attentationem notare voluerunt, ita tamen, ut & in his gradus remotionis & propinquitatis conatus à perfectione veri criminis observent, & juxta has pœnas commensurent. Quorum vestigiis etiam posteâ Glorioſissimus Imperator, Carolus V. insistens, in Ordinatione criminali eadem ferè quoad affectum puniendum obsetvavit; Tantum igitur abest ut hac in parte quicquam juri com-

CAPVT I.

nominales maleficij, it
cœpti explicans

THESIS I.

Tatim autem in principio hujus discursus
vocabulum Maleficium, seu malefactum
ginem & derivationem vox ipsa satis indi
tem Maleficium quidquid improbè admissum
ſ. fam. furt. fec. unde Maleficus, malitiosus, pernici-
osus, Scelestus, improbus, qui alteri nocet & insigne damnum in
fert. Juris interpretes Maleficium à crimine solent distinguere,
ita ut per Maleficium privata tantum delicta; velut furtum rapi-
nam, &c. intelligant; per crimina vero; facta atrocia, quibus Resp-
insigniter læditur. Grotius ad huc longius abit & definit Malefi-
cium per culpam omnem simpliciter sive in faciendo sive in omit-
tendo consistat l. b. 2. d. I. B. & P. c. 17. n. 1. Sed videtur abuti vo-
cabulo culpæ, cum tali acceptione etiam illi, qui contractum non
servant, vel qui per ignorantiam aliquid faci-
Maleficium committant; ceterum hoc non est perpetuum,
quibus hæc vocabula in jure confundantur, sic ut Malefi-
cia

cia tam pro delictis publicis & enormibus, quam privatis promiscuè usurpentur *d. l. 1. ff. si fam. furt. fec. l. 15. ff. ad l. Aquil. l. 16. §. 9. ff. de pœnis* & denique infinitis locis aliis. Videtur autem error inde profluxisse, quod æqui vocationem, quæ in vocabulo Maleficij latet non deprehenderint; aliquando enim sumitur pro vitiosa actione, quatenus ex injustitia universali profluit, & in hac significatione omnis generis delictis tam privatis quam publicis tribuitur; modo vero sumitur pro invita quadam commutatione seu actu quo in bonis externis alter læditur, & sic privata tantum delicta denotat. Quod cum ita sit, non malè quoque fecerimus, si & in præsenti materia hoc vocabulum latè sumamus atque omnis Generis delictis indifferenter applicemus, idque eo libentiùs, quod video, apud optimos quoque Scriptores hanc vocem de omnis generis delictis tam publicis quam privatis promiscuè usurpari.

II. Succedit vox cœpti. Est autem cœptum seu inceptio nihil aliud quam principium actionis Ein Anfang oder Fürnehmen/ Græcè ἀρχὴ, ad quem sensum benè Cicero in Catilina: *Cujus ego si non modo factum, sed inceptum ullum conatumve contra patriam deprehendero*; & Terentius in Eunucho: *O. Parmeno, O mearum voluptatum omnium inventor, inceptor, perfector.* Eleganter Gallicè dicitur *entrepreneur* in ceptor Germ. Der sich etwas unterstehet zuthun oder ins Werck zurichten; ab hoc igitur deducitur frequentativum, incepto, quod Germanice exprimitur embsig anfahen unde Terentius vah! *video quod inceptet facinus.* Voces Synonimæ sunt: inchoare, niti, experimentum facere, moliri, machinari, conari tentare, quæ verba, præter voluntatem etiam actum aliquem externum indicant.

CAPVT II.

Generalia tractationis, Descriptionem maleficij cœpti, ut & divisiones ejus exhibens.

THESIS I.

EST autem maleficium cœptum nihil aliud, quam *Factum manifestum ad nocendum comparatum*; In qua descriptione consi-

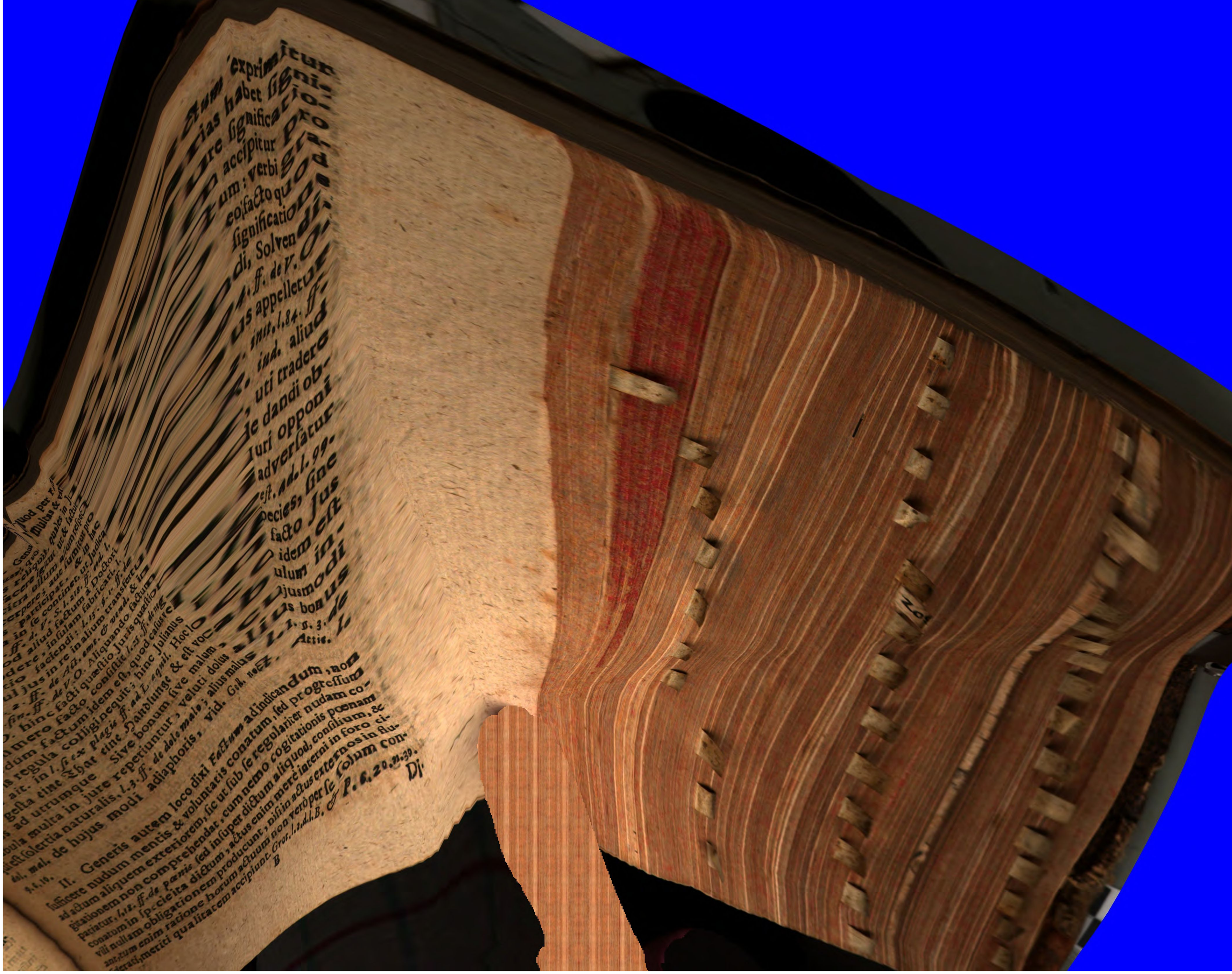

39. Dicitur porrò in definitione *manifestum*, quod est primum requisitum formale, idque expressè constitutio Carolina requirit *art. 178. verbis* So sich jemandt einer Missethat mit ehrlichen **scheinlichen** Wercken die zuvollenbringunge derselben Missethat dienlich sein mögen / unterstehet. Excluduntur igitur hic facta occulta, antequam enim manifestum sit factum, de eo cognosci nequit, id quod eadem vult constitutio criminalis *art. 6. verbis*. Es sein dan zuvor redlich und gnugsahme anzeigunge derselben Missethat gläubwürdig auff jhn gebracht. idem *art. 7. & 8. 20.* constituit Imperator, wo nicht zuvor redliche anzeigungen der Missethat wornach man fragen wolte verhanden und beweiset würden / soll niemand gefraget werden. Quod verbum redlich idem est ac supra scheinliche Wercke id est manifesta, quod si de eo non constet, ex propria confessione nemo condemnandus, adèò manifestum requiritur. *d. art. 20. l 21. ff. de quæst. l. 2. 3. & 4. C. si ex fals. instrum. Mynsing. 5. obs. 23. Farin. quæst. 63. c. 2. n. 37.*

III. Alterum requisitum formale est, ut sit *ad nocendum comparatum.* Nocere autem hic est delinquere, quod Aristoteli nihil aliud est quam nocere sponte contra Leges; per hoc igitur à factis cum indifferentibus, tum, illis, quæ per imprudentiam fiunt distinguitur, quod fieri omninò debebat; Nisi enim quis ad nocendum vel delinquendum sponte feratur, factum non esset moraliter malum. Cum autem illud nocere non solum cœptis maleficiis conveniat, sed etiá consummatis commune sit, igitur aliquid quærendum, quod differentiam specificam inter hæc constituat, quapropter additur in definitione *comparatum*. Comparare autem hoc loco nihil aliud est quam præparare, ordinare, instruere vel machinari Germ. Zurüsten zubereiten / anrichten / anstifften Gallicè dicitur *former un des* se in Inde Comparatio idem est ac Præparatio, instruction eine zurüstunge/ zubereitung/ Sic. Cicero pro. *L.* Manilia *Comparatio* id est præparatio; quando igitur factum aliquod instruitur vel comparatur, est ad huc saltem in fieri, non vero in esse suo constitutum; hoc igitur verbo hujus generis maleficia â delictis commissis & Perfectis distinguuntur.

IV. Di-

dum humanum processit. *Grot. de I.B. & P. l.2. c.20.* Causa pellens externa, quæ intentionem agentis ad delinquendum movet, sunt personæ delicti hujus Participes, quæ invitant ad delinquendum; Promovent autem eam maximè & quidem directè consilium dans, Mandans, auxilium præstans; indirectè verò dans, approbans, non dissuadens cum dissuadere debeat, retinquodcunque notum facere debeat &c. de quibus infra latiùs

III. Dictum supra, causam efficientem principalem vel remotam vel propinquam Remota causa est lex, quinatum horum criminum notat. *arg. l. 13. ff. d. his qui not.* notatione enim Legis delicta cœpta discernenda veniunt quibus supra in divisione actum. Sequitur jam causa proximaleficiorum quæ est voluntas delinquendi *l. 38. §. 1. ff. ad de adult.* Cæterum animadvertendum est voluntatem instro ambiguè sumi 1. strictè ac proprie pro nuda mentis cogitatione, atque ita intelligendum est illud *Aul. Gellij. l. 7. c 3* in Judicium facta non voluntates vocari. 2. latius & magis priè, pro actu aliquo ad delictum perpetrandum directo significatione accipitur in. *l. 7. C. ad L. Iul. Maj.* ubi dicitur dem severitate voluntatem delicti, qua effectum proximum voluisse; & Imperatores Arcadius & Honorius voluerunt tereſſe inter ambitum cœptum & perfectum, cum parem scelus qnam sceleris puniant voluntatem. *l. 1. C. Theod. 26. ad L. Iul de ambit.* Ubi clarè innuitur, voluntatem intelligi, quæ ad externos actus processit, & in hoc posificatu accipiendas esse supradictas leges vult *Cujacius sit. C. de furtis.*

IV. Quemadmodum autem voluntas ita quotionis vocabulum in Jure non eodem modo sumpro mentis conceptu, & secundum hanc accepgenda est *lex 18 C. de pœnis.* 2. latè, quæ cum factono conjuncta est *d. l. 5. §. 4. ad Iul. Mai.* quæ ambrectè observantur, in multas inexplicabiles errordeducent, unde nos expedire difficile erit. In
voluntatem delinquendi causam efficientem pro

ad judicem istius loci, ubi maleficium initium cœpit, quam ad judicem loci ubi crimen perfectum est, cognitio ejus delicti spectet. *l. 1. C. ubi de crim. ag. oport.* Sic ut operetur præventionem. Brunneman. *in Comm. ad C. d. t. n. 16. 17. 18.* Perez. *in Comm. ad h. t. num. 6.*

VI. His ita declaratis alia se offert difficultas circa consilium, quod in Jure nonnunquam pro voluntate accipitur, uti patet ex *l. 5. C. ad L. Iul. Mai*, sed hoc non pro voluntate simplici propriissimè ita dicta, nec proactu ad factum aliquod tendente, sed pro consultatione ac deliberatione accipitur in *l. 10. ff. de alien. Iud. mut. caus. fact. 2.* interdum pro concluso & decreto hujusmodi consultationis sumitur *l. 2. §. 1. ff. mandat. l. 47. ff. d. R. I.* Et sic cum proæresi convenit. In hac posteriori acceptione consilium est vel fraudulentum seu malignum; vel non fraudulentum; & ex hoc nulla oritur obligatio nec actio, cum cuique liberum sit, explorare, an sibi expediat consilium *l. 48. §. ult. ff. Mandat.* Nos loquimur hic de fraudulento, quod est vel instructivum, quo quis ad delinquendum impellitur (& est idem cum eo quod supra causam delicti impulsivam constitui) vel est directivum, quod ab altero dirigitur; vel communicativum; ubi socii criminum seu complices consilia inter se communicant, Dn. Tabor. *racemat. crim. 2. th. 49.* quæ postrema species consilii ad crimen cœptum vel attentatum proximè accedit, cum non tantum simplex cogitatio subsit, sed etiam cogitatum decreto ac concluso verè approbatum fuerit, idque consilio jam cum altero communicato. Hujusmodi igitur consilium alteri communicatum licet nullum factum externum ampliùs accedat, in crimine perduellionis & Majestàtis in specie ita dicto, eodem modo habetur ac si crimen hoc reverâ perpetratum sit, id quod maximè singulare est in hoc crimine, aliàs consilium ipsius delicti pœna regulariter non vindicatur, nisi eum lex consilio nominatim vel expresse talem pœnam assignaverit; Sic lege Julia de vi publica tenetur, qui Seditionis causa tantum consilium inierit.

VII. Observandum autem, unum præ altero magis esse voluntarium, qua propter accuratè discernendum est, utrum voluntas

CAPVT IV.

THESIS I.

Quibus delicta attentantur.

Quæ delictum possint excusare.

Quæ delictum consequens.

Quibus personæ delicta commit-

Quæ nemo

Quæ crimina vel delicta reve-

Quæ personæ autem

Quæ non sunt destituti, sic d-

Quæ igitur sint conditionis vel sexus

Ex quibus liquet non delinquere &

Quæ ætas in fantes l. 12. ff. ad L. corn.

Ipsorum, quid videat ignorare. l. 1. C.

Quando doli capaces sunt & pe-

Idque Judeis arbitrio re-

Attentare possunt, idque suppleat. Ea

Autem, quando delinquere non possunt furiosi,

Malitia ætatem sæpè l. 40. ff. d. R. I. nec

Delinquere non possunt furiosi,

Nulla fit voluntas l. 40. ff. d. R. I. nec

Sed pro mortuis habeantur

Horum malitiam, delinquere non possunt furiosi,

Eorum nulla fit voluntas l. 40. ff. d. R. I. nec

Sed pro mortuis habeantur

Dilucido furoris intervallo id

II. An autem crimen à civitate corpore, collegio, vel universitate attentari queat, ita ut propterea obligetur, meritò in disquisitionem venit? id quod affirmativè statuendum est, *arg. auth. nulla communitas C. de Episc. & cler. arg. l. 9. §. 1. ff. quod met. caus. Magir. de advoc. armat. c. 16. n. 766. cum. seqq. Grot. de Iure B. & p. l. 2. c. 1. n 6.* ubi expressè dicit, quod etiam ob delicta cœpta licet non consummata civitatibus vel superioribus jus sit bello se invicem ulcisci. Licet autem universitas per se nomen Juris sit, ita, ut nec intellectum nec animum habeat *l. 7. ff. quod cuiusc. univers. nom.* & consequenter nec dolo uti *l. 15. ff. de dolo mal.* neque consentire intelligatur. *l. 1. §. ult. ff. de acquir. vel amitt. possess.* quatenus tamen ex civibus ratione præditis constat, qui universitatis vel civitatis corpus repræsentant, corpus & anima ex multitudine animata collecta & composita ei affingitur, ratione cujus vicem personæ obtinere dicitur.

III. Quemadmodum autem nemo de civitatum negotiis certi quid judicare potest, nisi cognitum habeat, quâ forma & gubernandi ratione quævis Resp. vel civitas utatur, Ita quoque is, qui judicaturus est, an & quatenus universitas ex delicto teneatur, statum istius Reipubl. probè perspectum & exploratum habebit; si igitur administratio est tota penes plebem, totius plebis consensus intervenire debet, quod fit, quando omnibus ejus civibus, per usitatũ modum vel signum aliquod convocatis totus populus vel maxima pars congregata fuerit, & habito consilio majoribus votis ad aliquid committendum vel faciendum decreverit. *l. 3. ff. quod cuiusc. univers. nom. l. 3. ff. de decret. ab ord. fac.* hujusmodi igitur consensu deficiente, civitas non tenetur, nisi consuetudine receptum aut statuto cautum sit, ut ex facto administratorum velut tribunorum plebis, consulum, aut aliorum, qui totum populum repræsentant, omnes cives obligentur, quod si contingat, ut per hęc in damnum incidat, tota universitas sibi imputet, quod tales sibi præfecerit, cum inconsulta eorum electio causa ejus fuerit. *arg. l. 1. ff. de exercit. act.* In optimatum statu, ubi potestas penes proceres, regulariter totius populi consensu, præter eos, qui de Rep. revera participant, ad obligationem indu-

it; in cujus enim manu est ut prohibeat, jubet agi, si non prohibet admitti, & potestas magna, quæ prohibere scelus maximum potest, quasi probat debere fieri, si sciens patitur Perpetrari. Salvian. de regib. Et præclarè Cicero *l.* 1. *offic. in justitiæ*, inquit, *duo genera sunt; unum eorum, qui inferunt; alterum eorum, qui ab iis, quibus infertur, si possunt, non propulsant Iniuriam.* Et mox *qui autem non defendit nec obsistit, si potest, Iniuriæ, tam est in vitio, quam si parentes, aut patriam vel amicos deserat.* Simili modo, si civitas aliqua receptum præstet facinorosis ob delictum aliquod perpetrandum profugis, similiter ex receptu tenetur, proximi enim sunt transfugis, á quibus transfugæ recipiuntur. Grot. *de I. B. & p. l.* 2. *c.* 20.

IV. Ex dictis igitur constat civitatem adhibito legitimè consensu populi vel eorum qui summam in ea potestatem habent, posse aliquando delinquere attentando saltem crimen, & per consequens incommodum aliquod loco pœnæ sustinere, velut amissionem libertatis, Jurium, & Privilegiorum, per quæ etiam singuli innocentes puniuntur, non tamen qua singuli in re propria, sed in re, quæ ad eos non pertinet nisi per universitatem quatenus illius corporis membra sunt. *Grot. l.* 2. *de I. B. & P. c.* 2. *n.* 10. *in fin. Gail. de pac. publ. lib.* 2. *cap.* 9. *num. Cels, Bargalus de dolo lib.* 3. *c.* 1. *n.* 57. *Iul. Clar. in pract. crim. quæst.* 17. *num.* 8. non enim plectitur universitas, ut de singulis ordine pœna repetatur, cum enim hæc Jure constet, adhiberi debet ea pœna, quæ jus illud adimat; ut si immunitatibus privetur, si mœnibus nudetur, suis magistratibus & legibus interdicatur, & quæ hujsmodi sunt similia.

CAPVT V.

De objecto, Forma, & Fine tractans

THESIS I.

VErsatur autem hæc nostra materia circa facta illicita non secus ac quævis delicta, cum hac tamen restrictione quatenus sub notationem legis cadunt; Excluduntur igitur hic talia facta, quæ licet attentata sint, nullum tamen respectum habent sive directò sive indirectò ad societatem humanam *Gvet. l. 2. de I. B. & p. c. 20.* Quemadmodum autem virtutes & leges quæ juxta Aristotelem nihil aliud sunt quam virtutes armatæ, triplici modo se habent nimirum 1. respectu Dei 2. in ordine ad seipsum, 3. Intuitu proximi, ita quoque facta illicita tanquam vitia his opposita eundem respectum habent, & tripliciter considerantur; nimirum 1. ad versus Deum committitur Sortilegium, hæresis, sacrilegium, Simonia 2. adversus seipsum sunt intemperantia & delicta carnis, 3. adversus proximum sunt illa delicta, quæ committuntur contra Iustitiam particularem commutativam, quando unicuique non tribuitur, quod ipsi ex bonis externis debetur. Sunt autem bona externa juxta Aristotelem *1. Eth. 8. & 2. Rhet. 3.* itidem in triplici differentia, nimirum Corporis, animi, & fortunæ; Ratione bonorum corporis nocetur proximo in juria reali, ut homicidio, verberibus &c. Ratione bonorum animi nocetur ei corrumpendo filium filias vel servum, &c. Ratione bonorum fortunæ nocetur ei furto, incendio, rapina, & quacunque aliâ ratione bona ejus imminuuntur vel deteriorantur. Ceterum non omnes hæ delictorum species objectum hujus nostræ tractationis constituunt, sed hæ tantùm, quarum solus conatus sub notationem legis venit, quæ autem tales sint, intra latius apparebit.

II. Formam quod attinet duo illi requisita in sunt 1. Quod attentatio horum criminum debeat esse manifesta 2. ad nocendum præparata vel instructa. Tò nocere enim maleficia ab illis delictis, quæ culpa, vel per imprudentiã aut per ignoran-

tiam

III.

Quemadmodum autem efficens causa propter fi-
optimus & finis causa, efficiens, cujus gratia aliquid fit; omnibus
tem unus in genere finis propositus, nimirum boni alicujus
tia laborare, sive id revera bonum sit, sive operantis opin-
bonum, ita alius est in singulis actionibus particularis finis,
unus sed multiplex, qui tamen omnes ad unum aliquem
dunt, qui est omnium perfectissimus ac potissimus, pro-
sequendi actio, nulli alteri communis, quo demum

C 2

consecuto cessat ab opere efficientis actio ; idem quoque in hac materia accidit, ubi finis est vel proprius & ultimus, cujus gratia facinus perpetrandum quis in se recipit, & in quo machinans crimen subsistit, nec in eo amplius progreditur, cum non habeat vel induat rationem medii ad alium finem ordinati; vel denique est intermedius, subordinatus ultimo isti fini ad quem tendit, cujus etiam respectu instar medii se habet, & horum multi possunt in delicto concurrere qui tamen omnes ultimo delinquentis fini subserviunt. Antequam igitur ultimus finis operantis constet, de conatu utrum sit proximus vel remotus non est Judicandum, quod si de eo appareat tum demum de illo statuendum; Quo propius enim accedit vel longiùs abest à fine ultimo, eò magis quoque vel minùs perfectionem criminis attingit. Sic potest fieri, ut actio aliqua externa in se & absolutè considerata perfecta appareat, ita ut ad ejus implementum nihil amplius requiri videatur, respectu tamen habito ad finem ultimum & propositum delinquentis, est medium saltem ad finem obtinendum accommodatum, qui finis aliàs in se consideratus delictum perfectum constitueret. Exemplum hujus dabit lex *un. C. de rapt. virg.* hujus criminis finis ultimus est ut raptor flagitio potiatur, raptam carnaliter cognoscendo, antequam autem hunc finem assecutus fuerit raptor, forsan impeditus, crimen quadantenus imperfectum est, licet jam raptum commiserit, quanquam raptus ad criminis consummationem proximè accedat, sic ut in se & abstractivè consideratus citra respectum istius finis, quem sibi propositum habet delinquens, delictum ipsum constituere videatur, de quibus infra pluribus dicetur. Hinc apparet ex intentione & fine delinquentis æstimandum esse, num actio externa delictum ipsum constituat, an vero solum intra terminos conatus subsistat, quæ si nondum ad ultimum finem processit, delictum quoque consummatum dici nequit.

IV. Licet autem hic finis primum à delinquente intendatur, & ad eum obtinendum media ad illum conducentia sedulò adhibeat; fit tamen sæpiùs, ut hujusmodi attentata detegantur, vel aliàs quis ab opere cœpto impediatur, quo—

VI.

his quicquam effectu exellentiori tanquam eò magis, quia in his tam

pliciter, ut, qualis nam sit

ad tractationem singulorum maleficiorum, nece

Vocabulum pœnæ esse ambiguum; I. Sumitur pro

non ita consideratur, sed sufficit, si expediat Reip. tale fa

ita puniri; Aristoteles l. 2. Polit. c. vlt. Proportio enim il

debet esse inter delictum & pœnam non spectata absolutè &

materiam delicti, sed habet respectum ad finem hunc ut so

tas humana sit salva, quapropter necesse non est, ut materia

C 3

ẽxactè respondeat materiæ culpæ, sed ex fine ultimo bono Publico, item transgressione Legis & inobedientia æstimanda est. Sutholt *diff. 16. th. 37.* Ergo potiùs ad justitiã universalem referenda; quippe quæ spectat Conservationẽ totius humanę societatis. Cum igitur pœnæ infligantur in respectu ad Remp. necessario sequitur, quod eo usque augeri debeant, donec sufficiant ad deterrendos homines ab ejusmodi delictis, quæ pugnant cum salute Reip. Sic ut etiam pro minimo delicto, quod Societati noxium deprehenditur licet haut consummatum sit, gravissima pœna injungi queat; cujus exempla infra dabimus. Sic quoque crescentibus delictis crescunt pœnæ, nam non nunquam evenit ut aliquorum maleficiorum supplicia exacerbentur, quoties nimirum multis personis grassantibus exemplo opus est. *l. 16. §. 10. ff. de pœnis* quin eadem scelera in quibusdam locis gravius, alibi mitiùs puniuntur *d. l. 16. §. 9.* Sic in rebusp. oligarchicis, si sint injurij in plebem, quam si plebs in oligarchicos quid commiserit; hoc enim facit ad conservationem status oligarchici, prout egregiè id docet Aristoteles *l. 5. Polit. c. 8.*

II. Ex his constat Pœnas non esse semper æquales sed prout id requirit status & conditio Reip. ita quoque pœnas in illis diversas obtinere, quæ etiam causa est, quare Aristoteles cognitionem criminum capitalium & quæ eam insequuntur condemnationem vel absolutionem potiùs ad consultationem vel deliberationem quam ad judicia referre voluerit *l. 4. Polit. c. 14. in fin.* 2. Sumitur pro eo quo inæqualitas corrigitur, & hoc modo accepta ad justum particulare refertur; hæc autem correctio fit dupliciter 1. quo pervestigamus magnitudinem delicti ex circumstantiis, hac æstimatione perspecta, tantum lædenti detrahimus & læso iterum addimus absque ullo personæ respectu, idque secundum proportionem Arithmeticam; Eleganter hanc æstimationem vocat Grotius intrinsecam pœnæ taxationem, uti alteram, quæ infligitur in respectu ad Remp. extrinsecam appellat.

III. Ex quibus patet, personarum respectum hic non haberi primariò & per se ratione ipsius personæ, sed saltem per

acci—

ſ. ſunt circumſtantiæ &c.
ad delictorum dijudican.
conditione & qualitate
ejus ſubſtantiam
ere propor.
alicujus exi.
eſt diverſi.
ſcilicet &
eadem pœ.
nis perſo.
quo ſæpis.
portentur,
ſtimo ſup.
l. pen. ff.
de pœnis.
jus
ribus per.
narrati.
m vel in
fines ad
ſtertias
Ex
pœnis
ſipſa
Org.
ſeri
dare
Qui
hujus
utilis
ſu
n
priores Cicero
contra delinquendum tardiores & Plato l. 34. In Ge
omnem qui aliquo rectè punitur vel ipſum
illi pœnas aſpicientes meliores efficiantur,
tem extrema injuſtitia laborant ac propter
dant pœnas ſed inexemplum aliorum è medio tollendi
vel ita conſtringendi & debilitandi, ne ampliùs poſſint
cere. IV. Hæ autem cauſæ ſcilicet Punitio & damni repa
ſeu inæqualitatis correctio plerumque conjunctæ ſum
qua

quando ſcilicet actus vitioſus fuit, & damnum reipſa datum eſt, & ex his duabus qualitatibus duæ diverſæ naſcuntur obligationes; in hac autem materia delictorum, ubi attentata criminum quoque pœnis ſubiacent, cum in his ſæpè damnum nullum datum ſit, reparatio damni vix locum invenit, delicto enim non conſummato, damnum vel nullum erit vel exiguum & minus eo, quod ex delicti provenit perfectione. Meritò igitur primum locum obtinent delicta conſummata quoad pœnam imponendam, poſtremum, quæ ad actus aliquos ſed non ad ultimum actum proceſſerunt, in quibus tamen tantò quidque gravius reputatur, quo ulteriùs proceſſit. *Grot. de I. B. & P. l. 2. c. 20.* cum igitur perfecta delicta ſemper ſint imperfectis majora, ſequitur quod regulariter mitior pœna delictis attentatis irroganda ſit *l. ſi quis aliquid §. 1. ff. de pœn. l. 1. §. 1. ff. de extraord. crim. Gail. de pac. publ. l. 1. c. 14. n. 16.*

V. Ceterum non omnis perverſa voluntas facto jam aliquo externo indicata pœnæ locum relinquit, præſertim ſi delictum ipſum, in quod affectus incidit, non ſit ita comparatum, ut per illud Reip. grave vel inſigne detrimentum ſentiat, vel per id ſecuritas publica violetur, ſi enim imbecillia ſeu levia delicta licet opere completa pœnis non ſemper obnoxia ſint, multo minùs conatus eorum puniendus erit.

VI. Vt autem de punibilitate horum maleficiorum certi quid conſtet, ſequentia erunt obſervanda 1. Conatus ſeu intentio agendi in ſola cogitatione conſiſtens nec ordinaria delicti pœna neque extraordinaria in foro civili puniri debet *Fr. Suarez. de l. l. 3. c. 13. l. 46. §. 8. ff. de furt.* Ratio hujus eſt, quod in foro externo pœnam non mereantur, quæcunq; civilem cœtum non turbant 2. Conatus actui externo ad maleficium directo accedens, pœnis civilibus obnoxius eſt; In hac poſtrema regula ſequens diſtinctio erit obſervanda. Vel enim reſpectu agentis delictum eſt conſummatum, ita ut à parte, ejus quantum ipſo fuit pro verè perpetrato habeatur, & à parte patientis ſolum quid intervenit, ob quod inſtar conatus ſe habeat, & hoc caſu conſiderandum, an abſolutè patientis voluntate quid fiat, & quamvis

juxta

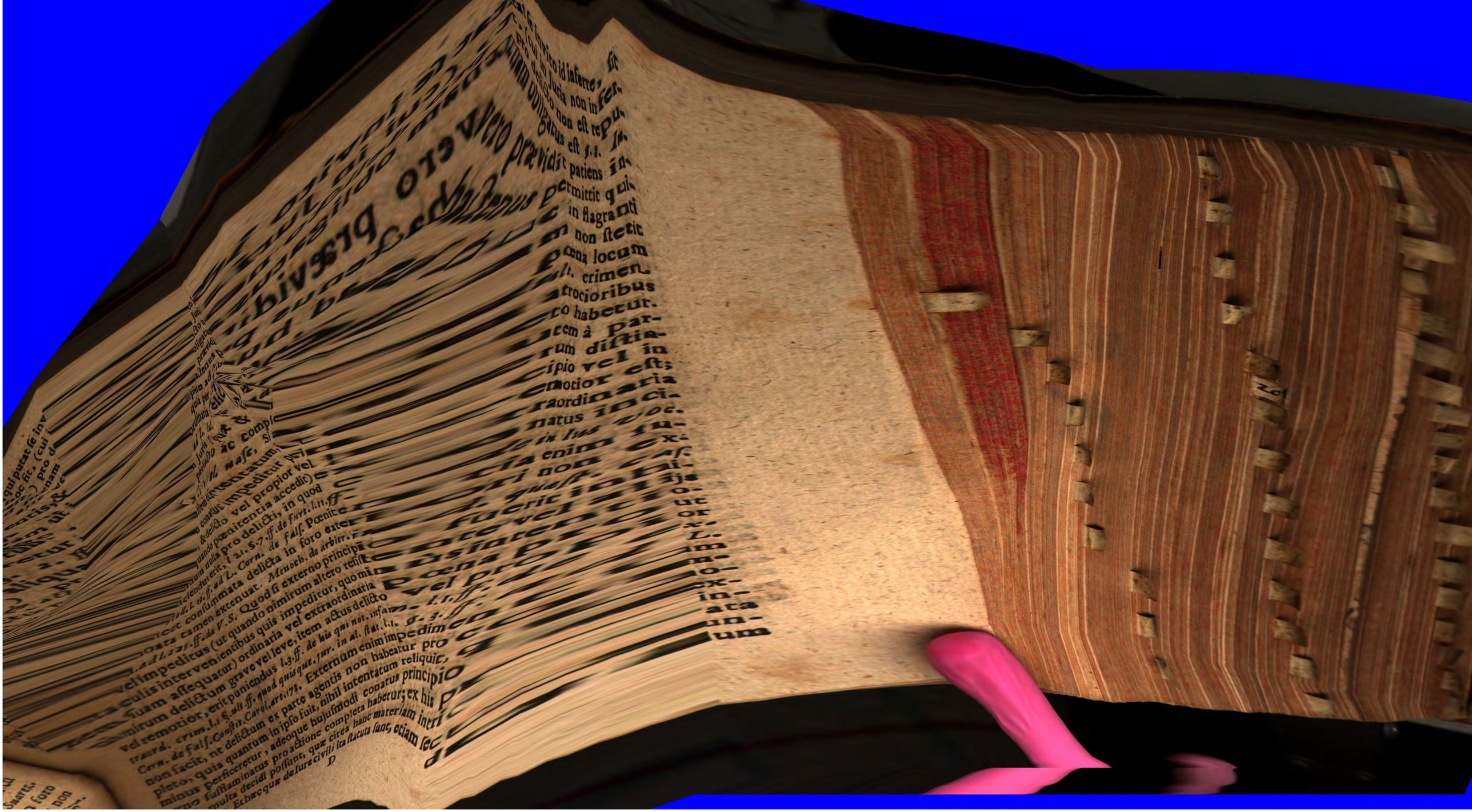

dum rectam rationem se habere vix dubitandum; facit huc illud Ciceronis pro Milone *Nisi forte*, inquit, *quia res perfecta non est non fuit punienda. Perinde quasi exitus rerum, non consilia hominum legibus vidicentur, minùs dolendum fuit, re non perfecta, sed puniendum certè nihilominus*; item illud Senecæ *injuriam qui facturus est jam facit.* Et hoc modo punitur qui immediate in propriâ persona maleficium attentatum committit.

VII. Cæterum cum hæc rarò sine aliorum instigatione & opera perficiantur, non immeritò disquiritur, quomodo hi puniendi sint, qui agentem ad maleficium perpetrandum impellunt; Diximus autem suprà, ubi de causa impellente horum maleficiorum egimus; alios esse directò tales, alios qui secundariò & per indirectum hoc faciunt, idq; vel committendo vel omittendo. Directô & quidem faciendo invitat ad delinquendum, qui jubet, mandat, qui auxilium & opem præstat, qui consilium suggerit vel suadet, aut receptum præstat; qui approbat, consensum præbet, item laudat intentionem delinquentis. Secundariò tenetur qui cum injuriam patienti opem ferre debeat, non fecit, vel alias non impedit factũ quod impedire poterat, vel cũ quis ex jure propriè dicto teneatur vetare, non vetat, non disuadet, cum dissuadere debeat, qui factũ reticet, quod notum facere teneatur; & hi omnes quia delicti participes se faciunt, ex eo tenentur, licet ad maleficia ad huc inconsummata accesserint, dummodo talia sint, quorum sola attentatio lege notatur. Jus Canonicum ad tres gradus hæc revocat, primus est eorum, qui malum faciunt: Secundus, qui facientibus malum consentiunt; tertius, qui malum non avertunt, si possunt & delinquentes non corrigunt. *text. incap. ita plane 6. quæst. 4. text. in c. tria 12. distinct. 45.* Vt autem de facientium & consentientium obligatione & pœna aliquatenus constet, ex jurè repetendum consensum esse quadrifariam; Primò est consensus negligentiæ, quando quis delictum impedire potest nec facit, minus autẽ peccat negligens quam faciens *text. inc. qui potest 8. item 11. q. 3.* Secundo est consensus consilij, si quis consilio delictum adjuvat, & tunc distinguendum, utrum consultor sine

huius

mandato, tussu, vel consensu autoritatis,
mandatarius absque mandato libera
delictum, tunc ictetum
non solum ipse consulendo peccat, sed etiam
Bartol. in l. non Solum §. si mandaro n. 2. 3. 4. 5. &c. ff.
auxiliator vel consultor accedant ad maleficium, quod
perfectum est, modo conatus istius delicti, in quod
ferentur, à lege punibilis sit declaratus, æquali pœna affi
tur, qua ipse principalis arrentans afficiendus venit. l. un.

AD DIEM XXVI MAII

ANNAM IOHANNAM LOCKE

EMERITAE PROMISSIONIS EXPERTEM

IN SUE FIDE SUMME EX BONO

FACTITATAE PROFUNDEMQUE DE

DEO

RE BIBLICA DECANO PROFESSORE ORDINARIO

DIVERSORUM PROFESSORE ORDINARIO

DIVERSORUM FACULTATUM

COMMENTARIORUM ET NOBILISSIMO

PRAESIDE

IN ALMA STUDIORUM

ACADEMIA

EX DECRETO ET AUCTORITATE

DEO AUSPICE

COELIS MYTHOLOGUS

DISSERTATIO THEOLOGICA INAUGURALIS

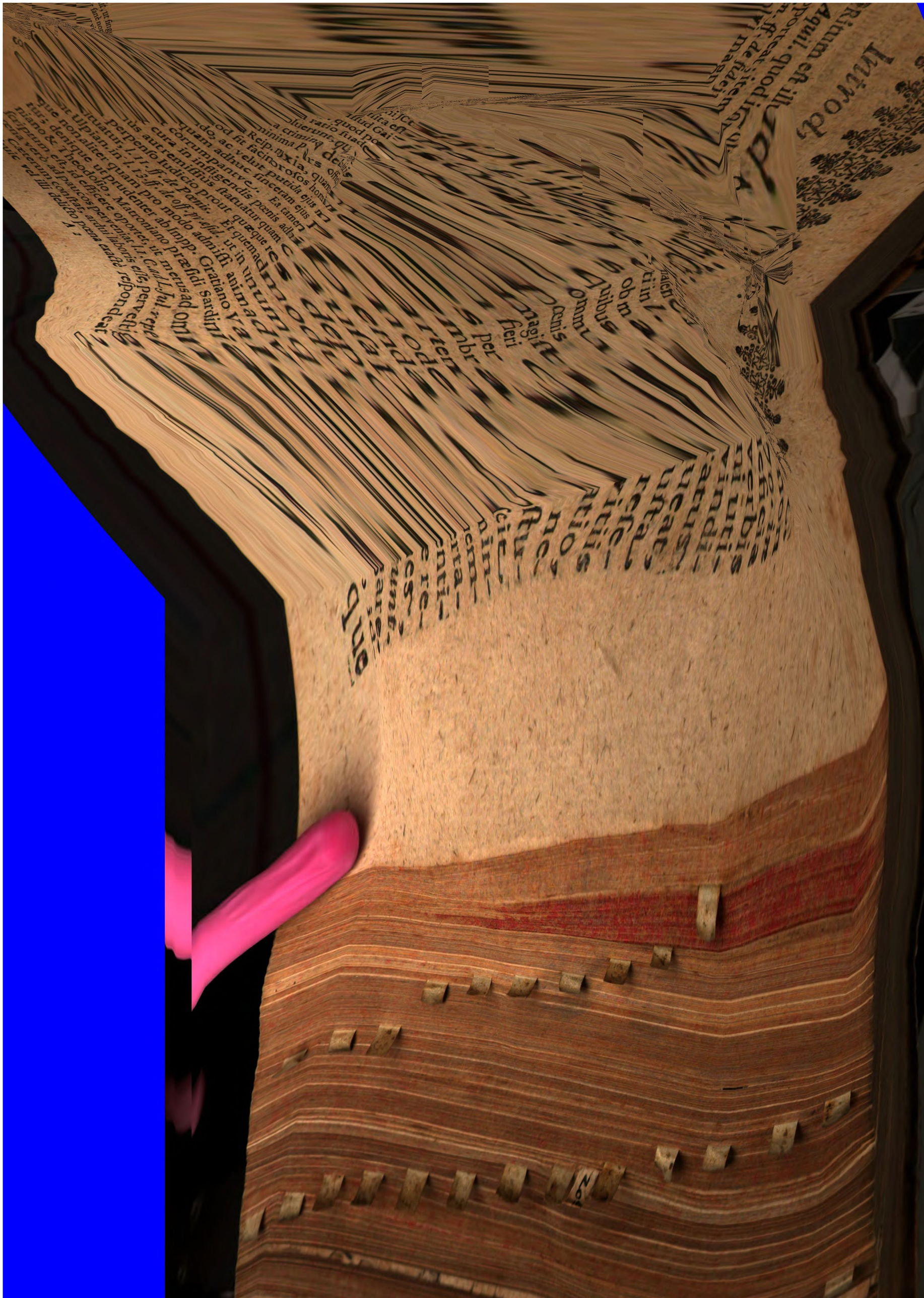

que dignoſci ſæpè nequit, propterea 1. quia tanta occurrit varietas circumſtantiarum, quæ factum gravius aut mitiùs puniendum ſuadent; in moralibus enim circumſtantiæ mutant negotia; præterea nonnullæ res in moralibus ſunt quaſi extrema; aliæ vero intermedia: aſt quia hæc de extremis aliquid participant, dummodo ad hoc modo ad illud extremum propius accedunt, hæc quidem ſatis expedita ſunt, verũ intermedia difficultate non carent, quemadmodum in dolo & caſu fortuito perſpicuum eſt videre, inter quæ velut extrema, culpa (dum neque ſcientis & volentis neque merè ignorantis & inviti dici poſſit,) interpoſita eſt, ſic ut ex utroque velut conflata eſſe videatur, dum de utriuſque natura quicquam participat, unde evenit, ut dolus pœnam ſemper mereatur, & ad reſtitutionem damni obliget, mera in fortunia ſeu caſus fortuiti ad nihil horum; culpa autem velut media interdum pœnam mereatur & reſtitutioni obnoxia ſit, interdum non, prout ſcilicet dolo vel caſui fortuito propior eſt vel remotior. Verum hoc ipſum medium quod Ariſtoteles ἀμάρτημα, interpretes culpam vocant, cum ſit tantæ latitudinis, neceſſe fuit ad certitudinem aliquam huic rei afferendam certos gradus invenire, nimirum diſtinguendo culpam in latam, levem & leviſſimam; imò quidam inter quos & Bartolus ulterius progreſſi, eam in quinque partes partiti ſunt, neque tamen difficultatem omnem removerunt; Facile quidem fuit in genere talia ſtatuere, verùm in applicatione ad factumſeu caſus obvenientes tanta difficultas in his reperitur, ut vix quid ſit intricatius, de quo mea quidem ſententia nemo rectius judicaverit, quam qui judiciis

3. Polit. cap. 12. Has igitur ob ea
Permittit, pleraque legibus determin
lima vero iudicis arbitrio relinquat; quod
sens certè Romani religiosè observarunt,
hil æquè magis curæ fuit, quam ut quantum
potuit, omnia legibus determinarent, easque
obtervandas & secundum eas pronunciandas
ftratibus & præsidibus suis gravissimâ simul
pœna injungerent. Nov. 24. c. 2. Nov. 82. c. 2. N. 26. c. 2.
N. 86. c. 1. & 3. N. 113. c. 1. N. 125. c. 1. Mirum pro
fieri debet illorum judicium, qui jus Romanu
A 3

titudine Legum laborare, easque ut signum ægræ ac corruptæ istius Reip. considerant, id quod obiter monendum fuit. Licet autem plerisque negotiis in Jure Romano peculiares leges sint præscriptæ, quas Iudices sequi debeant, ne in judicando aberrent, in tanta tamen negotiorum præsertim verò delictorum frequentia & concursu novis casibus subinde emergentibus (cum natura novas semper formas edere properet) evitari vix potuit quin quædam legibus indefinita relicta sint, id quod maximè in criminibus attentatis animadvertere licet, quorum pleraque Iudicis arbitrio punienda commissa sunt, idque non vitio Legislatorum, sed potiùs materiæ hujus conditioni adscribendum, quippe quæ non patitur certi quid circa eam statuere; cum enim & hæc interjecta sit inter cogitationem nudam & factum externum consummatum, & quidem tanta latitudine, determinatio circa hanc admodum est difficilis; Interim Romani LLatores huic difficultati mederi cupientes, quo magis Judicis arbitrium constringerent ac coärctarent, & quoad fieri potuit, etiam in hoc genere nil quicquam indeterminatum relinquerent, in aliquibus delictis non solum atrocioribus (ut quidam falsò existimant.) sed & in levioribus quibusdam solam attentationem notare voluerunt, ita tamen, ut & in his gradus remotionis & propinquitatis conatus à perfectione veri criminis observent, & juxta has pœnas commensurent. Quorum vestigiis etiam posteâ Glorioßissimus Imperator, Carolus V. insistens, in Ordinatione criminali eadem ferè quoad affectum puniendum obsetvavit; Tantum igitur abest ut hac in parte quicquam juri com-

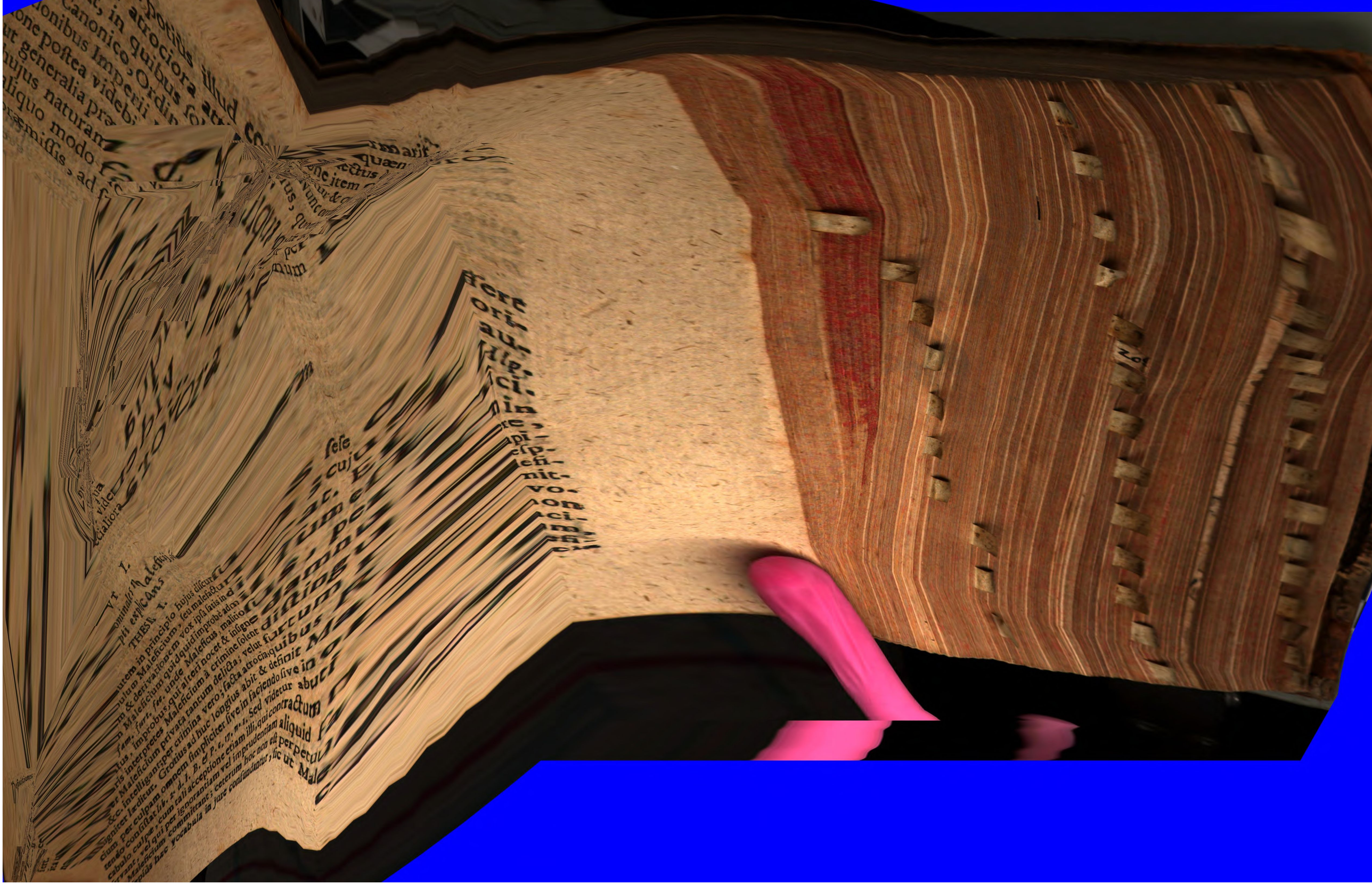

cia tam pro delictis publicis & enormibus, quam privatis promiscuè usurpentur *d. l. 1. ff. si fam. furt. fec. l. 15. ff. ad l. Aquil. l. 16. §. 9. ff. de pœnis* & denique infinitis locis aliis. Videtur autem error inde profluxisse, quod æquivocationem, quæ in vocabulo Maleficij latet non deprehenderint; aliquando enim sumitur pro vitiosa actione, quatenus ex injustitia universali profluit, & in hac significatione omnis generis delictis tam privatis quam publicis tribuitur; modo vero sumitur pro invita quadam commutatione seu actu quo in bonis externis alter læditur, & sic privata tantum delicta denotat. Quod cum ita sit, non malè quoque fecerimus, si & in præsenti materia hoc vocabulum latè sumamus atque omnis Generis delictis indifferenter applicemus, idque eo libentiùs, quod video, apud optimos quoque Scriptores hanc vocem de omnis generis delictis tam publicis quam privatis promiscuè usurpari.

II. Succedit vox cœpti. Est autem cœptum seu inceptio nihil aliud quam principium actionis (Ein Anfang oder Fürnehmen) Græcè ἀρχὴ, ad quem sensum benè Cicero in Catilina: *Cujus ego si non modo factum, sed inceptum ullum conatumve contra patriam deprehendero*; & Terentius in Eunucho: O. Parmeno, O *mearum voluptatum omnium inventor, inceptor, perfector*. Eleganter Gallicè dicitur *entrepreneur* in ceptor Germ. Der sich etwas unterstehet zuthun oder ins Werck zurichten; ab hoc igitur deducitur frequentativum, incepto, quod Germanice exprimitur anfahen unde Terentius vah! *video quod inceptet facinus*. Voces Synonimæ sunt: inchöare, niti, experimentum facere, moliri, machinari, conari tentare, quæ verba, præter voluntatem etiam actum aliquem externum indicant.

CAPUT II.

Generalia tractationis, Descriptionem maleficij cœpti, ut & divisiones ejus exhibens.

THESIS I.

EST autem maleficium cœptum nihil aliud, quam Factum v
nisestum ad nocendum comparatum; In qua descrip

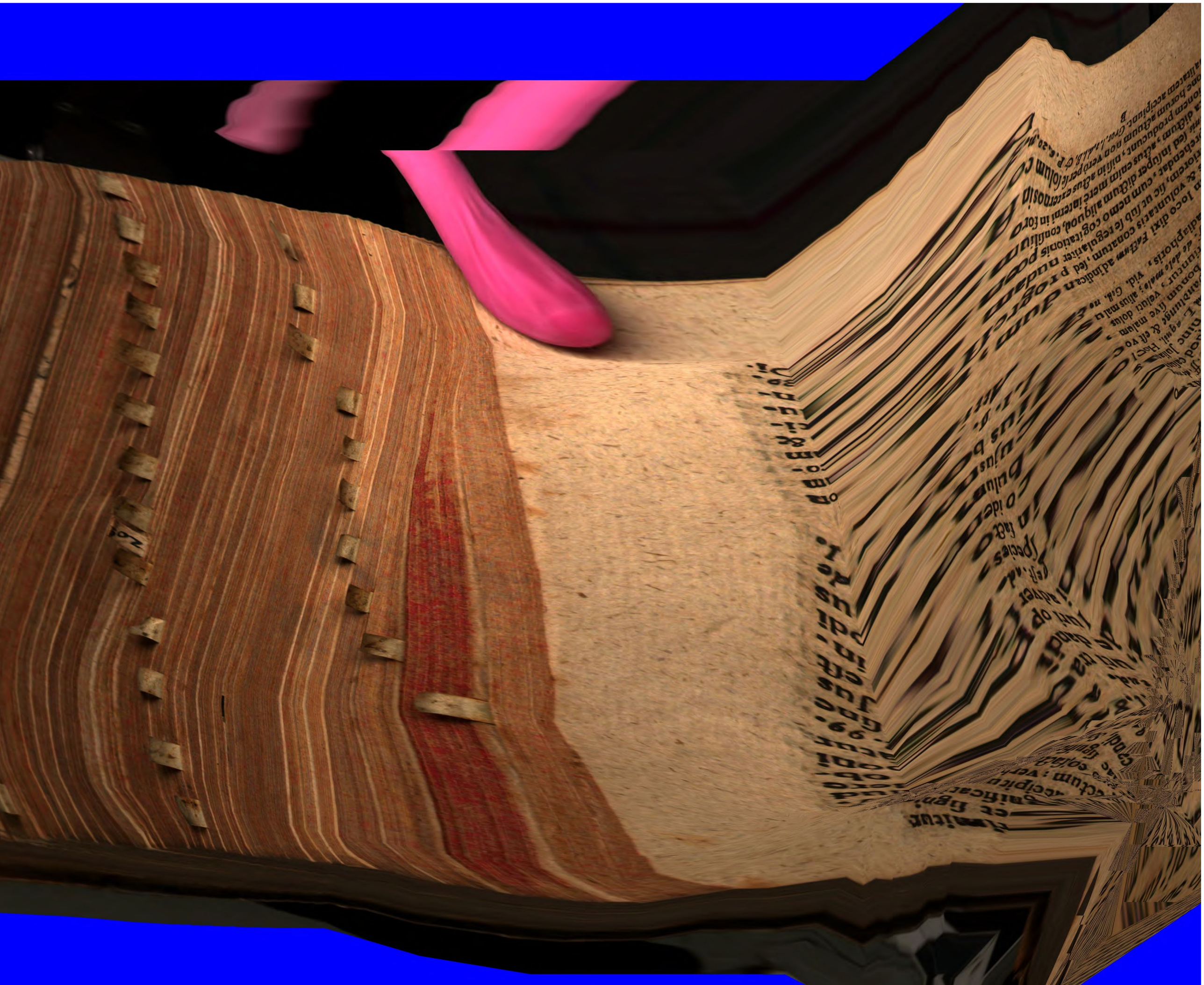

39. Dicitur porrò in definitione *manifestum*, quod est primum requisitum formale, idque expresè constitutio Carolina requirit *art. 178. verbis* So sich jemandt einer Missethat mit ehrlichen scheinlichen Wercken die zuvollenbringunge derselben Missethat dienlich sein mögen / unterstehet. Excluduntur igitur hic facta occulta, antequam enim manifestum sit factum, de eo cognosci nequit, id quod eadem vult constitutio criminalis *art. 6. verbis*. Es sein dann zuvor redlich und gnugsahme anzeigunge derselben Missethat gläubwürdig auff jhn gebracht. idem *art. 7. & 8. 20.* constituit Imperator, wo nicht zuvor redliche anzeigungen der Missethat wornach man fragen wolte verhanden und beweiset würden / soll niemand gefraget werden. Quod verbum redlich idem est ac supra scheinliche Wercke id est manifesta, quod si de eo non constet, ex propria confessione nemo condemnandus, adèò manifestum requiritur. d. art. *20. l. 21. ff. de quæst. l. 2. 3. & 4. C. sicx fals. instrum. Mynsing. 5. obs. 23. Farin. quæst. 63. n. 2. n. 37.*

III. Alterum requisitum formale est, ut sit *ad nocendum comparatum.* Nocere autem hic est delinquere, quod Aristoteli nihil aliud est quam nocere sponte contra Leges; per hoc igitur à factis cum indifferentibus, tum, illis, quæ per imprudentiam fiunt distinguitur, quod fieri omninò debebat; Nisi enim quis ad nocendum vel delinquendum sponte feratur, factum non esset moraliter malum. Cum autem illud nocere non solum cœptis maleficiis conveniat, sed etiá consummatis commune sit, igitur aliquid quærendum, quod differentiam specificam inter hæc constituat, quapropter additur in definitione *comparatum*. Comparare autem hoc loco nihil aliud est quam præparare, ordinare, instruere vel machinari Germ. Zurüsten zubereiten / anrichten / anstiffren Gallicè dicitur *former un des se in* Inde Comparatio idem est ac Præparatio, instructio eine zurüstunge / zubereitung / Sic. Cicero pro. *L.* Manilia *Comparatio* id est præparatio; quando igitur factum aliquod instruitur vel comparatur, est ad huc saltem in fieri, non vero in esse suo constitutum; hoc igitur verbo hujus generis maleficia à delictis commissis & Perfectis distinguuntur.

IV. Di

dum humanum processit. *Grot. de I.B. & P. l. 2. c. 20.* Causa impellens externa, quæ intentionem agentis ad delinquendum promovet, sunt personæ delicti hujus Participes, quæ invitant ad delinquendum; Promovent autem eam maximè & quidem directè, consilium dans, Mandans, auxilium præstans; indirectè verò laudans, approbans, non dissuadens cum dissuadere debeat, reticens quodcunque notum facere debeat &c. de quibus infra latiùs.

III. Dictum supra, causam efficientem principalem esse vel remotam vel propinquam. Remota causa est lex, quæ conatum horum criminum notat. *arg. l. 13. ff. d. his qui not. inf.* ex notatione enim Legis delicta cœpta discernenda veniunt, de quibus supra in divisione actum. Sequitur jam causa proxima maleficiorum quæ est voluntas delinquendi *l. 38. §. 1. ff. ad L. Iul. de adult.* Cæterum animadvertendum est voluntatem in Jure nostro ambiguè sumi 1. strictè ac propriè pro nuda mentis cogitatione, atque ita intelligendum est illud *Aul. Gellij. l. 7. c. 3 noct. Att.* in Judicium facta non voluntates vocari. 2. latius & minus propriè, pro actu aliquo ad delictum perpetrandum directo in qua significatione accipitur in. *l. 7. C. ad L. Iul. Maj.* ubi dicitur, eadem severitate voluntatem delicti, qua effectum puniri, jura voluisse; & Imperatores Arcadius & Honorius volunt, nihil interesse inter ambitum cœptum & perfectum, cum pari sorte leges scelus quam sceleris puniant voluntatem. *l. 1. C. Theod. l. 9. tit. 26. ad L. Iul de ambit.* Ubi clarè innuitur, voluntatem hic talem intelligi, quæ ad externos actus processit, & in hoc posteriori significatu accipiendas esse supradictas leges vult *Cujacius in comm. ad tit. C. de furtis.*

IV. Quemadmodum autem voluntas ita quoque cogitationis vocabulum in Jure non eodem modo sumitur 1. strictè pro mentis conceptu, & secundum hanc acceptionem intelligenda est *lex 18 C. de pœnis.* 2. latè, quæ cum facto aliquo externo conjuncta est *d. l. 5. §. 4. ad Iul. Mai.* quæ ambiguitates si non rectè observantur, in multas inexplicabiles errorum latebras nos deducent, unde nos expedire difficile erit. In hac materia ubi voluntatem delinquendi causam efficientem proximam assignavimus

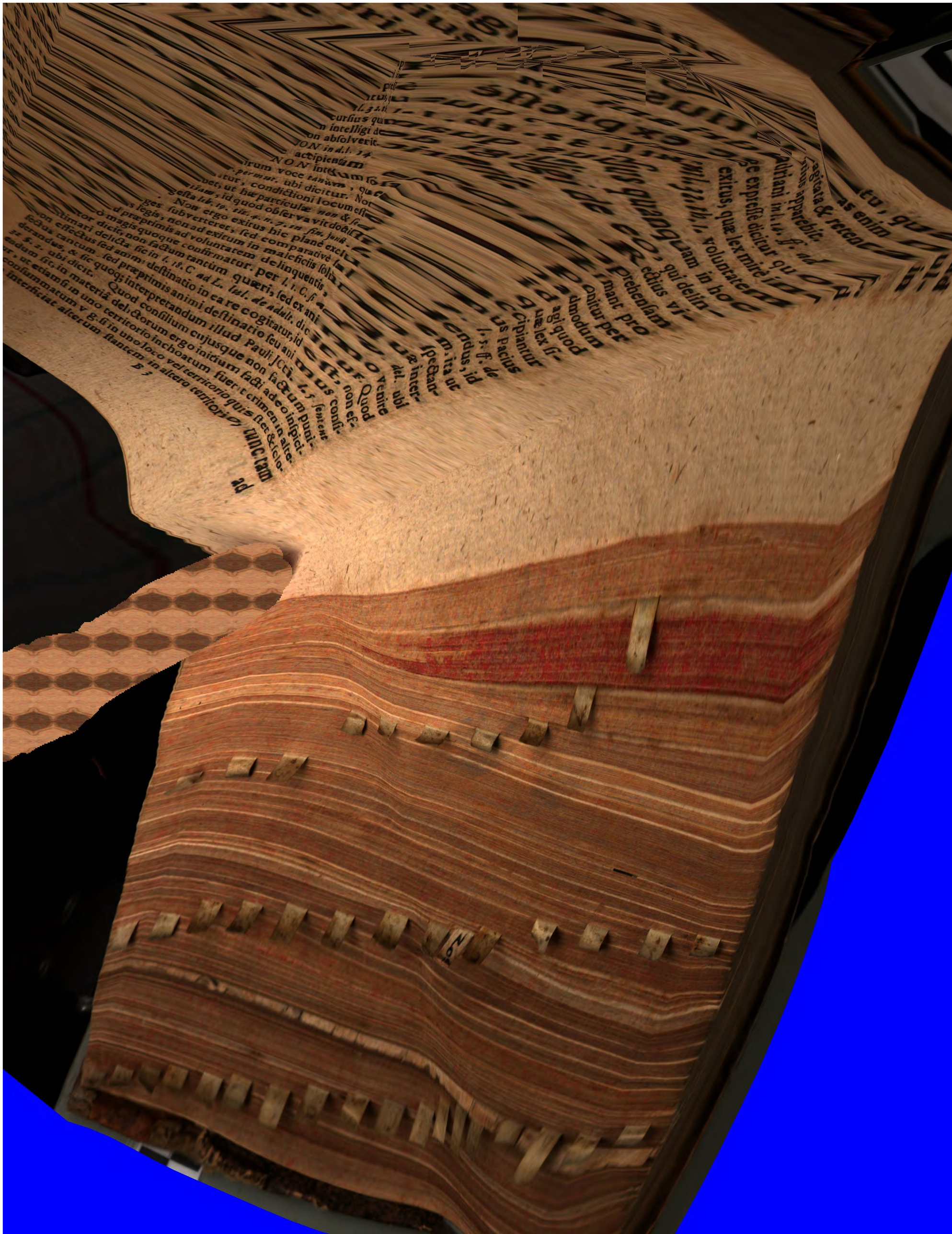

ad judicem istius loci, ubi maleficium initium coepit, quam ad judicem loci ubi crimen perfectum est, cognitio ejus delicti spectet. *l. 1. C. ubi de crim. ag. oport.* Sic ut operetur praventionem. Brunneman. *in Comm. ad C. d. t. n. 16. 17. 18.* Perez. *in Comm. ad h. t. num. 6.*

VI. His ita declaratis alia se offert difficultas circa consilium, quod in Jure nonnunquam pro voluntate accipitur, uti patet ex *l. 5. C. ad L. Iul. Mai*, sed hoc non pro voluntate simplici propriissimè ita dicta, nec proactu ad factum aliquod tendente, sed pro consultatione ac deliberatione accipitur in *l. 10. ff. de alien. Iud. mut. caus. fact.* 2. interdum pro concluso & decreto hujusmodi consultationis sumitur *l. 2. §. 1. ff. mandat. l. 47. ff. d. R. I.* Et sic cum proxresi convenit. In hac posteriori acceptione consilium est vel fraudulentum seu malignum; vel non fraudulentum; & ex hoc nulla oritur obligatio nec actio, cum cuique libere rum sit, explorare, an sibi expediat consilium *l. 48. §. ult. ff. Mandat.* Nos loquimur hic de fraudulento, quod est vel instructivum, quo quis ad delinquendum impellitur (& est idem cum eo quod supra causam delicti impulsivam constitui) vel est directivum, quod ab altero dirigitur; vel communicativum; ubi socii criminum seu complices consilia inter se communicant, Dn. Tabor. *racemat. crim. 2. th. 49.* quæ postrema species consilii ad crimen vel attentatum proximè accedit, cum non tantum subsit, sed etiam cogitatum decreto ac consilio jam cum altero alteri communica-

IV.

THESIS

Quibus delictis attentantibus, delictum possint

Ex quibus liquet non delinquere &

Cujuscunque igitur sint conditionis

Cum autem crimina vel delicta

Quam quæ meditata

Ethic. 6. inde

Dolor ex

Omittere.

Nec

Arbitrio

Furiosi,

Habeantur

Intervallo

II. An autem crimen à civitate corpore, collegio, vel universitate attentari queat, ita ut propterea obligetur, meritò in disquisitionem venit? id quod affirmativè statuendum est, *arg. auth. nulla communitas C. de Episc. & cler. arg. l. 9. §. 1. ff. quod met. caus. Magist. de advoc. armat. c. 16. n. 716. cum. seqq. Grot. de Iure B. & p. l. 2. c. 1. n 6.* ubi expresse dicit, quod etiam ob delicta cœpta licet non consummata civitatibus vel superioribus jus sit bello se invicem ulciſci. Licet autem universitas per se nomen Juris sit, ita, ut nec intellectum nec animum habeat *l. 7 ff. quod cuiusc. universi. nom.* & consequenter nec dolo uti *l. 15. ff. de dolo mal.* neque consentire intelligatur. *l. 1. §. ult. ff. de acquir. vel amitt. possess.* quatenus tamen ex civibus ratione præditis constat, qui universitatis vel civitatis corpus repræsentant, corpus & anima ex multitudine animata collecta & composita ei affingitur, ratione cujus vicem personæ obtinere dicitur.

III. Quemadmodum autem [illegible] certi quid judicare potest, niſi cognitum habeat, qua[illegible] bernandi ratione quævis Resp. vel civitas utatur, Ita quoque is, qui judicaturus est, an & quatenus *universitas ex delicto teneatur*, statum istius Reipubl. probè perspectum & exploratum habebit; si igitur administratio est *tota penes plebem, totius plebis* consensus intervenire debet, *quod fit, quando omnibus ejus civibus*, per usitatũ modum vel signum aliquod convocatis totus populus vel maxima pars congregata fuerit, & habito consilio majoribus votis ad aliquid committendum vel faciendum decreverit. *l. 3. ff. quod cuiusc. universi. nom. l. 3. ff. de decret. ab ord. fac.* hujusmodi igitur consensu deficiente, civitas non tenetur, niſi consuetudine receptum aut statuto cautum sit, ut ex facto administratorum velut tribunorum plebis, consulum, aut *aliorum, qui totum populum repræsentant, omnes cives obligentur, quod si* contingat, ut per hęc in damnum *incidat, tota universitas sibi imputet*, quod tales sibi præfecerit, *cum inconsulta eorum*

CAPVT

CAPVT V.

De objecto, Forma, & Fine tractans

THESIS I.

VErsatur autem hæc nostra materia circa facta illicita non secus ac quævis delicta, cum hac tamen restrictione quatenus sub notationem legis cadunt; Excluduntur igitur hic talia facta, quæ licet attentata sint, nullum tamen respectum habent sive directò sive indirectò ad societatem humanam *Grot. l. 2. de I. B. & p. c. 20.* Quemadmodum autem virtutes & leges quæ juxta Aristotelem nihil aliud sunt quam virtutes armatæ, triplici modo se habent nimirum 1. respectu Dei 2. in ordine ad seipsum, 3. Intuitu proximi, ita quoque facta illicita tanquam vitia his opposita eundem respectum habent, & triplicitèr considerantur; nimirum 1. [illegible] Sortilegium, hæresis, sacrilegium, Simonia [illegible] ipsum sunt intemperantia & delicta carnis, 3. adversus proximum sunt illa delicta, quæ *committuntur contra* Justitiam particularem commutativam, *quando unicuique non tribuitur* quod ipsi ex bonis externis debetur. *Sunt autem bona externa* juxta Aristotelem *1. Eth. 8. & 2. Rhet. 3. itidem in triplici differentia*, nimirum Corporis, animi, & fortunæ; Ratione bonorum corporis nocetur proximo in *juria reali*, ut homicidio, verberibus &c. Ratione bonorum animi nocetur ei corrumpendo filium filias vel servum, &c. Ratione bonorum fortunæ nocetur ei furto, incendio, rapina, & quacunque aliâ ratione bona ejus imminuuntur vel deteriorantur. Ceterum non omnes hæ delictorum species objectum *hujus nostræ tractationis* constituunt, sed hæ tantùm, *quarum solus conatus sub notationem* legis venit, quæ autem *tales sint, intra latius apparebit.*

II. Formam quod attinet *duo illi requisita in sunt 1.*

consecuto cessat ab *opere efficientis actio ; idem quoque* in hac materia accidit, ubi finis est vel proprius & ultimus, cujus gratia facinus perpetrandum quis in se recipit, & in quo machinans crimen subsistit, nec in eo amplius progreditur, cum non habeat vel induat rationem medii ad alium finem ordinati; vel denique est intermedius, subordinatus ultimo isti fini ad quem tendit, cujus etiam respectu instar medii se habet, & horum multi possunt in delicto concurrere qui tamen omnes ultimo delinquentis fini subserviunt. Antequam igitur ultimus finis operantis constet, de conatu utrum sit proximus vel remotus non est Judicandum, quod si de eo appareat tum demum de illo statuendum ; Quo propius enim accedit vel longiùs abest à fine ultimo, eò magis quoque vel minùs perfectionem criminis attingit. Sic potest fieri, ut actio aliqua externa in se & absolutè considerata perfecta appareat, ita ut ad ejus implementum nihil amplius requiri videatur, respectu tamen habito ad finem ultimum & propositum delinquentis, est medium saltem ad finem obtinendum accommodatum, qui finis alias in se consideratus delictum perfectum constitueret. Exemplum hujus dabit lex *un. C. de rapt. virg.* hujus criminis finis ultimus est ut raptor flagitio potiatur, raptam carnaliter cognoscendo, antequam autem hunc finem assecutus fuerit raptor, forsan impeditus, crimen quadantenus imperfectum est, licet jam raptum commiserit, quanquam raptus ad criminis consummationem proximè accedat, sic ut in se & abstractivè consideratus citra respectum istius finis, quem sibi propositum habet delinquens, delictum ipsum constituere videatur, de quibus infra pluribus dicetur. Hinc apparet ex intentione & fine delinquentis æstimandum esse, num actio externa delictum ipsum *constituat, an vero solum intra* terminos conatus subsistat, quæ *si nondum ad ultimum finem* processit, delictum quoque *consummatum dici nequit.*

IV. Licet autem hic finis primum à *delinquente in*tendatur, & ad eum obtinendum *media ad illum condu*centia sedulò adhibeat, (fit tamen sæpiùs, ut hujusmodi ar-

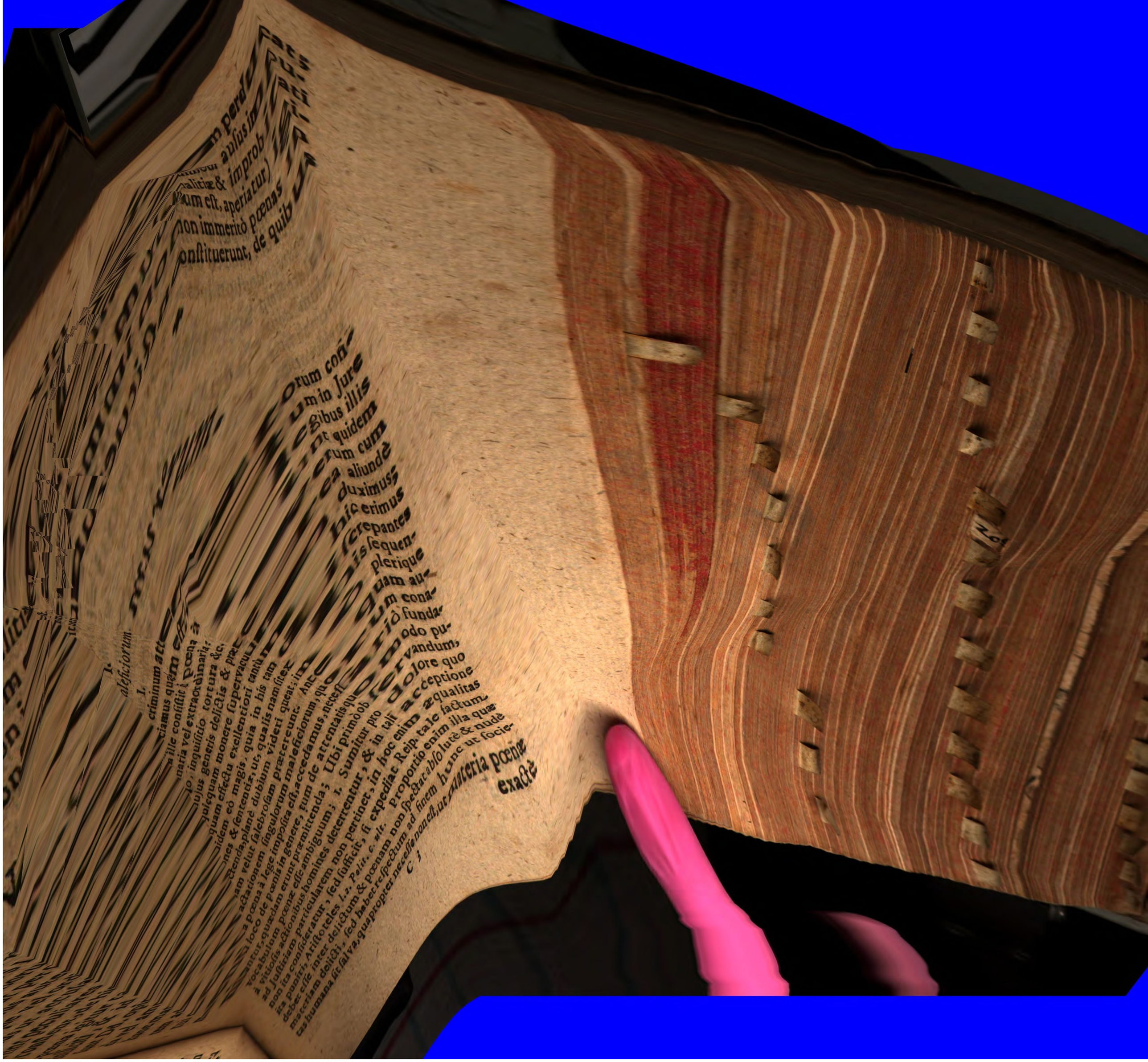

exactè respondeat materiæ culpæ, sed ex fine ultimo bono Publico, item transgressione Legis & inobedientia æstimanda est. Sutholt *diff. 16. th. 37.* Ergo potiùs ad justitiã universalem referenda; quippe quæ spectat Conservationẽ totius humanæ societatis. Cum igitur pœnæ infligantur in respectu ad Remp. necessario sequitur, quod eo usque augeri debeant, donec sufficiant ad deterrendos homines ab ejusmodi delictis, quæ pugnant cum salute Reip. Sicut etiam pro minimo delicto, quod Societati nocivium deprehenditur licet haut consummatum sit, gravissima pœna injungi queat; cujus exempla infra dabimus. Sic quoque crescentibus delictis crescunt pœnæ, nam non nunquam evenit ut aliquorum maleficiorum supplicia exacerbentur, quoties nimirum multis personis grassantibus exemplo opus est. *l. 16. §. 10. ff. de pœnis* quin eadem scelera in quibusdam locis gravius, alibi mitiùs puniuntur *d. l. 16. §. 9.* Sic in rebusp. oligarchicis, si sint injurii in plebem, quam si plebs in oligarchicos quid commiserit; hoc enim facit ad conservationem status oligarchici, prout egregiè id docet Aristoteles *l. 5. Polit. c. 2.*

II. Ex his constat Pœnas non esse semper æquales sed prout id requirit status & conditio Reip. ita quoque pœnas in illis diversas obtinere, quæ etiam causa est, quare Aristoteles cognitionem criminum capitalium & quæ eam insequuntur condemnationem vel absolutionem potiùs ad consultationem vel deliberationem quam ad judicia referre voluerit *l. 4. Polit. c. 14. in fin.* 2. Sumitur pro eo quo inæqualitas corrigitur, & hoc modo accepta ad justum particulare refertur; hæc autem correctio fit dupliciter 1. quo perveſtigamus magnitudinem delicti ex circumstantiis, hac æstimatione perspecta, tantum lædenti detrahimus & læso iterum addimus absque ullo personæ respectu, idque secundum proportionem Arithmeticam; Eleganter hanc æstimationem vocat Grotius intrinsecam pœnæ taxationem, uti alteram, quæ infligitur in respectu ad Remp. extrinsecam appellat.

III. Ex quibus patet, personarum respectum hic non haberi primariò & per se ratione ipsius personæ, sed saltem

quando scilicet actus vitiosus fuit, & *damnum reipsa datum est*, & ex his duabus qualitatibus duæ diversæ nascuntur obligationes; in hac autem materia delictorum, ubi attentata criminum quoque pœnis subiacent, cum in his sæpè damnum nullum datum sit, reparatio damni vix locum invenit; delicto enim non consummato, damnum vel nullum erit vel exiguum & minus eo, quod ex delicti provenit perfectione. Meritò igitur primum locum obtinent delicta consummata quoad pœnam imponendam, postremum, quæ ad actus aliquos sed non ad ultimum actum processerunt, in quibus tamen tantò quidque gravius reputatur, quo ulteriùs processit. *Gret. de l. B. & P. l. 2. c. 20.* cum igitur perfecta delicta semper sint imperfectis majora, sequitur quod regulariter mitior pœna delictis attentatis irroganda sit *l. si quis aliquid* §. 1. ff. de pœn. l. 1. §. 1. ff. de *extraord. crim. Gail. de pac. publ. l. 1. c. 14. n. 16.*

V. Ceterum non omnis perversa voluntas facto jam aliquo externo indicata pœnæ locum relinquit, præsertim si delictum ipsum, in quod affectus incidit, non sic ita comparatum, ut per illud Reip. grave vel insigne detrimentum sentiat, vel pericl. securitas publica violetur, si enim imbecillia seu levia delicta scilicet opere completa pœnis non semper obnoxia sint, multo minùs conatus eorum puniendus erit.

VI. Vt autem de punibilitate horum maleficiorum certi quid constet, sequentia erunt observanda 1. Conatus seu intentio agendi in sola cogitatione consistens nec ordinaria delicti pœna neque extraordinaria in foro civili puniri debet *F. r, Suarez. de l. l. 3. c. 13. l. 46. § 8. ff. de furt.* Ratio hujus est, quod in foro externo pœnam non mereantur, quæcunq; *civilem cœtum non* turbant 2. Conatus actui externo ad *maleficium directo* accedens, pœnis civilibus obnoxius est; *In hac postrema regula* sequens distinctio erit observanda. *Vel enim respectu agentis delictum* est consummatum, *ita ut à parte, ejus quantum ipso fuit* pro verè perpetrato habeatur, & *à parte patientis solum quid in*tervenit, ob quod instar conatus se habeat, & hoc casu con[sid]

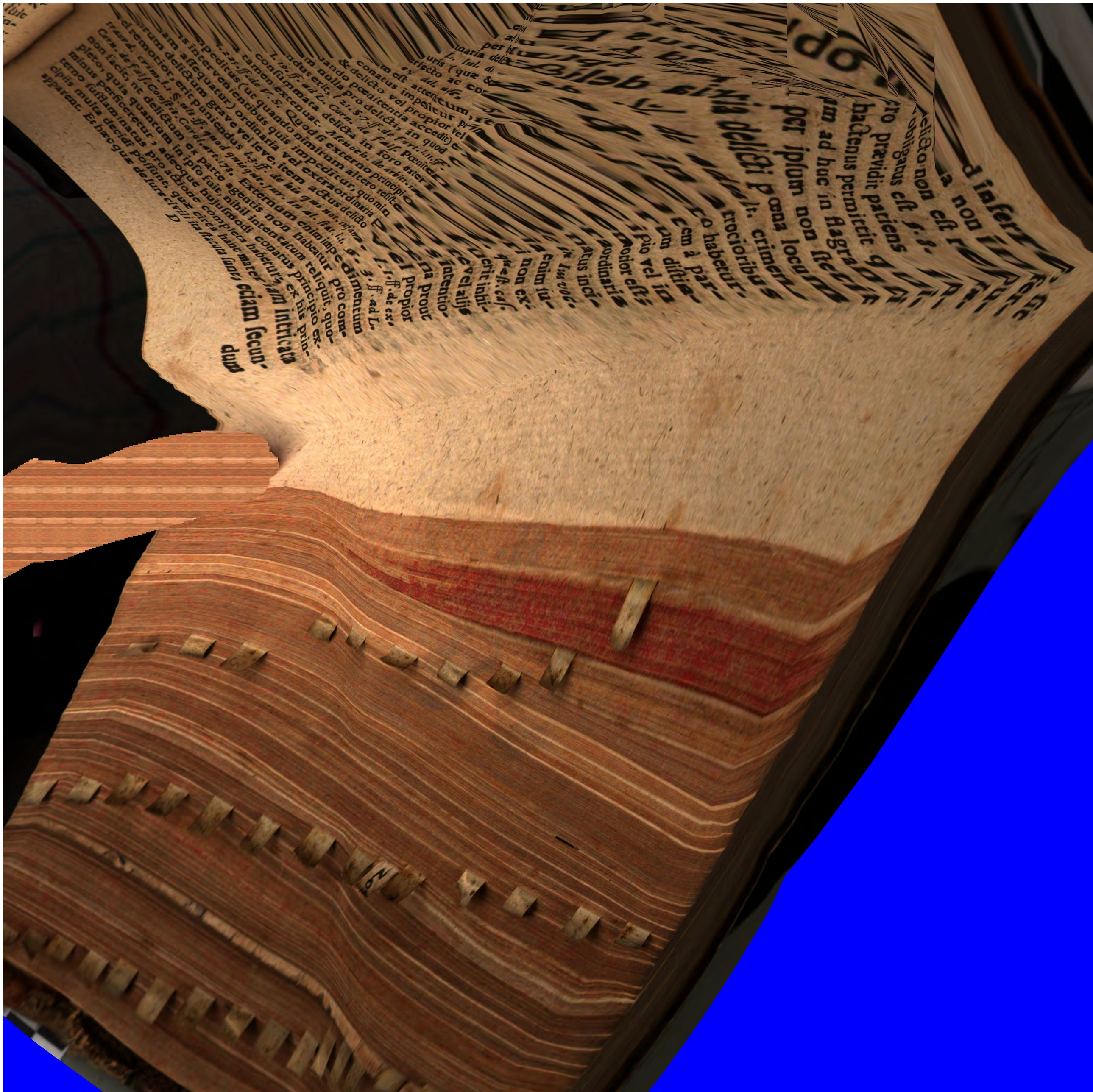

d inferr
a non
elicto non est
obligatus est §. 8.
ro prævidit patiens
hactenus permittit
m ad huc in flagra
per ipsum non stet
ria delicti pœna locum
lt. crimen
trocioribus
o habetur
em à par
um distin
ipio vel in
otior est;
ordinaria
atus inci
in Ius voc.
enim su
non ex
quæst. cas.
erit inhi
vel alijs
intentio
na prout
propior
l. 1. ff. de ex
3. ff. ad L.
dimentum
pro com
reliquit, quo
principio ex
ex his prin
iam intricata
etiam secun
dum

dum rectam rationem se habere vix dubitandum; facit huc illud Ciceronis pro Milone *Nisi forte*, inquit, *quia res perfecta non est non fuit punienda. Perinde quasi exitus rerum, non consilia hominum legibus vindicentur, minus dolendum sit, re non perfecta, sed puniendum certè nihilominus*; item illud Senecæ *injuriam qui facturus est jam facit.* Et hoc modo punitur qui immediate in propriâ persona maleficium attentatum committit.

VII. Cæterum cum hæc rarò sine aliorum instigatione & opera perficiantur, non immeritò disquiritur, quomodo hi puniendi sint, qui agentem ad maleficium perpetrandum impellunt; Diximus autem suprà, ubi de causa impellente horum maleficiorum egimus; alios esse directò tales, alios qui secundariò & per indirectum hoc faciunt, idq; vel committendo vel omittendo. Directô & quidem faciendo invitat ad delinquendum, qui jubet, mandat, qui auxilium & opem præstat, qui consilium suggerit vel suadet, aut receptum præstat; qui approbat, consensum præbet, item laudat intentionem delinquentis. Secundariò tenetur qui cum injuriam patienti opem ferre debet, non fecit, vel alias non impedit factū quod impedire poterat, vel cū quis ex jure propriè dicto teneatur vetare, non vetat, non dissuadet, cum dissuadere debeat, qui factū reticet, quod notum facere teneatur; & hi omnes quia delicti participes se faciunt, ex eo tenentur, licet ad maleficia ad huc inconsummata accesserint, dummodo talia sint, quorum sola attentatio lege notatur. Jus Canonicum ad tres gradus hæc revocat, primus est eorum, qui malum faciunt: Secundus, qui facientibus malum consentiunt; tertius, qui malum non avertunt, si possunt & delinquentes non corrigunt. *text. in cap. ita plane 6. quæst. 4. text. in c. tria 12. distinct. 45.* Vt autem de facientium & consentientium obligatione & pœna aliquatenus constet, ex jurè repetendum consensum esse quadrifariam; Primò est consensus negligentiæ, quando quis delictum impedire potest nec facit, minus autē peccat negligens quam faciens *text. inc. qui potest 8. item 11. q. 3.* Secundo est consensus consilij, si quis consilio

rapt. virg. qua lege constitutum, quod non solum ipse delinqu
sed etiam auxiliatores, imo conscii & ministri h. e. qui quo
modo consilio, manu, re ad hoc perpetrandum aliquid confer
in ipso flagranti crimine deprehensi pœnæ criminis raptº obno
esse debeant; & Imperator Constant. in *l. 3 C. de Iudæis & cœlico*
expressis verbis sanxit, quod nemo Judæorum aut cœlicolar
aliquem, qui eorum reliquerit sectam & ad verum Dei cult
conversus fuerit, saxis, aut alio furoris genere lædat, quod si q
hoc saltem ausus fuerit attentare, flammis dandus & cum on
bus suis auxiliatoribus, participibus, concremandus; ex quo te
apparet, quod in hoc crimine non solum ipse principalis att
tans, sed etiam indifferenter omnes omninò participes sine ex
ptione flammis tradendi sint, licet conatus ad huc fuerit remo
id quod verba illa *attentare ausus sit*, satis indicant; in manda
hoc multò minùs dubii habet, mandans enim & mandatarius
correlata, sic ut utrorumque delictum fermè æqualê sit. Cu
etiam in delictis perfectis hujusmodi auxilitatores; consulto
& alii generali consentientium nomine comprehensi æquali s
pœna cum principali afficiantur, per supra tradita, quare in
consentientibus, qui conatui punibili accedunt, diversum quid
tuere lex velit, non video; dicendum itaque, æquali pœna c
principali attentante puniendos esse, cum lex pœnæ diver
tem nullam inter eos constituat; quod si igitur attentatum al
jus criminis à lege punitur, meritò & tales quoque hujusm
conatum adjuvantes vel promoventes puniri debent, idque
men adhibitis distinctionibus, quæ in delictis perfectis quo
locum habere supra innuimus. Si igitur accidat, ut conatus mi
ri & extraordinaria pœna afficiatur, meritò quoque illum
movere studentes tali pœna afficiendi sunt, cum hi ex princ
agente sint dijudicandi & æstimandi. Ratio autem, quare hu
modi consentientes ita teneantur, dependet exinde, quod in
leficiis semper pincipium motus considerandum sit, ita, ut in
illud deprehendatur, is autor facinoris dicatur. Jam vero p
cipium motus (quod est proæresis) tam in uno quam in plur
concurrit, igitur hic concursus, dum unus vel plures aliquid
fe

quod nám item delictum atrox sit nec ne non usquè quaque
peditum sit, hancque varietatem & diversitatem judices pr
sertim simpliciores non capiant, ideoque ipsis dicta Cons
tutione injungitur in hujusmodi casibus Prudentiores cons
lere, ne quid scilicet duriùs aut remissius statuant, quam ca
sa postulat, quod certè non solum in his criminibus inchoa
sed etiam in perfectis sæpè obtinet, licet iis certa pœna imp
sita sit, idque ob varietatem & incertitudinem circumstanti
rum, quæ judicis animum distractum tenent; nihil ergo ex
certi quid inferri potest. Vera autem origo hujus erroris re
à Citramontanis seu ICtis Italis manavit, qui affirmant,
gibus de effectu puniendo loquentibus in toto orbe ge
rali consvetudine derogatum esse *Baldus in l. 15. C. ad*
Corn. de sicar. item. cons. 361. Gomez. tom. 3. Var. resolut.
3. de homicid. n. 30. Speculator in tit. de accusatore §. 1. B
tolus in l. 1. ff. ad l. Corn. de sicar. qui existimat hoc non à consv
tudinis effectu sed potius à statutorum dispositione proveni
quoniam tot jam promulgata sint statuta per omnes fere pr
vincias Italiæ, aliâ quam jus Romanum pœnâ hujusmodi
tentata, punientia, ita, ut istorum gratia Ius Romanum
his hodie abrogatum appareat; adstipulatur ei Decius *in l.*
§. mutui n. 9. ff. si cert. pet. it. cons. 286. Non adhærendum igit
Dd. opinioni in consuetudine se fundanti: Et licet abrogati
nem alicubi factam concedi possit, tamen hæc non aliter qua
ad pœnam ordinariam, quam jus Civile in his delictorum sp
ciebus determinat, restringenda est, non autem quoad extr
ordinariam vel judicis arbitrariam, quæ per consvetudine
abrogata non est, *Bartol. Cons. 443.* Citramontanos excep
runt vel potius in errore succesSere Vltramontani & inter h
primo Galli *Mornac. ad l. 1. quod quisq; Ius. Petr. Rebuff. in Co*
ment. ad Reg. Constit. Gall. tom. 1. in proœmio gloss. 5. n. 28. 29. C
quo loco mordicus defendit generali consvetudine affectu
non puniri sine effectu; in eadem sententia est *Tyraquell. in ce*
bri tractat. de pœnis ll. caus. 28. Idem error postea Germ
nos quoque ICtos invasit præsertim Saxones, inter quos a
m

ricidæ. licet Eto- cu- ple ro- ñ- d. ia

men ducit VVesenbecius, qui in paratit. ad L. Pomp. de parri-
& ad L. Jul. de adult. in eandem sententiam est; punitionem scili-
affectatus in hoc delicto consuetudine abrogatam esse, quem scili-
cum Coryphæi postea reliqui interpretes Iuris Saxonici se-
tilunt, ut Arnold. de Reyes, Rensnerus, Berlichius, & denique
Carpzovius, Cæterum cum abrogatio facta sit, ideoque pr-
bandæ erit, accedit quod interpretes jam dicti circa hoc differ-
tiant, & plurimas Exceptiones adferant, quibus effectum ac-
hoc puniri concedant, constitutio denique Car. lina tal-
delicta criminaliter punienda esse, ipso [illegible] fatent-
determinet (ut infr. videbimus) ideoque tutius fuerimus, sile-
gibus nostris strictè inhæreamus, & qualia delicta sint quorum
attentatis certa à lege vel civili vel Ord. Cr. &c. imposita pœna
sit, persequamur, præsertim cum conditio aut qualitas hujus
materiæ certis regulis se includi difficulter admodum patiatur.

CAPUT VII.

Illas Maleficiorum species exhibens, quarum conatui à Jure certa pœna statuta est.

THESIS I.

GEneraliter præmissis progrediendum nunc erit ad illas delictorum species, quarum conatui Jure civili & Const. Car. &c. pœna aliqua sive ordinaria sive extraordinaria statuta est, Interque in ordine ad Deum occurrit crimen hæreseos, quod latè patet, ita ut omnes hæretici nomine in Iure veniant qui non sunt orthodoxi, hincnon solum Manichæi omnium pessimi, item Pagani, Samaritæ, & Judæi, Apostatæ *l. 1. l. 12. C. d. hæret.*, sed etiam illi, qui vel levi saltem argumento à judicio Catholicæ religionis & tramite deviant hoc nomine comprehenduntur *l. 2. C. d. hæret.* Dissentit VVesemb. in *paratit. C. ad tit. de hæret.* Qui existimat hæresin tantùm cadere in eos qui sunt ejusdem nobiscum religionis, qui nec omnes articulos abnegant, sed saltem corrumpunt, non autem judæos, Apostatas & alios sub his comprehendi, quoniam de [illegible]

de his ſeparatim agatur; Verum, præterquam quod ſupra di
textus in contrarium ſunt, reſpondendum, quod in Jure non
inſolens, ut ſub generali aliquo titulo omnes ſpecies comprehe
dantur, quæ tamen poſtea ſpecialibus tItulis ſeparatim explica
tur. Hoc crimen *Iulius Clarus quæſt. 9. it. Iacob. Menoch.*
arbitr. Iud. quæſt. lib. 2. caſ. 360. in ſola cogitatione conſe
ſu confirmata puniri debere contendunt, quam primum ſ
licet id innotuerit; Ceterum, fides in quantum op
eſt intellectus, Legibus non ſubjicitur, cum directò non c
gi poſſit intellectus ad aſſenſum, quapropter qui in relig
nem privatim peccant, & quorum labes errorum in me
ſola neminem maculat, qui quieſcunt domi & ſilent & ſibi
tem ſentiunt, ut eleganter inquit Lipſius, pœnis non ſunt cog
di ut à concepto errore abſtineant. Bene in hanc ſententi
inquit Theodoricus apud Caſſiodorum *l. 2. Epiſt 27. Relig*
nem imperare non poſſumus, quia nemo cogitur ut credat
vitus; Et notum eſt illud Bernhardi, quod *fides* ſit *ſuadenda*
imperanda. Præterea laudatur reſcriptum illud Trajani a
Plinium in Epiſtolis *libro 10. Chriſtianos conquirendos non*
ſed ſi deferantur & arguantur puniendos Jure Civili vid
tur quidem conſtitutæ pœnæ in hæreticos, velut eſt excl
â dignitatibus, *l. 17. C. de hæret. l. ult. C. de Iud.* teſtamenti fac
hæreditatum & legatorum acquiſitio prohibetur etiam hæ
cis *l. 4. l. 12. C. h. t. & l. ult. C. de hæret.* talis etiam eſt negotiati
& Commerciorum interdictio; *l. 4 e. t.* militandi *l. 5. l. 8. eod.*
poſtulandi prohibitio *l. 5. eod.* nec denique ad teſtimonium dic
dum admittuntur *l. 21. C. eod.* & quæ ſunt plura alia; verùm
non tam Pœnæ ſunt quam potiùs ademtiones privilegiorum
Jurium *l. 1. C. de hæret. cum auth ſeq. e. t.* quorum Jactura pe
directum ſaltem coguntur hæretici orthodoxam religionem
plecti. Præterea nec hæc indifferenter ad quosvis hæret
præſertim infirmitate errantes extendenda ſunt, ſed de iis
tiùs, qui pertinaciter opiniones hæreticas defendunt, & præt
turbas agitant, intelligenda ſunt; Velut Donatiſtæ, Manic
&c. qui ad ultimam ſcelerum nequitiam pervenerunt *l. 5. C*

q

quos tamen propterea capitali supplicio affectos non fuisse W
sembecius defendit in paratis, C. ad d. l. & licet, ultimi supplicii fi
mentio, tamen hoc de amissione vitæ non intelligendum sit, se
de deportatione saltem, quæ l. ult. C. de execut. & exact. & aliis loc
pluribus ultimi supplicii nomine indigitatur. Sed nec Jure Ca-
nonico, alia quam degradationis aut excommunicationis pœna,
quæ deportationi & exilio in Jure civili respondet, obtinet
quanquam apud Pontificios consuetudine contrarium observa-
tur, ubi pœna ignis plerumque locum habet, de qua [illegible] tur. Ca-
var. var. resol. l. 2. c. 10. n. 10.

Ex hactenus jam dictis patet, hæresin quatenus sola ani-
mi prava opinione constat nec latius serpit, legibus humanis di-
recto non vindicari (motuum enim cordis & cogitationum vin-
dex ac Judex est Deus, coram quo sola mente quis hæreticus est)
quæ cogitatio tamen si per actus externos se prodat, disseminan-
do nimirum conceptum in vulgus, & sic recte credentes ad fal-
sum cultum seducendo, cum hoc opus voluntatis sit & ad arbi-
trium humanum spectet, in his affectus quoque solus (licet non-
dum seducti fuerint homines neque vel minimum assensum ei
adhibuerint) legibus puniendus venit l. 2. l. 8. §. ult. C. de hæret.
qui enim non solum ipsi de religione receptisque sacris male sen-
tiunt, sed etiam alios ad idem credendum inducere tentant meri-
tò reprimendi sunt. Ratio autem quare solum attentatum hic
puniatur, est atrocitas hujus criminis, quo immediatè & prima-
riò Divina Majestas læditur, & propterea crimen læsæ Majestatis
divinæ merito audit. Quod si igitur solùm attentatum in cri-
mine læsæ Majestatis humanæ acerbissimis suppliciis vindicatur,
multò magis eadem hic locum habebunt, cum longè graviùs sit,
divinam quam temporalem offendere Majestatem auth. gazaros
C. de hæret. Et ex historia sacra constat, integras gentes ob negle-
ctum cultum & irrepentes superstitiones, quibus non maturè
ob viam itum, graviter punitas imò deletas fuisse. Cum igitur po-
testates civiles nutricii sint Ecclesiæ & cura animarum ipsis à Deo
Commissa sit; præterea etiam externum regimen in sacra ipsis
competat, Imperatores Christiani turbatores religionis, qui pesti-
fera

E

fera Dogmata publicè vel privatim populo obtrudere auden
vel alias consilio, suasu, conatu hæresin promovere, & alios in e
rorem protrahere saltem moliuntur, gravissimis suppliciis mer
tò coercent.

III. Turbatur autem religio & hæresis promovetur doce
do, suadendo, cœtus colligendo, disputando, scribendo edend
libros hæreticos & scripta contentiosa, *l. 2. §. 1. l. 8. §. 3. 4. 5. C. de hær*
ubi etiam prohibentur servari hujusmodi scripta sacrilega & qui
hoc crimine deprehensi ad perpetuam deportationem damna
& libri hæretici manu carnificis comburi jubentur *l. 6. §. 1. C. e*
item qui discere saltem, legere, aut describere hæc in animu
inducat *l. 6. d. l. 8. § 5. de hær.* item qui synagogas struere no
saltem tentaverit. *l. 17. C. eod.* nec non ij, qui muneribus, â q
bus prohibentur, se ingerere, vel in leges contra hæreticos la
quicquam tentaverint vel conati sint facere, gravissimâ mul
affici debeant, In nostro Imperio Romano Germanico Con
tutione Pacis Religiosæ *art. 5. §. utriusq; religionis 49.* idem con
tutum, ut magistratus severè ac rigorosè prohibeant, ne qu
quam publicè aut privatim, docendo, concionando, disput
do, consulendo pacem religiosam impugnare aut dubiam fac
saltem conetur, sed si quid dubii occurrat in negotio fidei
utriusque religionis proceres componatur, qui aliter fecerit
pœnam banni declaretur, sic, ut constitutiones religiosæ quo
affectum puniendum cum Jure communi conveniant.

IV. Non solum autem Deus graviſſimè his offenditur
etiam Respublica insigniter læditur, constat enim religion
extra considerationem reconciliationis æternæ gratiæ etiam
societate humani generis & præterea in quavis Rep effectus
bere maximos teste Grotio *d. l. B. & P. l. 2. c. 20. num. 44.*
enim firmissimum est vinculum, quo humana societas contine
id quod etiam Sapientes Ethnici agnoverunt; Divinè Cicero
r. de N. D. Pietate adversus Deum sublata, fides etiam &
cietas humani Generis & una omnium excellentissima virtus t
litur; & Plato religionem appellat propugnaculum potest
ac Legum, & honestæ Disciplinæ vinculum; & Plutarchus r

gion

tõ, & illas necessariò corruere, sequitur quod quicunque relig
nem turbare aggreditur, non solùm in Deum sed etiam in re
publicam, cujus fundamenta sunt leges, summè injurius sit, qu
propter quod in eam committitur ad omnium pertinere inju
am, meritò dicit Imperator *l. 4. §. 1. C. deberet* Explodendum igit
illud, quod vulgò Tiberio Imperatori adscribunt, *Deorum inj
rias Diis curæ fore* quæ verba ab Ethnico principe & ad simu
tionem planè composito (qui aliud in lingua promptum aliud v
ro sub pectore clausum habuit) profecta, parum attendenda su
non secùs ac illud quod dixit; in libera civitate liberas linguas
mentes esse debere, cum tamen constet nullo unquam tempo
Romæ libertatem loquendi magis restrictam fuisse, ad eò, ut
vissima quæque verba etiam ab Illustribus & propinquis ejus pr
lata pro crimine læsæ Majestatis habita & damnatio statim subs
cuta sit, unde tam frequentes delationes, de quibus Tacitus
& 4. Annal.

VI. Quamvis autem religionis tam insignis quoq
utilitas in Remp. redundet, fit tamen ut hæc quanquam ex acc
denti & extrinsecus pessimorum hominum malitia malos ef
ctus quandoque producat, ad eo, ut nihil tam sanctum ac relig
osum exsistat, quod non ambitione & avaritia mortalium prof
netur; sic tam ex sacris quam profanis historiis cognoscimus r
periri, qui prætextu religionis se animis hominum latenter in
nuant, ac per hanc Remp. turbant: sed hi non tam hæresin qua
per hanc imperium affectant, quique tanto pejores existiman
dum, cum maximè fallunt, tamen id præprimis agunt, ut vi
probi esse videantur, idque propterea, ut famâ pietatis honest
tisque partâ, eò securiùs noceant; sed hoc execrandum genus h
minum ad excidium Ecclesiæ & Reip. natum nulla pœna satis d
gna coërceri poterit; Cum enim hic sit concursus criminum la
sæ Majestatis divinæ & humanæ & præterea summus abusus d
vini nominis, omnium hæreticorum pessimi censendi: Pruden
est consilium Mœcenatis ad Augustum quod apud Dionem ex
tat *l. 5.* Eos verò, inquit qui in divinis aliquid innovant, odio hab
& non coërce, Deorum solum causa, sed quia nova quædam

commodæ res. Quod consilium postea insequentes imperatores secuti, omnia sacra externa prohibebant, unde facta S. C. de Iudaicis Ægyptiisque sacris pellendis; tot etiam persecutiones contra Christianos susceptæ, nullam aliam ob causam, quam quod omnis novitas suspecta ipsis visa sit, præsertim in religionis negotio, & quod sibi quamquam falsò persuaderent, per religionis Christianæ introductionem Imperium ipsorum destructum iri.

IX. Quod si verò gentiles tantam curam ad hibuerunt in religione avita quanquam falsa retinenda, omnibus sacris externis prohibitis, rectissimè fecere Christiani Imperatores, quod omnes eos, qui contra Christianam religionem per totum imperium dominanté aliquid attentare saltem ausi fuerint, (eo præsertim temporis quo omnis generis sectæ per universum Romanum imperium diffundebantur) severissimè castigarint, semper enim summa ratio est, quæ pro religione facit & maturè huic malo obviam eundum, sensim enim superstitio serpit, & mox totum populum inficit, ita ut postea remedio non ampliùs locus sit.

X. Ad hæresin quoque refertur jure Canonico Simoniæ crimen *cauſ. 1 q. 7. c. ult.* Ubi dicitur, quod omnia crimina ad comparationem simoniacæ hæresis quasi pro nihilo reputentur, & quod simoniaci sint primi ac præcipui hæretici, unde frequentius Jure Canonico appellatur Simoniaca hæresis; Id autem crimen adeò detestandum ut etiam solus conatus in eo puniatur *d. c. 1. q. 7. §. 8.* sic, ut qui saltem attentasse hoc crimen probatus fuerit, pro turpissimi lucri Commodo degradetur, imò qui mediator saltem hujus criminis exstiterit, degradationis periculo subjaceat, Spiritus enim Sancti donum precio comparare velle capitale est crimen, & sola voluntate committitur, quapropter interpretes Juris Canonici mentalem simoniam eam vocant ad differentiam alterius conventionalis, quæ plenaria restitutione, altera pœnitentia tollitur *text. in c. fin. de simon. Innct. gloss. ibid.*

XI. Insequitur hæresin magiæ vel sortilegij crimen & dicitur in genere maleficium, quo quis adhibitis illicitis artibus operadæ-

licet nullum damnum ad huc dederint, *l.8. C. eod.* nisi errorem ejuraverint, & liberos superstitiosos cremandos tradiderint. *l. 16. C. de Episcop. & Cler.*

XII. Hoc autem genus hominum ideo maxime exosum fuit imperatoribus, quia fata principium scrutabatur, & alios ad affectandum imperium instigabat, unde *potentibus in fidum, sperantibus fallax.* Tacito dicitur, merito igitur extra Romani imperii terminos submotum, & fuerint deprehensi, tanquam publici hostes ac pestes gravissimis supplicijs affecti sunt, licet nihil amplius tentaverint idque securitatis imperantium causa ita constitutum. Sunt qui existimant inter quos & *Prosper. Farin. Pract. crim. l.3. quæst. 20. num. 89.* hanc ultimi supplicij pœnam hodie cessare, sed loco illius incarcerationem aut relegationem in usu esse, præsertim si nemini nondum ad huc nocitum sit, verum *Perezius in Comm. ad C. d. t.* existimat, hanc pœnam pro tanto crimine nimis levem & propterea in certis locis adhuc capitali pœna affici. Certe cum ipsum jus divinum hujusmodi genus hominum detestetur ê Rep. penitus extirpandum esset. Hoc tamen de istis hominibus superstitiosis, qui certis verbis utuntur, vel sigillis ac characteribus, aut etiam amuletis superstitiosis, asserere nolim, illi enim pœnâ extraordinariâ carceris, vel relegationis puniuntur, & clericis melius informandi traduntur. *Carpzov. quæst. 50. num. 49. & seqq.* & hæc sunt crimina, in quibus divina Majestas immediatè læditur, & in quibus etiam attentata sola puniuntur.

XIII. Super est jam, ut videamus quomodo illi teneantur, qui Majestatem supremam in his terris lædunt. Est autem hoc post illud, quod in divinam Majestatem committitur omnium gravissimum, & in quo sola attentatio admirandos & maximè singulares effectus producit, quales in nullo alio crimine ita deprehendere licet, Et est duplex; proprie ita dictum, quod aliàs *perduellionis* nomine venit, & immediatè in Rempubl. & eos penes quos summa potestas committitur *l. 1. §. 1. ff. ad L. Iul. Maj.* sive potestas ea sit penes unum, sive penes uno plures; vel *simplex* in specie ita dictum, quando scilicet quis privato magis odio

in

in principem quid committit, Jura Majestatis sibi arrogando, e.g. monetam cadendo, privatos carceres habendo, &c. Et hæc distinctio fundata est in l. ult. ff. ad L. Iul. Maj.

XIV. Legis Juliæ Majestatis tenentur quoque qui in necem consiliariorum conspirant l. 5. C. ad L. Iul. Majest. quia in Partem sollicitudinis & curarum veniunt cum ipso Principe, cujus mens tantæ molis non capax, & propterea oculi, manus, pedes ejus appellantur ab Aristotele, modò ista læsio redundet in ipsam rem publ. l. 5. C. ad L. Iul. Maj. ex quibus colligitur inter Pretes non aliter huic locum esse, quam si in odium Majestatis id factum sit, non vero si occasione alicujus privatæ litis vel contrarius ejus offendere quis voluerit, quod tamen non admittit Carpzovius pract. crim. part. 1. quæst. 41. num. 57. & 58. & sufficere existimat si consistorio Principis saltem interfuit cum d. l. generaliter loquatur, & quod sint quasi pars corporis Majestatis, quæ ratio quoque obtinet, si in perniciem eorum conspiratum sit, etiamsi nullo odio in principem id fiat, quam suam sententiam præjudicio confirmat. Differentia Fachinæus l. 9. controv. 32. motus præ-

Ut Majestas, qua careant illi, qui sunt ipsi à consiliis; facit cum eo Gothofredus in Comm. ad hanc constitut. 13. & ult. ubi ex probatis autoribus deducit, quod hæc constitutio ad consistorianos, Palatinos, & senatores non sit extendenda absque iniquitate, præsertim si ad occasionem respiciamus qua illa Constitutio sit promulgata, quæ fuit stabilimentum potentiæ Eutropij Eunuchi, qui in aula imperatoris Arcadij omnia potuit, & principem suum tanquam nervis alienis mobile lignum duxit, quo voluit, ideoque immeritò factum, quod illa Constitutio indifferenter Codici Julianeo sub tit. ad L. Iul. Maj. irrepserit.

XV. In Imperi nostro an id committatur adversus Electores & principes meritò disquiritur; pro Electoribus decisa est quæstio affirmativa in Aurea Bulla tit. 24. Quod principes attinet, cum horum non fiat mentio in d. aurea bulla, quidam existimant, in eos hoc crimen non committi; Sed animadvertendum, principes Imperij duplicem respectum sustinere, qui ex duplici

F

duplici regimine quo imperium administratur, ex surgiti. en
considerantur quatenus sunt membra imperii, & cum Imp
ratore de omnibus statum communem concernentibus delib
rant, & tali modo considerati, cum ipsam Majestatem parti
pent, (quæ velut anima in toto corpore tota est & tota in qu
libet ejus parte) crimen læsæ Majestatis revera in eos comm
titur; vel secundo considerantur ut superioritatem territori
lem habentes, & tum saltem analogicè vel impropriè hoc cr
men in eos committitur, cum superioritas territorialis sit ta
tum analoga Majestas. Licet autem dispositio *aur. bull.* Salte
de Electoribus loquatur, ubi pœna gladii & confiscatio bon
rum specialiter in eos constituitur, qui in necem eorum cons
raverint, tamen cum hæc constitutio pœnæ saltem, non aute
criminis ipsius mentionem faciat, ex inde ad crimen ipsum qu
que non erit inferendum, de quibus *Carpzovius part. 1. quæst.*
n. 60. cum, seqq.

XVI. Requiritur autem ut sint subditi qui crimen h
perpetrant; Peregrinus tamen, qui versatur in alieno territor
ibique aliquid hostile machinatur, quoniam ex consensu tac
Iurisdictioni alienæ se subjicit, ibi forum sortitur; vasa
quatenus tales, id non committunt, cum feudum non inclu
subjectionē, sed speciē fœderis inæqualis quodamodo videat
repræsentare *Grot. de I. B. & P. l. 1. c. 3. n. 23. Magirus de advoca*
armata c. 6. n. 689. Dissentit *Arnisæus in l. 1. de jur. majest. c. 5.* n
quis feudum possideat cum qualitate subjectionis, quem adm
dum sunt feuda imperij; ab universitete quoque committit
hoc crimen, ut si à superiore deficiat, ejusque imperium det
ctet, aut alias cum hostibus conspiret *Pekk. in reg. Iur. c. 78. n*
Math. de Afflictis decis. regn. Neap. sec. 9.

XVII. Constituit autem hoc crimen quævis machinat
& factum ad Reip. eversionem & labefactationem tam eoru
qui Reip. præsunt, quam per quos ea regitur tendens, quo
quis maledictis solum principem lacessierit, lege Iulia Ma
statis non tenetur, sed pœna arbitraria ei imponitur *l. un.*
si quis imperat. maledixerit. nec enim lubricum linguæ ad atro

pœna

pœnam facilè trahendum est, quanquam enim temerarij aliquâ pœna digni sint, tameu ut insanis illis parcendum est. l. 7. §. 3. ff. ad l. Iul. Maj. nisi verba ista tendant ad seditionem vel contemtum Principis l. 1. ff. ad l. Iul. Maj. l. 28. §. 3. ff. de pœnis arg. l. 1. §. 7. ff. ad l. Iul. Maj. qui igitur in perniciem Reip. & imperantium quid machinatur, licet id ad effectum non perduxerit, tamen hoc iudicio tenetur, & quod maximè singulare est, non solum actus proximus qui ad perfectionem delicti rem dit est punibilis, sed etiam ille, qui valdè remotè ad consuetudinem perficiendumque concurrit v. g. si quis [illegible] consuetudinem inierit contra Remp. vel cum hostibus consilia communicaverit, unde Thuani filio, cum nihil se fecisse contra Regem filium inierit, diceret, obiectum, satis esse, quod Consilium inicatus, non aliam ob causam, quam quod solùm cum hostibus regis consilia communicare voluerit, interceptis literis ejus; ita ut maximè verum sit illud Poëtæ.

Quicquid in augustos Ausus committere Reges
Vel meditatus erat
Item illud.
Et scelus intra se tacitum qui cogitat ullum
Facti crimen habet.

XIIX. Est igitur hoc crimen iis actibus annumerandum, qui validitatem suam ab initio accipiunt, qui autem tales sunt in iis potissimum initium spectandum *Eberhardus à Middelburg* in loc. leg. in loc. à virtute finis n. 8. quapropter non rei eventu sed intentione sola ponderandum, cum ad delicti hujus essentiam constituendam solus affectus sufficiat, modo conjunctus sit cum aliquo initio facti, prout voluntatem explicat & intelligi vult Cujacius ad. tit. ff. de v. s.

XIX. Pœna perduellionis strictè sic dictæ est 1. gladius l. 5. C. ad L. Iul. Maj. per gladium autem non capitis saltem amputatio

F 2

catio ſed ömne genus ultimi ſupplicii denotatur *l. 3. ff. de Iuris*
l. 31. ff. ad L, Iul. de ad ult. Quemadmodum capitis pœna quo
vis genus ultimi ſupplicij denotat, uti patet ex *l.6. §.4. l.7. ff.*
re milit. l.8. l.38. ff. de pœnis. Utriusque ſpeciei pœna commun
olim fuit, ſed non eadem ſemper obtinuit; primis urbis tempo
bus mortis pœnam irrogatam exempla Horatij & Metij Suffe
comprobant apnd Livium; poſt modum exilium, item aquæ
ignis interdictio ſucceſſit; ſed lex quæ damnatis hujus crimi
mortem irrogat, poſtea reducta eſt per Syllam, eo diſcrimine,
humiliores beſtijs objicerentur, honeſtiores gladio punirentu
Paul. l. 5. ſentent. 29. Hodie certum genus ultimi ſupplicij ſucce
Conſt. Car. art. 124. ſectio ſcilicet corporis in quatuor fruſta, q
in loco commiſſi delicti ſuſpenduntur, quandoq; forcipibus ca
dentibus aduruntur. 2 Obtinet bonorum Publicatio & confi
tio *l. 9. l. ult ff. ad L. Iul. Maj Iunet Conſt. crim. art. 218.* Cum q
bus convenit Conſtituti Carol. IV. in aurea bulla *t 24* So
derſelbige als der ander Miſſethat ſchüldig mit den Schwerdt
ſtraffet / und alle deſſen Güter unſern fiſco zu eignet werden. Ita,
bona allodialia ſuperiori ſeu fiſco: Feuda autem domino feu
ohveniant, vid. Capitulatio Leopoldi Imperatoris §. 27. W
gereden und verſprechen euch / daß wir die Chur Fürſten / u
Stände des Reichs / imgleichem die gefreyete Reichs-Ritterſch
mit ihren angehörigen Lehn / die ſeyn gelegen / wo ſie wollen / we
derſelben Vaſallus oder Unterthanen ex crimine læſæ Majeſta
oder ſonſten dieſelbe verwircke hette / oder noch verwircken möch
nach ihren willen ſchalten und walten laſſen / keines weges aber d
ſelbe zum Käiſerl. Fiſco einziehen / noch ihnen vorige oder and
Vaſallen aufforingen ꝛc. 3. Eſt memoriæ delinquentis poſt m
tem damnatio. *l. 5 §. 3. d. l.* 4 filii ex delicto paterno fiunt in
mes *d. l, 5. Conſtit. Crimi art. 218.* honorum & hereditatum
capaces, ſic ut nihil ipſis ſit ſolatio niſi mors, vita autem ſupp
cium *d. l. 5. C. ad L Iul. M ſ.* quod tamen ad nepotes non exte
dendum *d. l. 5.* cum extenſio in pœnalibus tanquam res odioſa
cum non habeat, ſed potius reſtrictio *l. 42 ff de pœnis l. 155. ff*
R. l. nec ad filias, quia in illis paternum ſcelus non metuit

duellionis ordinaria pœna punitur, sed etiam ista pœna se extendit ad conscios hujus criminis, itē mandantes, vel qui alias ope vel consilio conatum istū promovent, & in genere complices & socij criminis appellantur, qui eadem pœna afficiuntur, qua principalis ipse puniendus venit; item filij eorum *l. 5. C. ad ad L. Iul. Maj.* præstans enim auxilium & Consilium ad hoc crimen licet in consummatum fuerit, ordinaria pœna afficiendus erit *l. 5. §. 6. C. ad. L. Iul. Maj.* Quod autem conscios hujus criminis attinet, ut illi hoc judicio teneantur, scientia nuda non sufficit, sed talis hic intelligitur scientia, quæ est instar consilij seu voluntatis; scientia enim accipitur pro consilio, item voluntate *l. scientia ff. ad L. aquil. l. 1. ff. si fam. furt. fec. dis. l. furtum. ff. arbor. furt. cæs. l. culpa ff. de R. I.* it. talis scientia, cum qua conjuncta est facultas prohibendi; scientia enim ut aliquem effectum punibilem producat, sine potestate prohibendi esse non potest.

XXI. In hoc Iudicio læsæ Majestatis omnibus æqua est conditio, sic ut non habeatur ulla ratio dignitatis aut generis *l. 4. C. ad L. Iul. Maj.* quorum tamen ratio habetur in reliquis criminibus, Et ad evitandam quæstionem nemini prodest privilegium *l. 16. 17. C. de quæst.* Hoc quoque peculiare huic delicto; quod omnes ad accusandū admittantur, etiam famosi, ac mulieres, item quod accusans, & cujus consilio atque instinctu aliquis ad accusationem accessit, si hoc crimen probare nequit, tormentis sit subjiciendus *l. 3. C. ad L. Iul. Maj.* & huc pertinet illud Philotæ apud Curtium, *si & cum indicamus inviſi, & cum tacemus ſuſpecti ſumus, quid facere nos oportet?* Verum ut accusantes tormenta evitent, non per modum accusationis, sed suggestionis & delationis revelare crimen possunt, *Brunnemann. in Comment. ad C. tit' ad L. Iul. Maj.*

XXII. Illud etiam maximè singulare in hoc judicio, quod in illo procedatur summariè & dè plano sine strepitu judicii, probationes tamē hic omnino requiruntur, & reus convincendus primò, antequam condemnandus *l. fin. C. ad L. Iul. Maj. Anton.*

batoribus & hæreticis (ut ferebant) transferre cupientes idque palam verbis & facto imprudenter ostentantes, ambo pariter in conspectu procerum regni ab Henrico III. Valesiorum ultimo in ipso ingressu cubiculi Regis inopinatò oppressi sunt Blœsiis, mortuorumque cadavera postea concremata. Sed hæc extra ordinem & extrinsecè pro salute Reip. ad profligendos nefarios hominum ausus constituta sunt, hujusmodi enim severa exempla utplurimum suadet necessitas, quæ nullam quidem legem habet, interim tamen omnia legitimè facit; Habet quidem aliquid iniquum omne magnum exemplum, quod tamen contra singulos utilitate publica rependitur *Tacit. l. 14. Annal. c, 43.* in qua, testè Cicerone, vera & solida utilitas continetur; nihil enim aliud est tale exemplum quam digressio á Jure ordinario, propter bonum publicum, id quod imperantibus licet facere.

XXIII. Potest etiam Justitia tam celeris punitionis solius affectus in hoc crimine aliquo modo intrinsecè defendi e hoc fundamento. Quodcunque privato in summo discrimine vitæ constituto licet in defensione propria, illud multo magis toti societati cujus ille saltem pars est, licebit securitatis sua causa facere, cum publica privatis sint potiora, & sic antepo nenda; Iam constat, quod privatus in periculo vitæ inevitabili constitutus, aggressoris insultum expectare non tenetur, sed si viderit arma in se stringi, & præterea in sultantis animum probè cognoverit, & sic de periculo vitæ certus sit, quo nisi cum occisione alterius evitari aliter non possit, tunc, qu melius est in tempore occurrere, quam post exitum & vulnera tam causam remedium quærere *l. 1. C. quando liceat unicuiq, Iud.* rectè facturus videtur insultatus, si primum ictum aggressoris (quo vel occidi vel ita vulnerari possit, ut ad resistendum amplius ineptus fiat) non expectet, sed facinus præoccupet, cu vim imminentem necdum ad huc revera intentatam propulsa ac repellere possit, etiam cum occisione vim inferentis *Grot. I. B. & P. l, 2. c. 1. num. 3. & 6 l. 1. §. 27 ff. de vi & de vi arm.* n enim qui primo ferit adversarium, causam & originem del

præ

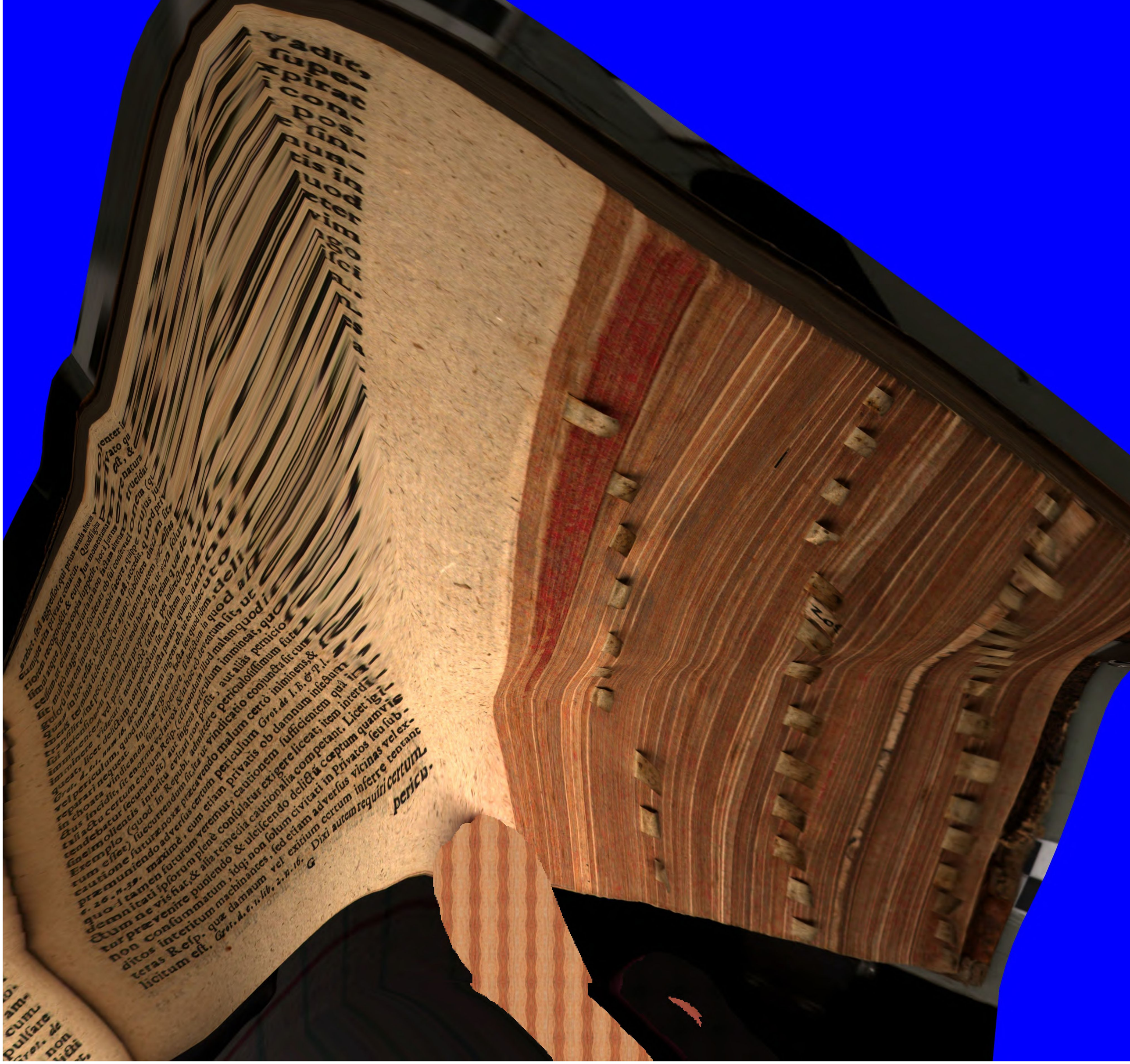

periculum, nam adversus in certos metus à Deo non à vi rem
dium petendum, cum metus incertus jus nullum dare posi
præsertim cum vita humana ita comparata sit, ut plena sec
ritas nunquam constet; Sic ad imminuendam alicujus vicin
Reip. potentiam, quæ viribus aucta nocere posit, non suffic
sola potentia ad bellum inferendum, sed præterea opus est, ut
voluntate nocendi constet, aliàs certum non est periculnm, cum
alterum principium humanæ actionis nimirum voluntas desi
cadit quidem hoc in deliberationem, sed non sub ratione justi se
utilis solum *Grot. de c. 1. n. 17. 18.*

XXIV. Ex cusis his superest, ut paucis quoque videamu
quonam fundamento nitatur & quo jure defendi possit punit
insontium liberorum, qui nec conspirationi interfuerunt, ne
ullo modo delicti participes se fecerunt, præsertim cum jure com
mentitio receptum sit, ut, si alicui pœna irroganda sit, ea a
heredes non transeat, *l. 26. ff. de pœnis* & quod peccata debeat
manere suos autores, nec ulterius progrediatur metus, qua
reperiatur delictum; ratio hujus est, quod pœna obligationem
præsupponat, obligatio ex merito vel delicto oriatur, meritu
autem personale quid, cum ex voluntate profluat, qua nih
nobis magis proprium; quin & in *l. 26. ff. de pœnis* expresse contin
tur, quod pœna Paterna nullam maculam filio infligere posi
cum quisque ex suo admisso puniatur, neque criminis novus su
cessor constituatur, & ibi esse pœnam, ubi noxa est. *l. sancimus
de pœn.* Quæ certè rationes adeo prægnantes sunt, ut vix qui
quam in contrarium adferri queat, præsertim cum autoritas L
gum quoque eis suffragetur. Verum prædictæ regulæ locu
habent in vulgaribus delictis, fallunt interdum in atrocioribu
præsertim in hoc crimine; ratio, quod in eo paterni crimin
exempla in filijs metuantur, vel, ut Marcellinus ait: Ne ad exer
pla parentum succrescerent. Aliam rationem ad fert Cice
in Epist. 11. ad Brutum *scelera filiorum Pœnis lui; sed hoc præ ca
legibus comparatum est, ut charitas liberorum amiciores parentes Re
redderet, scientes, scelus suum redundaturum in caput liberorum. It
Lepidus crudelis in liberos, non is, qui Lepidum hostem judicat.* P
rentes igitur cum magis ament liberos quam seipsos, (lib

tum usq; gradum *Iustin. lib. 10.* rationem hujus suggerit Curtius quo nimirum tristiores perirent, qui in Regem peccarent, quam quam hanc legem omnes alias diritate & crudelitate superare existimet Marcellinus. Necessitas autem eo adegit Romanos ut tale quid admitterent in sua Rep. Et primo quidem Augustus Monarchiæ Romanæ conditor muniendi novi principatus cau prospiciendique suæ ac successorum securitati legem Julian Majestatis à patre suo adoptivo ita appellatam introduxit *VVesenbec. in paratit. ad ff. tit. ad L. Iul. Mai.* quam sequentes deinde Imperatores, utpote rebus suis stabiliendis maximè con ducibilem, non solum sollicitè observarunt, sed etiam in mult pœnam ejus exasperarunt, id quod summè necessarium erat; I lud enim imperium militari licentiæ erat expositum, eòque ja erat deventum, ut ab impuri militis voluntate Imperatoris vita fortuna unicè penderet, unde eveniebat, ut quem legiones una d eligerent, paucis post diebus vel mensibus mil tari furore trucid rent, semper aliquid in ipsis desiderabant milites, quod tum pr primis accidit, cum evulgatum esset imperii arcanum, qu antea tot involucris simulacrisque tegebatur; in *manu milit m tam rem Romanam, & penes eos solos stare, imperatorem scio admon vel deturbare*; Hanc igitur licentiam, ut refrenarent Imperator dignitatemque istam inviolabilem redderent, tam exquisitam po nam quæ etiam in innocentes liberos redundaret, huic crim statuerunt, perpendentes, quod etiam sceleestissimi, pro inc lumitate liberorum subinde quid faciant vel omittant; quod al nunquam facturi vel omissuri essent; tale quid igitur summæ p testati propter bonum publicum licet, quæ eo usque in delictis p niendis progreditur, donec pœna sufficiens repellendis scelerib visa sit, quanquam non semper expediat hujusmodi severi ribus remediis uti, cum sub inde fiat, & necessitas temporis pos let, ut interdum connivendum sit; Nam juxta Tacitum in ag cola: *omnia scire non omnia exequi, nec pœna semper sed pœnitentia c tentum esse oportere.* Qua propter Tiberius cum aliàs acerrimus es vindex hujus criminis, dissimulando tamen & connivendo in h processit, unde, Tacitus *l.6 Annalium*: *Quanquam multi ê de*

prin

obventionibus ac alijs quibuscunque juribus ac commoditatibus
turbet *allegat. §. 1. vers.* Daß auch keiner. 4, ut nemo subditos
alterius à fide & obedientia sui superioris abstrahat. *d. §. 1. vers.*
noch seine Unterthanen. §. Nemo alterius subditos ob delicta
profugos foveat, vel salvum conductum præstet. Landfried. *1548*
art. Friedbrecher. *16.* §. und nach dem *pen. & ult.* Neque 6. pa-
cifragis consilio vel ope adsit vel per se vel per alios, neque vi &
facto dolose alterius arces pagos villas &c. occupet; Landfried
1548. Præfat. §. ult. & artic. von auffgerichteten *in princ. R. 1555.* §
setzen demnach *14.* auxilium vero & opem præstare dicitur & ille
qui armato alteri assistit, licet manus non admoveat, sed ut ob ejus
præsentiam insultatus timidior, aggressor autem animosior red-
datur, nec excusatur, qui pacifragis jure amicitiæ familiaritati
einen Gesellen Dienst/præstat, quoniam amicitia non ex cusat pec
catum. *Gail. l. 1. de P. P. c. 1. n. 44. & 46.* 7. qui bannitum seu
proscriptum pecunia commeatu, annona, armis juvat *Gail. de*
P. P. libr. 2. c. 10. num. 136. 8. Quilibet alienos subditos per suum
territorium torò ac libere commeare sinat, nec illos à suis offen-
di vel vim inferri patiatur Landfried. *1548. præfat. §. 1. in fin. vers.*
Sondern sol einjeder. 9. Qui pacifragos hospitio, tecto, mensa
dolo malo recipit aut tolerat. 10. Nemo pacifragi bona ad de-
fendendum suscipiat in horum commodum. Nemo denique
paci Osnabruggo Monasterienſi consilio aut ope contraveniat
Instr. Pac. art. ult. §. 3.

XXVII. Quicunque igitur contra hos vel similes in pace
publica comprehensos articulos aliquid committit, pacis publi-
cæ fractor & violator dicitur, nec ignorantia aliquem eximit
pœna statuta, cum sit supina & crassa, & pro culpa lata habeatu
id quod publicè constitutum, nescire *Gail. lib. 1. de P. P. c. 1. n. 1*
violatur autem securitas publica vel absque vi publica & sine ar
mis, vel cum vi publica, & armatu manu *C. p. 2. tit. 10. §. 4*
absque armis pax publica turbatur si quis pacifrago auxilio
consilio, ope præsto sit, vel eum tecto aut mensa recipiat, nec
persequatur, ut ex jam dictis patet; quo casu actor dolo con
tra pacem publicam quem peccasse probare debet, & sic unum

salten

hitem neque Dolus, qui vel in omittendo vel i[illegible] omitte[illegible]
sciat probandus est; quod si verò armata manu [illegible] x publi[illegible]
cunstria requiruntur, quæ cum suis qualitatibus [illegible] proband[illegible]
Fried 1548. præfat. §. 1. ut illata sic & quidem [illegible] is cui re[illegible]
Docuerit d. l. l. vis autem publica non est atrox h[illegible] loco pr[illegible]
Liasexlimat. l. 1. c. 7. n. 1. de P.P. sed qualis e[illegible] prout d[illegible]
rutio requirit, hoc est, ut sit talis, quæ ad seditio[illegible]em & ar[illegible]
dect; omnes enim actiones, quarum finis ad arma & sed[illegible]
spectant, ad hanc constitutionem P.P. pertinent, [illegible] Outre[illegible]
rit. Gailius lib. 1. de P.P. c. 1. n. 41. 2. requiritur [illegible] armata
coactis & coadunatis hominibus fiat l. 3. l. 4. ff. ad l. Jul. de [illegible]
l. 2. ff. vi bon. rapt. quot autem personæ ad vim publicam i[illegible]
dam requirantur, arbitrio judicis relinquendum, quod ex c[illegible]
stantiis & qualitate facti id judicabit; arma autem, an sint [illegible]
gladij, fustes, & hujusmodi similia instrumenta, nihil attinet [illegible]
Per arma hic intelligatur id quod nocere potest l. 9. l. 11. ff. [illegible]
l. 3. ff. de vi & vi armat. Tertio denique ut actio super fracta [illegible]
ce compeccat, requiritur propositum, dolus malus, & enixa volu[illegible]
cas delinquendi Landtfrid §. 11 & 2. fürsetzlich/ beschül[illegible]
sen. Dolus autem hic ex perspicuis indiciis & evidentia ipsius fa[illegible]
probatur l. 6. C. de dol. mal. Et hæc sunt tria necessaria requisi[illegible]
quæ essentiam hujus delicti constituunt, quæ si ad sint oritur act[illegible]
fractæ pacis.

XXIIX. Competit autem hæc tam immediatè quam m[illegible] diatè imperio subjectis, tam secularibus quam Ecclesiasticis, etiam Extraneis arg. Landtfrid 1548. item violati heredibus arg. l. 3. ult. ff. de accusat. Datur contra omnes personas imperio subjectas Cujuscunque sint conditionis vel sexus huic constitutioni contravenientes. Gail. l. 1. de P.P. c. 1. n. 34. tam universitates vel corpora quam personas privatas Gail. l. 2. de P.P. c. 92. personæ Ecclesiasticæ non tenentur quam quatenus bona sub imperio possident, neque enim ratione personæ adversus eos agi potest, quoniam Cæsaris jurisdictioni non sunt subjecti. Gail. l. 1. de pac. publ. c. 1. n. 14. Nec interest bona quæ possident an feudalia sint, an allodialia Gail. c. 1. n. 13. cum seq. arg. l. 3. C. de Episc. & cler. universitas tamen ob crimen

crimen fractæ pacis publicæ plerumque pecuniaria pœna plec
solet, idque propter multas personas innocentes *Mynſ. cent.*
obſ. 30. Gail. l. 2. de pac. publ. c 9. n. 17. ob enormissimum tamen cr
men non solùm banniri, privilegiis & bonis privari, sed etiam fu
ditus everti potest *Gail. l. 2. c. 9 n. 27. cum seqq.*

XXIX. Illud autem in hac constitutione maximè obse
vandum, quod contra pacem profanam vel publicam non solu
delinquat, qui reapse in eam quid committit, sed etiam qui co
tra eandem facere saltem conatur, effectu licet nondum subs
cuto; idque expressis verbis reperitur constitutum Landtfried
Anno 1548. art. 3. verb. oder zu handeln unterstehen würden & sic ip
lex seu constitutio conatum notat, id quod etiam juri civili co
venienter, ubi de vi publica tenetur, qui armatus aliquem in l
co publico aggreditur, licet nihil ampliùs nocitum fuerit *l. q*
dolo §. *fui. ff. ad L. Iul. de vi publ.* ratio suprà satis assignata, qu
in atrocioribus delictis, (inter quæ & hoc erit referendum,) pr
pter exemplum sola attentatio perinde atque effectus puniat
Qui igitur Dolo malo, dedita opera, coadunatis hominibus vi
publicam infert, (hæc enim tria requiruntur conjunctim ut p
na fractæ pacis publicæ obtineat *Gail. l. 1. de P. P. c. 7.*) licet p
hanc neminem lædat, sed saltem lædere vel occidere voluer
neque actualis operatio & usus armorum accesserit *l. 3. §. fin.*
de vi & de vi arm. tamen ob enixam voluntatem delinquendi
vasor rectè ex constitutione super fracta pace convenitur, &
Bannum Imperiale declarari poterit, modo conatus iste cum n
cessarijs suis qualitatibus fuerit probatus *Gail. l. 1. de P. P. c. 13.* su
cit enim terror armorum. Quapropter in decernendis proc
sibus super fracta pace non tam ipsum factum quam noce
voluntas spectatur, cum dolus atque propositum maleficia
stinguat *l. qui iniuriæ ff. de furt. l. quod Reip. ff. de furt.* Perin
igitur est in hoc crimine, an is qui citatur occiderit aliquen
an vero occidere voluerit. Licet autem attenattum tale sit,
huic constitutioni locus esse possit, tamen pœna banni in
cuniariam converti potest *Gylman. tom. 1. part. 1. pag.*
num. 14. quia illa moderatio Cameræ permissa Landtfrid 15

Permissum pœnam banni in pecuniariam co[illegible] judici
Carol. V. de Aug. 1547. (quemadmodum etiam [illegible] vertere
[illegible] judex pœnam ordinariam juris ex causa [illegible] alias jur[illegible]
[illegible] potest Alynf. cent. 2. obs. 34. Gail. L. 2. de P. P. c. [illegible] n. 22. cu[illegible]
[illegible] multò magis hoc arbitrium ipsi in attentatis delictis con[illegible]
[illegible] cum etiam juxta communem Dd. sententiam atten[illegible]
[illegible] delicti mitius puniri debeat l. 1. §. 1. ff. de extraord. [illegible] Maj[illegible]
[illegible] quod fieri potest v. g. si quis simul contra Imp[illegible]
[illegible] (id quod fieri potest v. g. si quis simul contra Imp[illegible]
[illegible] totius Imperij aliquid seditiosè moliatur.
[illegible] Judicis arbitrium locum non habet, quia [illegible]
[illegible] non tanquam violator P. P. sed ut reus criminis læsæ [illegible]
[illegible] consequens tali pœna afficiendus [illegible]
[illegible] Denique pacem publicam turbant, non solum [illegible]
[illegible] mandantes auxilium & opem ferentes [illegible]
[illegible] licet non interfint, sed per suos vim in [illegible]
[illegible] imò licet à principali attentante crimen [illegible]
[illegible] argumento eorum quæ supra dixi[illegible]
[illegible] consensus delictis nondum consummatis ac[illegible]
[illegible] tale fuerit, prout Constitutio hæc requi[illegible]
[illegible] Competens, Iudex in hoc crimine est aula Cæ[illegible]
[illegible] vel etiam Iudex loci istius ordinarius Landfried[illegible]
[illegible] tamen hujus sunt, vid. Blum. process. Camera[illegible]
[illegible] Est autem bannum imperiale
[illegible] quâ quis ab imperio ita exclu[illegible]
[illegible] recipi, ab omnibus ta[illegible]
[illegible] imperio sitis offendi queat.
[illegible] ante constitutionem
[illegible] ob violatam hanc pacem
[illegible]

sed ob alias quoque multas causas decerni, quarum quatuc
decim enumerat *Blume in proceß Cameral. tit. 29. a. num. 88. us*
ad n. 107. sic, ut pœna fractæ pacis & Bannū imperiale differant u
genus & species. Differentia est in eo quod in banno in speci
& strictè ita dicto præter offensionem bonorum etiam læsi
& offensio personæ, in alio verò, privatio & offensio omniu
bonorum & jurium saltem, exclusâ personâ, per missa sit. Pœn
fractæ publicæ pacis est triplex: nimirum 1. bannum imperia
strictè sic dictum 2. pœna 2000. marcarum auri puri, & 3. po
na reformationis regiæ Landtfried *1548. art. 3. & 4.* Præter jam d
ctas autem triplices pœnas etiam pœnæ juris communis
hoc crimine obtinent, quæ pro diversis delictorum qualitat
bus etiam variant *& in titt. Digestorum de vi publica & ad L. Ju*
Maj. item in Codice tit. de seditiosis (quæ propterea huic constitu
tioni valde affines sunt) continentur. Ad supra dictas aute
pœnas tam fractæ pacis quam juris communis agitur vel cum
lativè vel separatim; verum quoniam pœnæ juris commun
variant, & plura sunt facta quæ in actu fractæ pacis publicæ co
currere possunt & harum pœnarum quædam corporis a
flictivæ, quædam pecuniariæ, ista cumulatio pœnæ fractæ pac
cum pœnis juris communis intelligenda de pœnis pecuniari
cum ad pœnas corporales coram ordinario loci, non vero in C
mera agi debeat. de quibus late *Blume in proceß. Cameral. tit.*
a. numero 6. usq; 14. ad pœnam autem fractæ pacis quæ tripl
est, non simultaneè agitur sed electivè, quoniam singulæ po
næ principaliter ad vindicandam violationem pacis public
sunt constitutæ alio quin delinquens duplici pœna afficeret
Blume d. t. n. 109.

XXXII. Inter modos fractæ pacis publicæ refertur et
am diffidatio Germ. befehdunge/bedreuunge; Differunt autē diff
dationes *Arum in discurs 6. ad c. 17. aur. Bull. conc. 17. Minda*
de proceß Cam. l. 1. c. 25. sect. 6. Diffidationes enim sunt minæ, se
non vice versa; præterea etiam in eo differunt quod minæ futu
ram, illæ præsentem offensionem spectent. *Carpz. prax crimin.*
part. 1. quæst. 37. n. 8. Est autem diffidatio minitatio hostilis qu

qu

per literas signum aut simile factum intimat
Cum extremam vitæ languinis, bonorumq
Publica violatur, & totus populus in pericu
Conjicitur Corp. part. 1. quæst. 37. n. 16. oportet
Factum aliquod externum accedat, sequepa
Item ex conflic. Cum Car. V. an. 1548. n. 2. ne per
Statur, & inde hostilia tot populo vel uni
Cessatio, quæ duo requisita conjunctim adesse op
Ratione facti P. P. contra diffidatores. Ita vero
Constitutionis Conflitutionis Pœna siquis non
Quorum ejusmodi vel similis quid minatur, licet ejus
Similiter non est diffidatio, nempe factum antecedens affixio carbonum
Sunt alii signis vel factis diffidatoris, quando quidem verbis, litteris
Cum requisitum deficit, quod est damnum vel periculum
Populo imminens Corp. P. P. quæst. 39. n. 66. Cum segq.
Pœnitus necessitas exploratum est, Quodnam lex vel statutum pluta co
Ratione pacis publicæ fit, Diffidatores quoque (vel
Juxta recessum Imperij Augustani de anno 15
Diffidationis est gladius, Imperij Augustani de anno 15
Pœna etiam plectuntur, qui literas diffidationum fr
Constit. Rarò, 1524. similiter qui signa h
Pœna vel concipiunt Constit. Rarò, 1524. similiter qui signa h
Pœna diffidatoria suspendunt, scopas, carbones aut hujus
Pœna diffidatoria in pagis vel oppidis affigunt, eclamfiad actum ut
Pœna gladij ordinaria afficiuntur
Cum quibus Convenit Const. Elect. Saxo
Procedant, pœna gladij ordinaria afficiuntur
Non procedant, Cum quibus Convenit Const. Elect. Saxo
Pœna gladij ordinaria afficiuntur
Constit. crim. art. 128. auch ordnen wir daß diejenigen / so Brandstetten auffe-
Item art. 128. auch ordnen wir daß diejenigen / so Brandstetten auffe-
Ff 2

part. 1. quæst. 37. num. 26. qui ex dicta Constitutione infert, quo etiam diffidatcr affigens signa inflammationis, licet propositum nocendi non habuerit, tamen pœna gladij afficiendus sit pro pter constitutionis generalitatem, hancque suam sententiam præjudiciis confirmat. *de quæst. 37. n. 30. 31. cum seqq.*

XXXIV. Quin non solùm ipsis diffidatoribus, sed etiam eorundem complicibus pœna gladij imponitur *R. I. de anno 155* S solches alles abzustellen verb. So sollen Vnterschleiffer/ Enthalte und Fürschieber mit gleicher Straffe wie die Auszreter gestraff werden. Et hæc pœna etiam in solo attentato hujus crimin locum habet, quantumvis diffidatores nihil adhuc dum comm serint. *Recess. Imperii de Anno 1555.* §. Wir setzen/ordnen *verb.* unan gesehen ob sie sonst mit der That nichts anders gehandelt. *Iunct. Ord Crim. Carol. V. art. 128. verb.* unangesehen ob sie sonst mit der Th nichts anders gehandelt hetten. Rectè igitur temerè quid atten tans quasi de fracta pace tenetur, & ultimo supplicio punitur id quod etiam Juri civili congruum *l. 10. ff. ad L. Iul. de vi. pub l. 2. ff. ad L. Iul. de vi priv. l. 12. ff. ad L. Iul. Mai.* Denique dif fidationis pœnam incurrit, qui ad mandatum alterius litera diffidatorias offert, aut signa inflammationis affigit; Mandante enim & Mandatarii pari pœna afficiuntur, quod procedit, si Man datatius scienter & dolosè hujusmodi illicito mandato pareat cum in omnibus delictis animus & voluntas debeat spectar *l. fraudis interpretatio ff. de R. I. l. divus Adrianus ff. ad l. Corn. d Sicar. Farinan. p. 3. crim. quæst. 86. num. 8.*

XXXV, Quamvis autem ut modo diximus ob solas mina diffidator pœna diffidationis non teneatur, tamen alijs remedij futuræ offensioni obviam iri potest, nempe, ut in carcere tam di teneatur, donec sufficientem cautionem fidejussoribus & pigno ribus minator præstet de non imposterum offendendo. *Pros Farin. oper. crim. part. 3. quæst. 107. num. 36. VVehner. in pract. ob voc.* bevehden *Arumæus ad cap. 17. Aur. Bull. th. 17. Const. crim art. 178. verb.* Soll dieselbe unglaubhafftige boßhafftige Persohn in Gefängnisse als lange biß die nach Erkändnisse desselben Gericht gnugsahme *caution*, Bestand/und Sicherunge für solche unrecht thatliche Handlunge thut. ꝛc.

XXXVI

XXXVI. Quæ autem cautio ſit ill

manis conditione qualitate, potentia affirm

effectui dare conſueverit. Gail de P.P.C. 1120.

ſolet, cum vana ſit ſine viribus ira. Et hæc

gnator in meris terminis commination

ſe conferunt, & cum iis ſe congregant, à qui

auxilio juvari poſſunt, tunc tanquam

P. P. puniuntur Conſtit. P. C. tit. ar

enim poſt minas ad loca ſuſpecta ſe conferunt

hominibus quam per literas diffidationis aut

Sequitur jam incendium quod itidem gravi

Publica violatur, & propterea u

De Jure civili variæ pœnæ ſunt co

Diſtinguitur enim ibi inter incendium

commiſſum, item inter condi

Conſtitutione Caro

pœna indifferentes

uniformis pœna diſcrimine. Gail. 2. obſerv.

dolosis diſcrimine habet, etiam ſi damnum nul-

incendiarij enim mali-

Et hæc pœna locum habet, non attento perſonarum

dolosè poſita & accenſa fuerit, ſicut

materia, quæ hujuſmodi ſeveritatem pœnæ exi-

modo maleficio puniatur; incendiarij enim

in hoc maleficio conſideranda venit, quod facillime evenire

periculo majoris incendij, quod

potuiſſet, niſi maturè exſtinctum eſſet, quapropter hic non ta
ad effectum damni, quam ad deteſtabile ſcelus & intentione
nefandam delinquentis reſpiciendum; Vt autem ejusmo
pœna obtineat, requiritur, ut materia igni concipiendo ap
in ædibus diſpoſita & inflammata fuerit, licet ipſæ ædes no
dum ardere cœperint; quoad incendiarium enim crimen pe
fectum eſt, licet ipſa flagratiö nondum ſecuta fuerit. per
um enim non ſtetit, quo minùs cœptum ſcelus ad effectum d
ducatur *Carpz. part. 1 quaſt. 39. n. 39 40. cum ſeqq.* ſi vero mater
quidem poſita, ſed non accenſa fuerit, pœnæ extraordinar
locum eſſe exiſtimat *Colerus 1. deciſ. 186.* Quod ſi pœnitent
accedat, multo levior quoque pœna irroganda erit per ea, qu
ſupra diximus.

XXXIIX. Cum Latrocinium graviſſimum crimem ſ
meritò de hoc quoque erit hoc loco agendum; Eſt autem Latr
cinium homicidium lucri faciendi cauſa Commiſſum. Indece
nenda autem pœna hujus delicti non quantitas ſeu valor r
ablatæ attenditur (nec enim Imperator eam in Conſtitutio
criminali determinavit, quemadmodum in furto, ſed g
neraliter & in definitè loquitur) ita ut etiamſi latro nih
prorſus lucretur, pœna tamen ultimi ſupplicij locu
habeat, & ſufficit, ſi latro ſpe lucri, aliquem aggred
etur, illa enim hoc delictum enorme reddit, non quant
tas aut valor *Menoch. de arbitr. Iud. quæſt. l. 2. Conſ. 337 n. 14.* id
etiam in Gallia obtinere teſtatur *Bodinus l. 2. de Rep. c. fin.* adeo
ob extortum obulum graviſſima ultimi ſupplicii pœna latr
nem maneat.

XXX X. Quemadmodum autem in omnibus delictis
quibus ſolus affectus puniendus venit, diſtinguendum eſt int
actum maleficio proximum, vel remotum, ita etiam hic facien
dum, ſic ut ſi delinquens ad actum remotum proceſſerit, pœn
extraordinaria locum habeat juxta *Conſtit. Carol. art. 178.* Si au
ad actum maleficio proximum & immediatum ipſi latrocini
deventum fuerit, difficilis eſt quæſtio, an tum affectus a
què ac ſi crimen perfectum eſſet, ſit puniendus. Diſtingu
Carpzovius part. 1. quæſt. 28. §. 77. Num. latro aggreſſus ſit al
quem

Nec obstat Constit. Carol. ubi non effractio violenta laqueo pu
nitur, sed furtum cum effractione commissum, atqui furtum sine
contrectatione non committitur, Effractio igitur absque con
trectatione instar conatus se habet, & solum attentatum est furt
non ipsum furtum, solum autem attentatum pœna semper ordi
naria non puniri supra jam dictum. Interim & hic conatus ut in
simplici furto pœna extraordinaria vindicatur & plerumque re
legatione aut fustigatione plecti solet *Theodoricus in Coll. Crim. t
disp. th. 6. l. 6.* Reusnerus *l. 7. decis. 21.* Quod si vero quis arcam se
capsam sacram Eleemosynarum (Germ. ein Almosen Stock) rum
pere aut reserare saltem conatus sit, & in tali actu deprehensu
fuerit, pœnâ corporis afflictivâ uti fustigatione, vel etiam capiti
supplicio non secus ferme ac si revera effractio & ablatio insecu
ra fuerit, tanquam sacrilegus afficitur *Constit. Carol. art. 123.* Di
rectarii, qui furandi causa in alienas ædes divertunt licet nihil a
huc dum subtraxerint, tamen arbitraria pœna puniuntur *l. sac
cularii ff. de extraord. crim.*

XLII. Sequitur jam homicidium, quod est vel clandesti
num vel violentum, & utrumque lege Cornelia vindicatur; clan
destinum dicitur veneficium, quod hoc loco non generaliter pu
sortilegio & incantatione sumitur, (quemadmodum etiam illa
nefariam artem exercentes venefici & veneficæ dicuntur, e
quo genere veneficij supra actum) sed accipitur hic specia
ter pro homicidio, quod veneno dolosè committitur. *l. 2.
ad L. corn. de sicar.* quod crimen est gravissimum, cum plus
hominem veneno extinguere, quam gladio occidere ut ait imp
rator Antoninus. *in l. 1. C. de malef. & mathem.* Hujus deli
pœna de jure civili est ultimum supplicium *l. 1. ff. ad L. Corn.
sicar.* quæ pœna non solum obtinet in eo, qui venenum pro
navit, sed & qui necandi hominis causa venenum præparave
vel vendiderit *l. 3. ff. ad L. Corn. de sicar.* constitutio Carol
graviorem pœnam assignavit huic delicto, nimirum si vir sit
vus rota condundatur, si fœmina in aquis suffocetur, vel alio
timi supplicii genere afficiatur *artic. 130.* Secundum jus Saxo
cum pœna ignis indifferentur obtinet, *Landr. lib. 2. art. 15.* p

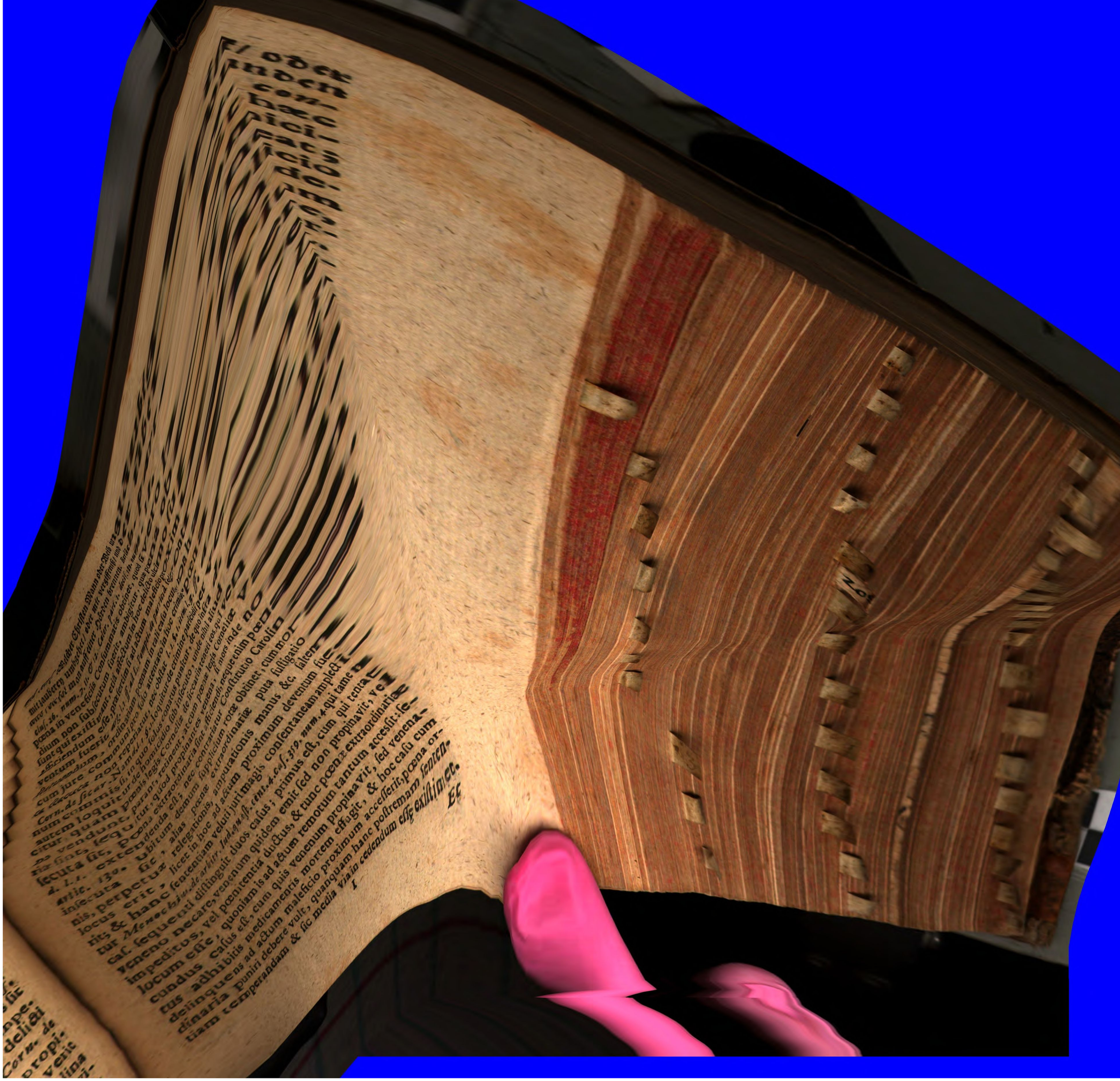

Et hæc quoque pœna extraordinaria obtinet in iis, qui pasc
fontes, vinum vel cerevisiam & his similia veneno inficiunt, u
de homines vel pecora pereant, licet damnum ad huc nullu
datum sit. *l. 5. C. de malef. Moller. part. 4. Constit. 18. n. 1. Berli
concl. 16. n. 12.* si igitur horum attentatum, qui unam saltem per
nam veneno tollere volunt, pœna extraordinaria vindicat
multo magis eadem pœna hic obtinebit, cum multò gravi
crimen sit, multos necare velle quam unum.

XLIII. Eadem quoque lege Cornelia de sicariis vindi
tur homicidium violentum, cujus pœna est ultimum supplic
l. 3. ff. 5. ff. ad l. Corn. de sicar. homicida enim semper, quod fecit, c
pectat *l. 3. C. de Epic. aut Cl.* eaq; pœna etiam Iuri divino consen
nea *Genes. C. 9. levit. 24.* item Constitutioni Carol. *v. art. 137.* q
Pœna indifferenter absque ullo respectu personarum æquali
infligitur cujuscunque sexus vel conditionis personis *l. 8 l.
C. ad L. Corn. de sicar. it. l. 39. de pœnis.* Si autem hujusmodi
olenta læsio nondum perfecta sit, proximè tamen ad actu
destinata, pœna ordinaria Iure civili non dictatur. Excep
1. est in eo, qui occidendi hominis causa cum telo ambulat,
nil nisi occasionem illum interficiendi expectat; hujusmodi i
tur attentatio pœna ordinaria legis Corneliæ vindicatur, quc
admodum Imperatores Diocletianus & Maximianus rescrip
runt *in l. 7. C. de publ. Iud.* ratio supra assignata, quod consiliu
cujusque non factum puniendum sit, *Paul. l. 5. sentent. 32.* §.
in hoc igitur delicto dolus cum conatu conjunctus pro ipso
cto habetur, dum quis cum telo occidendi hominis causa amb
lat *l. 1. ff. de publ. Iul.* qui enim ita alterius vitæ insidiatur, part
distat â latrone, quj & ex solo apparatu attentata alterius in
sione pro tali habetur, dum aparte ipsius nihil supereſt, quom
delictum perfectum reputetur 2. Exceptio est in eo, qui quid
non occidit, eo tamen animo vulneravit, ut occideret, pro h
micida habetur *l. 1. §. 3. ff. de publ. Iud.* Et similiter in hoc fact
cum animo occidendi conjunctum impedimento forte int
veniente contra ipsius intentionem inhibitum vel sufflamit
tum, ratione infligentis vulnus delictum similiter pro perfe

hab

tem factum denotat, in eo autem, qui se ipsum interficere cona
tur, ab externo tamen principio à proposito suo impeditus fue
rit, distinguendum est; aut enim ex desperatione, impatienti
doloris, tædio longioris vitæ, aut ad evitandas temporales æru
mnas & molestias id conatus est, & tunc nulla pœna afficiendu
erit *l. fin. ff. de bonis eor. qui mort. Decian. in tract. crim. l. 9. c. 3. n. 4*
si quis autem alias ob Causas, puta spe aliquam rem consequen
di frustratus, item pudore, metu pœnæ vel sceleris perpetrati au
simili aliqua causa violentas sibi manus in ferre velit, in ipso au
tem actu deprehensus, à maligno suo proposito prohibitus fueri
tunc pœna extraordinaria arbitrio Judicis puniendum esse ex
stimant, *Gomez. de delictis c. 3 num. 14. Farin. part. 5. oper. crim
quæst. 528. n 38.* moti his rationibus, quod nimirum seipsum vu
nerans, eadem pœna plectendus veniat, quam si alterum vul
nerasset. *l. 3. § si quis autem tædio ff. de bon. eor. Castrens. in l. 2. C. qu
testam. fac. poss* deinde quod hodie secundum consuetudinem
(nam de Jure civili secus est) in homicidio attentato pœna or
dinaria non puniatur. *Bartol. in l. 3. §. divus. ff. ad L. Corn. de sica
minus enim videtur offensa Respubl. quamdiu mors non evene
rit.* Non obstat *l. omne delictum §. 7. ff. de re milit. it. l. 38. §. 12. f
de pœnis.* Illi enim textus loquuntur de militibus qui obtent
tam saltem mortem graviori pœna plectuntur, cum graviu
delictum committant in eo, quod majorem animi fortitudinem
atque constantiam præ se ferre debeant, tamen tanquam vilis
abjecti animi homines mortem potiùs quam vitam vitandarum i
gruentium calamitatum causa præoptare maluerint, quæ pœn
propter Exemplum meritò in eos statuta. Aliud est si cæd
ipsa insecuta fuerit, tunc enim illis qui fraudulenter sine furor
melancholia, aut impotentia solo pœnæ vel scelerum metu se
ipsos interfecerunt, sepultura honesta denegatur, & in locu
infamem atque cadaveribus punitorum destinatum, modò
reatu fuerunt, projiciuntur; imò, quod plus est, eorum cadave
interdum suspenduntur, rotæ affiguntur, vel comburuntur, quan
do nimirum post sententiam se ipsos interfecerunt, vel in carce
mortui reperiuntur. *Hahn. in observat. ad VVesenbec. tit. ad Le*

auxiliatores & Consultores, item conscij æquali pœna afficiu
tur, pertineat etiam ad parricidium saltem attentatum ?
quod regulariter affirmandum, dummodo à Parte ipsi
principalis nihil prætermissum sit, quod ad Consummationem
ejus pertineat, sed per impedimentum extrinsecus interven
ens actus fuerit impeditus. Parentes quoque qui infantes v
liberos necant, puniuntur, non quidem ordinaria parricid
pœna, sed saltem pœna legis Corneliæ de sicariis *l. 1. ff. ad*
Pomp. de parricid. visum est enim legi mitiùs puniri parentem, q
id quod alias vitæ & necis liberorum data eis fuerit facultas *l.*
C. de patr. qui fil. distrax jure Codicis & ex Nemesi Carolinâ
etiam hodie infanticidii pœna plerumq; est submersio & suff
catio in flumine *l. unic. C. de his qui par. vel liber. occid. Constit C*
rol. ar. 131. quod si, saltem nixi sint infantes necare, licet id n
petfecerint, tamen ordinaria legis Corneliæ pœna afficiunt
l. siquis necandi C. ad L. Cornel. de sicar. c. siquis de pœnit. dist. 1. pe
tinet etiam huc si vir uxorem vel uxor virum occidere tente
insidias parando, ubi pœna legis Corn. de sicariis itidem
cum habet, æque ac si infanticidium revera commissum es
l. ult. C. ad L. Pomp. de parricid. Ratio autem quare & in his so
affectus puniatur, est arctissima amicitia inter conjuges qua
Communione bonorum procedit, à gradibus enim commu
cationis bonorum etiam gradus amicitiæ dependent; Quia i
tur talis amicitia prorsus violatur, per hujusmodi ausus, m
ritò hujusmodi pœna in talia conantes statuta fuit. Hoc
utriusque delicti tam infanticidii, quam uxoricidii conatus
dinaria pœna non coercetur *P. H. D. art. 178. Carpzov. pr*
crim. quæst. 2. num. 51. Mynsi. cent. 3. observ. 9. Quoniam aut
tanta diversitas est conatus, ita etiam pœna ejus variare sol
maximè in hoc crimine; jure Saxónico distinguuntur tres cas
primus est; quando delinquens non solum ad actum proxim
ipsi parricidio devenit, & â parte sua delictum implevit, sed e
am per inflictum vulnus vel aliud damnum irreparabile m
citius procurata fuit ei, adversus quem actus fuit directus, ve
tiam alias attentatum ejusmodi reiteravit, & hoc casu ulti

deatur, tamen per interpretationem obtinuit, ut etiam ad ma
datarium ſive locatorem extendatur. *gloſſ. in d. c. 1. in fin. Tib. D*
cian. in tract. crim. l. 9. c. 30. num. 9. Iod. Damhuder. in pract. cri
c. 83. rubr. de aſſaſſinis n. 1.

XLIIX. In hoc autem crimine quæritur, an attenta
quoque ejus ſit punibilis? id quod affirmandum per *d. c. huma*
verbis: Quicunq; princeps prælatus vel quævis alia eccleſiaſtica ſeen
risve perſona quempiam Chriſtianum per aſſaſſinos interfici fecerit,
etiam mandaverit, quanquam mors ex hoc forſitan non ſequa
dict. c. de homicidio in 6. Ob expreſſam igitur Juris Pontifi
diſpoſitionem conatus punitur eadem pœna ac ſi delictu
perfectum eſſet, quam vis alias juxta Communem Dd. o
nionem ex conſuetudine generali affectus regulariter non pun
tur pœna ordinaria niſi ſequatur eventus. *Menoch. de arbitr. I*
quæſt. lib. 2. cent. 4. num. ſeqq. de qua tamen opinione quid ſen
endum ſit, alibi diximus. Sive igitur Chriſtianus ſit aſſaſſinus
infidelis, ſi ad actum occidendi proximum devenerit, & omn
niſum adhibuerit, nec per eum ſteterit, quin occideret, pœ
ordinaria, regionis locum habet. *d. c. c. Tiraquell. tract. de pœnu*
gum cauſ. 37. num. 4. Ob delicti enim hujus atrocitatem pœ
ordinaria pro ſolo affectu imponenda eſt, etiamſi homicidium n
ſubſecutum fuerit. *Farinac. p. 5. oper. crim. quæſt. 123. n. 77. Dec*
in tractat. crim. l. 9. c. 30. idque adeò procedit, ut licet ad act
maleficio proximum nondum fuerit deventum, tamen po
ordinaria (quæ Juxta loci Conſuetudinem in hoc crimine irro
tur) in tali caſu æquè locum habeat, cum diſpoſitio *d. c. 1.* ge
raliter loquatur, & nudum mandatum puniat, licet ad inſulta
nem vel vulnerationem tanquam actum proximum nond
fuerit deventum, & aſſaſſinus appelletur, qui ad occidend
conductus eſt, licet nihil ampliùs commiſſerit, ſic ut hoc crim
ſola conventione contrahi exiſtimetur; Limitatur tamen hoc
aſſaſſinio ficto, quod appellatur, quando ſcilicet ex interp
tatione *d. c. humani* Chriſtianus Chriſtianum interfici manc
de quo hic potiſſimum ſermo, in hoc enim conductio turpis
etiam attentatio remota non conſideratur, ſed tum demum
act

exequi destinaverit, hoc enim casu cum non concurrat consu
lens, à pœna quoque immunis erit.

L. Pœna fabricantium falsas monetas ex Constantin
constitutione *l. 2. C. de fals. monet.* est, ut igne conrementu
nec obstat *l. 1. C. eod.* ubi solum pœnæ capitis fit mentio, hæc enim
designat ultimum supplicium in genere, etsi mortis qualitatem
in specie non exprimat, quam tamen qualitatem postea declara
vit, ante autem istam declarationem incertum erat, qua pœn
plecti hujusmodi falsarius debeat. Quod si non perfecerit falsam
monetam, sed solum aliquid egerit aut tentaverit, ut si adhuc ima
ginem vel formam non impresserit, tali casu, quia machinatio ad
huc remota est, vel nulla, si forte pœnitentia ductus. *l. 19. ff. ad. L.*
Corn. de fals. vel extraordinaria (si nimirum impedimento al
quo extrinseco præter intentionem ejus superveniente prohib
tus non perfecerit) pœna afficiendus erit. *Gloss. in l. quicung. ff. a*
L. Corn. de fals. Bald. in l. 3. ff de naut. fœn. Si verò jam excus
monetam sed nondum expendit, quoniam tunc ad actum prox
mum deventum est, non quidem pœna ignicremii ordinaria, se
ei proxima, gladii seu truncationis capitis *Menoch. de arbitr. In*
quæst l. 2. cas. 360. 165. Carpzov. prax. criminal. quæst. 42. n. 91. & seq

LI. Denique, qui falsos testes producunt vel subornant, qu
que falsis & subdolis depositionibus quenquam malitiosè on
rant, sive taliter prægravatus supplicium sustinuerit sive non, t
men esusmodi testis eadem pœna afficitur qua is puniendus fu
set, contra quem testimonium falsum dictum est, si verè de c
mine fuisset convictus *l. 1. l. 9. ff. ad L. Corn. de fals. l. 16. ff. de Test*
Farin. part. 6. oper. Crim. quæst. 59. Masard. de probat. vol. 3. con
1668. num. 5. idque etiam juri divino consentaneum *Deut. c.*
v. 19., & concordat *Constit. Carol. art. 6. 8. verb.* Wo Zeug
erfunden und überwunden werden/ die durch falsche boßhaffte Zeu
schafft jemand zu peinlicher Straffe unschüldig bringen NB. di
zubringen unterstünden/ die haben die Straffe verwircket/ in welch
sie den unschüldigen bringen wollen/ item *art. 107. verb.* Wo aber
ner durch seinen falschen Aydt jemand zu peinlicher Straffe schwä
derselbe soll, mit der Pein die erfälschlich auff einen andern schwär

gestra

læsæ Majestatis falso intentatum, præter vitam, jacturam quoq
feciſſet omnium bonorum, quibus carituri etiam fuiſſent inſonte
liberi; propter iſtud igitur periculum amiſſionis bonorum quo
immeritò ſuſtinuit, velut jure talionis bona iſta damnatorum
loco ſatisfactionis, ſi non univerſa, ſaltem quoad concurrentem
ſummam damni, quod in bonis ejus propriis tam mobilibus, quam
immobilibus metuendum ei erat, à Parlamento adjudicari ſi
cupiebat, ſed fruſtrà fuit. Pro negotii autem vel delicti qua
litate in quod hoc crimen falſi teſtimonii vel ſuppoſionis teſtium
incidit, puniri debet, ſic ut ſi incidat in crimen enorme velut læ
Majeſtatis (prout ex allato jam exemplo pateſcit) vel non i
grave, pœna quoque ejus exaſperari vel mitigari debet. *Conſt.*
Carol. dict. artic..

LII. Abſolutis Delictis ijs, quibus potiſſimùm in bon
proximo nocetur, ſuper eſt jam ut videamus, inquibus de
ctis carnis hæc noſtra materia locum inveniat, cum conſtet, e
iam in horum aliquibus ſolum attentatum punitioni obnoxiu
eſſe; Inter hæc autem occurrit primo loco horrendum crime
Sodomiæ, quod contra ordinem naturæ committitur; Pœna ej
de jure civili eſt gladius *l. 31. C. ad L. Iul. de adult.* Quæ pœ
Conſtitutione Carolina exaſperatur & eſt ignicremium *art. 1*
flammis ſiquidem ultricibus vivi exuruntur. Quæ pœna etia
paſſim alibi recepta eſt, de qua teſtatur *Menoch. de arbitr. Iu*
quæſt. l. 2. caſ. 286. num. 43. & ſeq.. Et lure divino, quod in his
quimur, etiam bruta animalia, cum quibus ſodomia peracta, igi
abſumuntur *Levit. 20. v. 15.* Quod ſi vero ſaltem attentatum f
erit hoc crimen, hanc pœnam ordinariam locum non habe
ſed attentanti arbitrariam injungendam exiſtimat *Clarus l. 5. ſe*
tent. §. ſodomia. n. 8. Menoch. de arbitr. Iud. quæſt. l. 2. caſ. 286.
28. Petr. Theod. in Coll. crim. diſp. 6. th. 5. lit. L. Et *in l. 1. §. fin. ff.*
extraord. crim. dicitur, quod perfecto flagitio delinquens p
niatur capite, imperfecto, in inſulam deportetur, in cujus l
cum hodie Succeſſit relegatio vel fuſtigatio *Proſp. Farinac. part*
oper. crim. q. 19. n. 15. Diſſentit *Iod. Damhauder. in pr. rer. Crim. c.*
num. 18. quod ſcilicet non requiratur conſummatio operis, ſed ſuf
ce

am traducere debeat. Siquis etiam cum puella immatura quinqu
vel sex annorum concumbere volens, rem non perfecerit, hun
ob conatum pœna capitali afficiendum esse existimat *Clarus*, sten
Berlichius, qui *part. 5. conc 42.* præjudicium adfert, quo quis cum
puella 4. annorum coire intentans, capite truncatus fuerit, & præ
terea non minimi ponderis argumenta adfert, quare hoc attenta
tum mortis pœna affici debeat.

LVI. Supereſt jam crimen raptus, quo quis virginem
viduam, monialem, aut aliam honeſtam Fœminam libidinis ex
plendæ cauſa improbè & per vim abducit & violat, quod cum in
ter atrociſſima crimina referatur, nemo quoq; dubitat, quin gr
viſſima pœna vindicetur *l. un. C. de rapt virgin m it. l. ſiquis non d*
eam rapere C. de Epiſc. & Cler. quæ eſt, ut reus hujus criminis, cu
omnibus complicibus, nimirum opem & auxilium ferentibus, co
mitantibus & ſociis, imo ſaltem conſciis Capitis ſupplicio & bo
norum omnium proſcriptione damnetur, non ſolum ſi ipſum cri
men perpetratum fuerit, verum etiam ſi facere ſaltem quis ho
attentarit *d. l. un.* Quin & parentibus & qui loco horum ſunt, tu
toribus curatoribusve, & conſanguineis, impunè conceditur, i
ſum raptorem in flagranti crimine deprehenſum interficere, n
excuſatur raptor, ſed üsdem pœnis ſubjacet, licet conſentientib
virginibus vel mulieribus hoc factum ſit, vel etiam conſenſus p
rentum poſtmodũ acceſſerit *d. l. un. C de rapt Iunct. Conſt. Carol. ve*
unangeſehen ob die Ehe Fraue oder Jungfraue jhren willen dar
gegeben; præſumitur enim odioſis artibus & blanditiis, circum
venta & ſeducta, alias forſan non conſenſiſſet, vim enim habe
perſuaſoria verba *l. 1. §. 3. ff. de Serv Corr.* non obſt. *l. 1. §. 5. de*
jur. ubi dicitur quod volenti non fiat in Juria, nam hæc volun
ab inſidiis & artibus delinquentis inducitur; præterea hęc in ju
non ſolum raptam ejusque parentes & propinquos, verum etia
Remp. principaliter attingit, cujus ſecuritas per hoc inſigni
læditur, quapropter tali conſenſu nonobſtante, nihilominus po
na raptus locum habet, in caſu autem quo mulier ſpontanea v
luntate conſenſum præbuerit mortis pœnæ locum non eſſe pu
Decian, tract. crim. l. 8. C. 7. Quod ſi contingat, ut nuptam mul

r

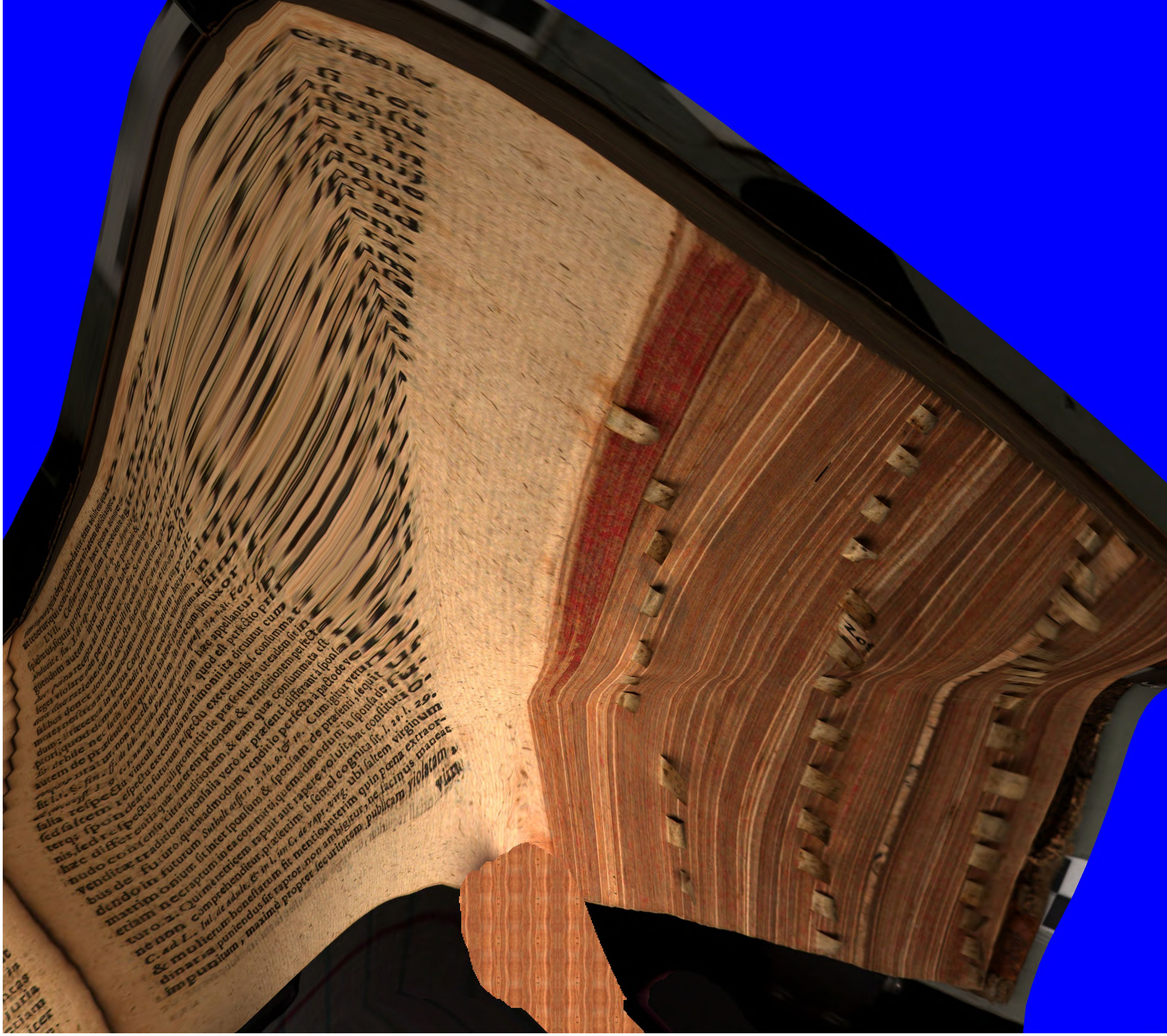

vim inferendo perſonæ licet minùs honeſtæ, quæ invita non cog
tur ſtuprum pati, & hæc eſt communis Dd. opinio; quod ſi vero v
tam in honeſtam depoſuerit, & mores correxerit omnino etiam r
ptus in ea committitur, ſufficit enim quod tempore raptæ honeſ
vixerit *Berlich. part. 5. concl. 41. n. 57* 3. Non irrogari pœnam ordinar
ſi raptor virginem raptam carnaliter non cognoverit, ſunt qui ex
ſtimant, inter quos Eminentiſimus Iſtus *Antonius Faber in Commen*
ad C. tit. 9. tit. 11 defin. 1. n. 1. quando enim raptor matrimonii cau
rapuit & conſulto â concubitu vel violéta compreſſione abſtinui
non ſubjiciendum eſſe pœnæ raptus volunt. Cum *d. l.* requirat ra
ptum libidinis cauſa commiſſum eſſe; fundant autem ſe in ipſa le
ge, ubi dicitur raptorem propterea pœna Capitali puniri, quo
caſtitas ſeu virginitas per ipſum ablata, reſtitui amplius non poſſit
quæ ratio cum in non cognita virgine vel muliere ceſſet, ceſſe
quoque & legis diſpoſitio. Et ſic ex ſententia Fabri d. Conſtitutio
requirit raptum cum ipſo ſtupro. Verum contrariam ſententiam
juris Communis diſpoſitioni magis conformem eſſe vix dubitan
dum; licet enim verba in d. Conſtitutione ſatis clara videantur, ita
ut aliam interpretationem vix admittant, tamen facta collatione
hujus conſtitutionis cum aliis legibus dicendum, & ſufficere, ſci
licet mulierem raptam eſſe, licet libidinem non expleverit raptor;
cum hæc conſtitutio ſe fundet in raptu, qui perfectus eſt, licet ad
ultimum ſceleris gradum non pervenerit raptor, Et hæc ſententia
etiam ex aliis legibus ſupplenda erit, *l. 54. C. de Epiſc. & Cler.* ubi
dicitur quod raptor virginis, viduæ, vel ſanctimonialis capitis ſup-
plicio afficiendus ſit ſimpliciter absque alia adjectione, ſe fundan-
do ſolùm in abductione violenta, non in defloratione ſeu concubi-
tu libidinoſo; facit huc etiam *l. 5. ff. ad L. Iul. de vi publ.* qua ille
qui vacantem mulierem rapuit vel nuptam, ultimò ſupplicio af-
ficiendus ſit, non diſtinguendo, utrum cognita ſit nec ne; ulte-
rius etiam conſiderandum, ipſum raptum crimen eſſe ſpeciale,
ita ut illud quantum in ſe eſt, dicatur perfectum, licet expletio li-
bidinis nondum facta ſit, jam enim illata eſt infamia parentibus
& puellæ licet nondum vitiatæ, cum hujus pudicitia ab omni-
bus violata jam credatur; Præterea ad raptus crimen pro forma
eſſentiali requiritur, ut virgo ſeu mulier rapta transducatur de

uno

Carolina verba ipsa art. 118. unchristicher weisse facis immunes, ſi
ſub ſecutum non ſit, crimen quoque quadantenus imperfecti
Punitur ad Conſummationem
Parcendum, cum raptus reſpectu habito ad concubitus non niſi
deliciti quæ juxta ſe habeat, adeoque conſtitutionem eſt extraordinaria huius
ſupra ad d. l. un. C. de rapt. ſtatuunt, quemadmodum & de conſue.
Mediolanenſium teſtatur quoque Menochius, quod ſolum
Punitur pœna capitali cognoſcens carnalicer mulierem raptam,
non autem ſolum raptum; diſtinguitur autem tunc, aut rapto
ſtuprare abductam & pœnitendo ductus non perfecit, ſed eam
illi

illibatam ad honestum locum perduxit, & tunc extra ordine
quanquam pœna gravi plectendus; aut verò non stupravit, no
ob pœnitentiam supervenientem, sed ob id qvod perficere no
potuit, & tunc ordinaria locum habebit. *Decian. l. 8. c. 7. n. 34. Fari*
quæst. 145. n. 209. Covarr. in cl. furios. p. 2. n. 8. Menoch. cas. 261. n. 3
qui tamen *cas. 380.* ex verbis constitutionis ubi *inventi fuerint in*
ipsa rapina; item nisi istam sollicitaverit concludit, etiam affectu
remotum in hoc maleficio puniendum esse, cum sola sollicitati
hanc remotionem declaret, & remotè raptum constituat. Dissen
tit *Brunneman. in Comment. in C. tit. de rapt. §. 15.* & non nisi machi
nationem proximam vult puniendam. In monialis rapt
alii, uti & Baldus solum affectum remotum puniendum
esse existimant *in l 3. n. 3. C. de serv. fugit.* pœna tamen extraordi
naria, prout putat. *Menoch. de arbitr. jud. quæst. l. 2 c. 360 n. 54.* E
hæc constitutio quoque relata est *in c. siquis non dicam de pœniten*
tia distinct. 1.

LXI. Rei autem hujus criminis sunt duplices, alij sunt prin
cipales qui rapuerunt; alii qui in ipso raptu auxilium præsta
runt, & hi omnes æquali pœna afficiendi *d l un.* Est autem notabi
le in hac lege, quod non solũ auxiliatores, receptores, & alii com
plices pœna in ea comprehensa puniantur. sed & conscij saltem, sic
ut etiam patientia in hoc crimine capitalis videatur, quemadmo
dum in crimine læsæ Majestatis; sed dictum alibi, ut conscii tene
antur, requiri facultatem prohibendi, sic ut sola scientia hic non
sufficiat, sed cum facultate prohibendi, concurrat oportet, ut
effectum punibilem producat; facit huc illud Bruti ad Cicero
nam. Alienæ igitur culpæ me reum facies? *Prorsus alienæ, si pro*
videri potuit ne existeret. Quisquis enim patitur delinquere, is
vires subministrat improbitati, cum par sit delinquere & delin
quentes non prohibere. Quadrat huc illud *Ovidii Metamorps. 14.*

— *Virgine rapta.*

Quam meruit pœnam solus digessit in omnes Idq; propterea, quod
reliqui sciverant sed non prohibuerant, ne virgo sacerdos rape
retur. In tali igitur casu ubi quis conscius fuit raptus, & im
pedire potuit maturè revelando, aut alias succurrendo, nec ta
men fecit, particeps est delicti, ideoque non iniquum est, ut

cum

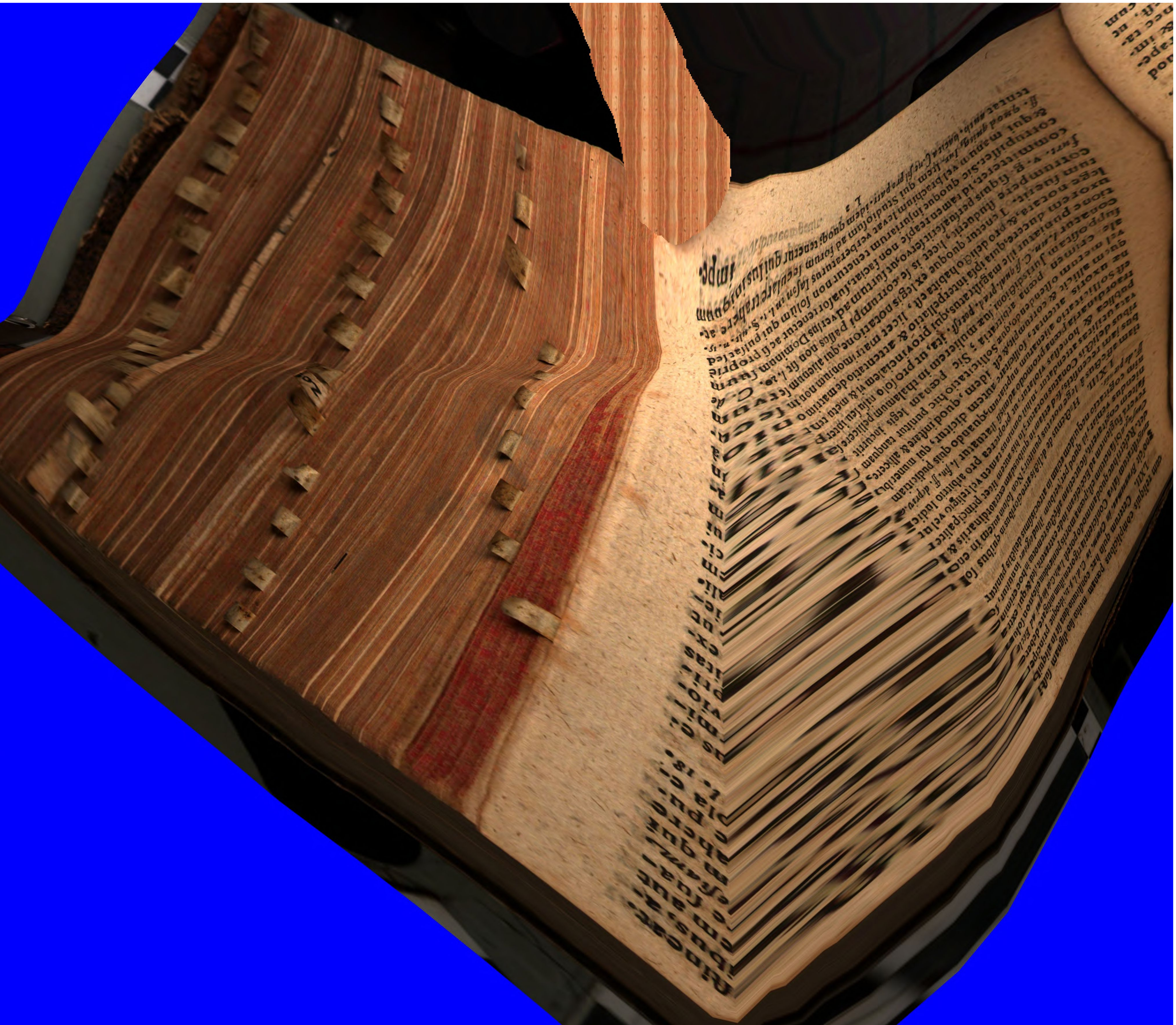

impetraverit, licet eo non usus fuerit *l. 5. ff. quod quisq; Iur.* item qui locavit operas suas ut cum bestiis pugnaret, arcetur à postulando, quæ pœna etiam locum habet licet non pugnaverit. *Bald. in l. si quis non dicam rapere num. 5. C. de Episc. & cler.* Siquis rem obligationi suppositam tentavit aliénare suppressa priori obligatione *l. ult. C. de crim. stell.* item tentans corrumpere Judicem punitur ac si verè corrupisset, *Menoch. de arbitr. Iud. quæst. l. 2. c. 343.* Qui pecuniam accepit calumniandi animo ad negotium faciendum in Judicio, punitur licet non fecerit *l. 1. 3. 7. ff. de calumn.* Qui voluit civitatis muros transcendere nec tamen fecit, punitur. *l. ult. ff. de rer. divis.* Et non solum transfuga, sed & qui transfugere voluit punitur *l. 3. ff. de re milit.* it. de albo corrupto tenetur, qui tollit album, licet non corruperit. *l. 7. §. 5. ff. de Iurisdict.* Denique non solum qui frumentum exportant, sed & qui exportare saltem intendunt, non secus ac si fecerint puniuntur. Et hæc sunt præcipuè delicta, in quibus solus nisus eventu licet non subsecuto punitur, quæ quidem latius persequenda, essent, quoniam autem hæc leviora sunt, & præterea tale quid in his non ita rigorosè ampliùs observatur, ideoque de his quicquam ampliùs admonere supersedebimus.

CAPUT ULTIMUM.

Contraria horum Maleficiorum exhibens.

THESIS I.

HÆ autem pœnæ ob jus violatum interdum à summa potestate propter publicam utilitatem, quæ suprema lex est, vel remittuntur, vel mitigantur; Sed dum princeps vel superior illam juris violati pœnam remittit, vel aliàs circa eam dispensat, non ipsam tollit pœnã à lege constitutam vel determinatam, sed legis saltem obligationem à certo aliquo subjecto removet, sed cum hæc remissio vel potestas dispensandi circa pœnas partem jurium Majestatis constituat, ei demum competit, qui vel proprio vel concesso jure eam exercet. In Romana Republ. tantùm ab fuit ut præsides vel proconsules remittendi pœnas vel circa eas dispensandi potestatem habuerint, ut ne quidem jus gladii vel merum Imperinm jure proprio seu magistratus (quippe quod intra potestatem cognoscendi de civilibus & privatis tantum causis coarctatum erat) sed vi specialis commissionis saltem exercuerint; omnis itaque potestatas circa pœnaram dispensationem initio populo, postea solis Imperatoribus competiit.

II. In

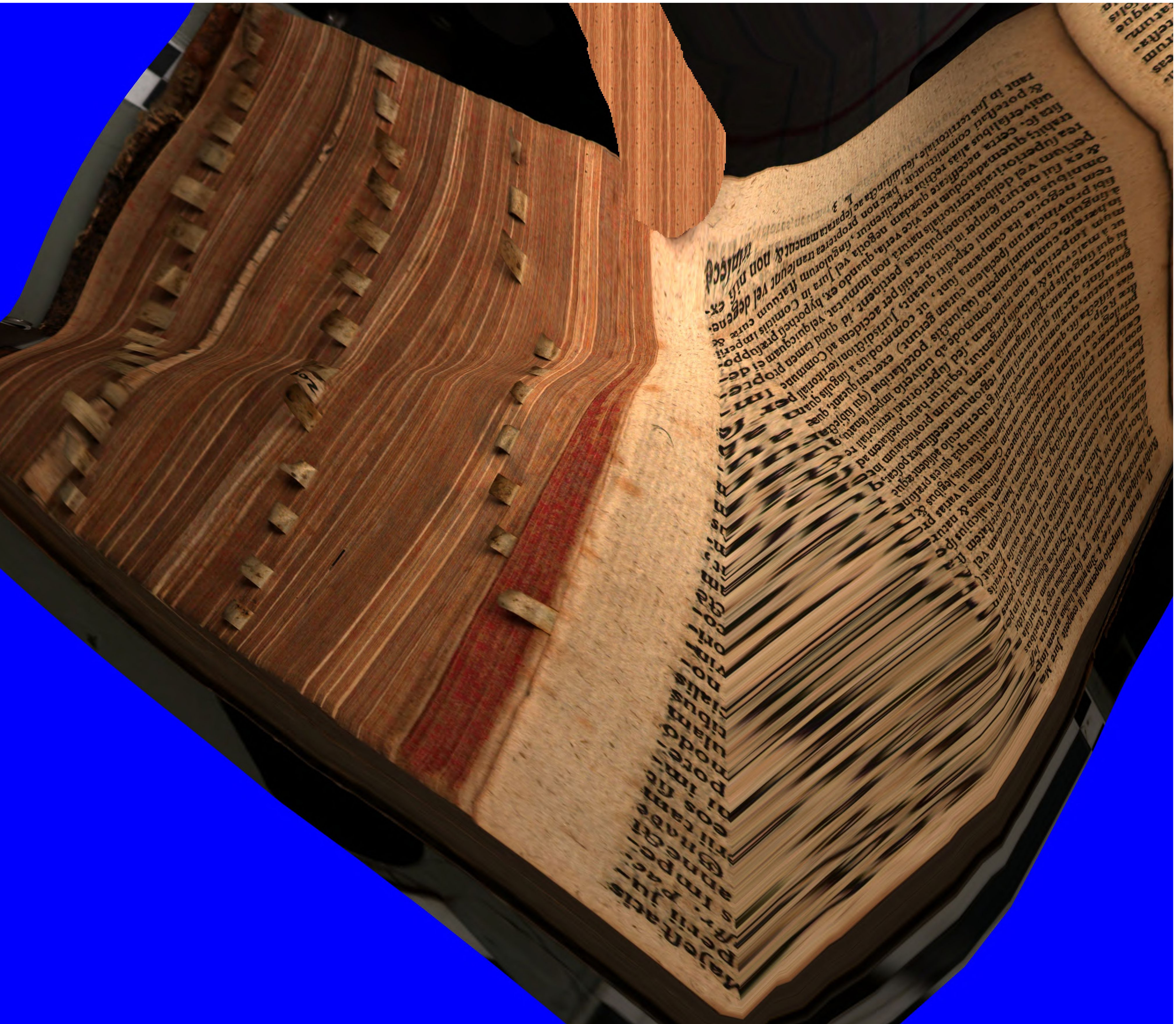

trinsecè ei accedunt, dum nimirum necessitas temporum & conditio præsentis status imperij id non aliter fert e. g. Ius pangendi fœdera vel bellum indicendi, licet sint Iura summi imperii & quidem transeuntia, quæ tangunt non solum communem Remp. sed etiam respectum universalem habent ad vicinos vel exteros, sic ut unius Reipubl. membri vel status imperii, vel simavis, unius subordinatæ Reip. cura non terminentur, longe etiã feliciori successu comunibus auspiciis promoveantur, tamen & hæc, modo non fiant in præjudicium imperatoris & imperii statibus habita ratione constitutionis præsentis nostræ Reip. (cujus vinculum ob discordiam procerum nimis laxum deprehenditur) necessario concedenda erant, quo suæ securitati maturè prospicerent, vicinis vel exteris potentibus alias prædæ futuri, quamvis hæc portio Iuris summi imperii Iurisdictioni territoriali non nisi per accidens cohœreat. vid. de his *Magnif. Dn. Cancell. Hugo in tract. de stat. Reg. Germ. c. 3.*

III. Expositâ quantum instituti nostri ratio permittit naturâ Iuris territorialis, & quomodo à Iure summi imperii differat, jam satis constare arbitror, quare absolutio vel condemnatio statibus imperii necessariò competat, & quidem jure proprio vi solius superioritatis territorialis non autem extrinsecè & speciali aliqua concessione, quemadmodũ de bello & fœderibus supradixi. Accedit his quod pœnæ non differendæ, sed celeri animadversione opus sit propter exemplum, quæ necessitas quoq; adegit Romanos, ut tandem in atrocissimis delictis quæ securitatem Reip. lædunt appellationem non reciperent *l. 2 C. quorum appell. non. recip.* Præterea Iudiciorum civilium alia est conditio & natura quam criminalium, in illis enim Ius partium litigantium in disceptationem venit, in quibus omne arbitrium Iuri quod inter Duos litigantes versatur præcipuè adstrictũ est, sic ut si paululum modo ab illo Iure deflectas, concedendo alterutri aliquid ex eo, statim alteri subtraheretur, & sic injuria ipsi fieret; In criminalibus vero arbitrium judicis non ita coarctatur, sed habito respectu ad Remp. pœnam vel intendere vel remittere potest citra cujusquam injuriam vel præjudicium, modo id Reip. proficuum vel non noxium deprehenderit, de quibus in superioribus actum. Supra dicti igitur sententiam passos in Imperio per gratiam possunt restituere, vel etiam pœnam mitigare: videant tamen superiores, ne temerè & indifferenter, sed non nisi præcedente

Iusta

fosita causa cognitione habita ratione sexus, ætatis, conditi-
aliarum circumstantiarum &c. hanc gratiam impetrant. Si enim de-
ejus ab primordijs in posterum remissionibus, audam delinquen-
bet, & ipsa ex lege [illegible] & haec, & hoc, & idque maxi-
Pœna siquidem ita est; ut in crimine homicidij, sodomiæ, &c.
&c. in his enim ita potestas imperantis reliquerit, ut circa
non possit, scire enim oportet se harum legum nequa-
fragari; sine divinarum, scilicet ideoque nec posse creatoris volun-
cum Dominum esse, considerationem igitur alia vindicanda
tamen sic condonandi habeat minister rum; ce-
Deus imitator l. 22. C. de impu. omnia quidem scire non omnia exequi
Proverb. omnium, magnus severitatem esse, ut prudenter mo-
sed potius misericordiam conatus in malefactis licet
Sapientia in extraordinariam convertere, imo vel nullam in
cioribus superior (salvo etiam Jure divino & naturali) maximè sit
porem ut non nimis noxium sit. Quod si verò damnum per
ped at haut perfecta sint, ita ut talia admittere exemplo per
licet haut proceedendum erit, ne Reip. ruinam per hujusmodi
cauere gratiam acceleret, bonè enim noverit quisquis peperit malos, Seneca l. 1.
fum fit. ad Ulpianum ait Cicero l. 2. de
consultum est ut parcere, & omnes in discrimen adducere nolit. Seneca l. 1.
eruditi sit, tam omnibus quam gnoscere
Et aqui Clemen. 2.

IV.

Non solum autem gratia superioris, sed & præscriptio ex mo-
aus pœnas jure statutas tollendi, quæ tamen inter personarum qualita-
tem non distinguit, quemadmodum & in remissionibus pœnarum ex
gratia sed potius ad temporis diuturnitatem & exinde profluentem pro-
bationis incertitudinem respicit; fluxo autem hoc tempore, rei
abunni pœna delictorum commissorum sunt immunes, & crimina
semel præscriptione sopita non sunt reluciscanda. l. 29. §. 3. D. ad L. Jul.

de adult. nec etiam poſtea accuſatio admittitur, cum omnes maleficiorũ pœnæ ſublatæ, & officium Judicis clauſum intelligatur *l. 4. 7. C. de præſcr. 30. vel 40. ann. l. 2. ff. de req. vel abſ. damn.* ſi autem delinquens ſtatim poſt admiſſum delictum accuſatus & condemnatus aufugerit, & lapſis 20. annis reverſus fuerit, non currit hæc præſcriptio & tunc reus licet ante 20. annos condemnatus fuerit, contra ſententiæ condemnationem. præſcriptionis Exceptione ſe defendere nequit, ſed pœnis à legè determinatis afficitur, eſt enim hæc præſcriptio pœnarum imponendarum non verò impoſitarum *arg. l. 12. C. de falſ. Proſper. Farin. 1. quæſt. 16. num. 28.* Et hæc quæ de præſcriptione criminum allata ſunt, etiam in maleficiis cœptis obtinent, in his enim tantò facilius præſcriptio locum inveniet, quanto leviora ſunt conſummatis. licet legibus cautum non reperiatur, quod illorum præſcriptioni brevius temporis ſpatium quam his determinatum ſit; dicendum igitur, quod, ſi delictum aliquod, cujus affectus à lege notatur breviori vel longiori temporis ſpatio præſcribitur, tanto quoque & non breviori temporis præſcriptione affectus punibilis iſtius delicti, in quod ille incidit ſubmoveatur; ſi verò delictum tale, ut præſcribi nequeat, quale eſt crimen Apoſtaſiæ *l. 4. C. de Apoſtat.* parricidii &c. *l. 13. ff. ad S. C. Silan.* pœna quoque conatus ejus criminis modò à lege pro punibili declaratus fuerit, non præſcribitur; Sed de hac materia pro inſtituti ratione ſatis, placet igitur hic ſubſiſtere, Deo interim Opt. Max. gratias agens.

F I N I S.

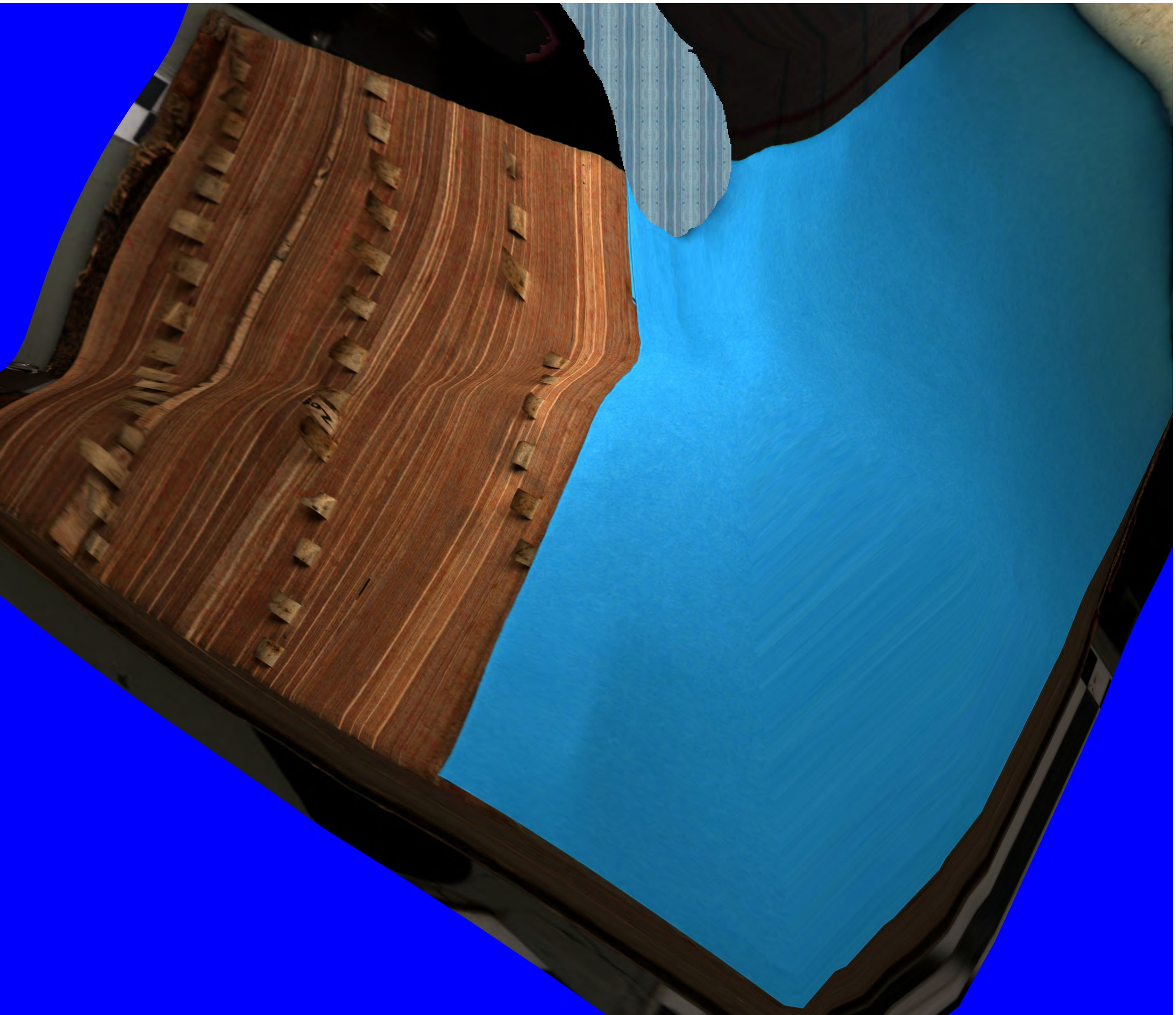

de adult. nec etiam poſtea accuſatio admittitur, cum omnes maleficiorũ pœnæ ſublatæ, & officium Judicis clauſum intelligatur *l. 4. 7. C. de præſcr. 30. vel 40. ann. l. 2. ff. de req. vel abſ. damn.* ſi autem delinquens ſtatim poſt admiſſum delictum accuſatus & condemnatus aufugerit, & lapſis 20. annis reverſus fuerit, non currit hæc præſcriptio & tunc reus licet ante 20. annos condemnatus fuerit, contra ſententiæ condemnationem præſcriptionis Exceptione ſe defendere nequit, ſed pœnis à legè determinatis afficitur, eſt enim hæc præſcriptio pœnarum imponendarum non verò impoſitarum *arg. l. 12. C. de falſ. Proſper. Farin. 1. quæſt. 16. nnm. 28.* Et hæc quæ de præſcriptione criminum allata ſunt, etiam in maleficiis cœptis obtinent, in his enim tantò facilius præſcriptio locum inveniet, quanto leviora ſunt conſummatis, licet legibus cautum non reperiatur, quod illorum præſcriptioni brevius temporis ſpatium quam his determinatum ſit; dicendum igitur, quod, ſi delictum aliquod, cujus affectus à lege notatur breviori vel longiori temporis ſpatio præſcribitur, tanto quoque & non breviori temporis præſcriptione affectus punibilis iſtius delicti, in quod ille incidit ſubmoveatur; ſi verò delictum tale, ut præſcribi nequeat, quale eſt crimen Apoſtaſiæ *l. 4. C. de Apoſtat.* parricidii &c. *l. 13. ff. ad S. C. Silan.* pœna quoque conatus ejus criminis modò à lege pro punibili declaratus fuerit, non præſcribitur; Sed de hac materia pro inſtituti ratione ſatis, placet igitur hic ſubſiſtere, Deo interim Opt. Max. gratias agens.

F I N I S.

BSB Bayerische StaatsBibliothek
MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Engelbrecht, Georg

Diss. iur. inaug. de maleficiis coeptis

Helmstadium 1680
4 Diss. 773#Beibd.5
urn:nbn:de:bvb:12-bsb10665743-5